

Gând Românesc
Revistă de cultură, știință și artă

„De la Roma venim, scumpi și iubiți compatrioți din Dacia Traiană. Ni se cam veștejise diploma noastră de noblețe, limba însă ne-am păstrat-o.”

MICHAEL EMINESCU

GÂND ROMÂNESC
REVISTĂ DE CULTURĂ, ȘTIINȚĂ ȘI ARTĂ

Anul VII, Nr.4 (60)
august 2013

*EDITATĂ DE ASOCIAȚIA CULTURALĂ GÂND ROMÂNESC,
GÂND EUROPEAN ȘI EDITURA GENS LATINA
ALBA IULIA*

**Revistă fondată în 1933
de Ion Chinezu
Fondator serie nouă:
Virgil Șerbu Cisteianu
Director general al revistei „Gând Românesc”
Director de onoare:
Vasile Fanache
Director: Ironim Muntean
Redactor-șef: Terezia Filip
Secretar de redacție:**

Ionela Cozmescu

Membrii colegiului de redacție:

Ioan Barbu

Radu Vasile Chialda

Aurel Dumitru

Galina Furdui

Vasile Frățilă

Vistian Goia

Dorin Oaidă

Viorel Pivniceru

Iuliu Pârvu

Anca Sîrghie

Ciprian Iulian Șoptică

Traian Vasilcău

I.S.S.N.: 1843-21882

*Revista este înregistrată la Biblioteca Națională a
României – București Depozitul Legal, Legea 111/1995
modificată prin Legea/ 594/2004*

31 AUGUST, ZIUA LIMBII ROMÂNE

Parlamentul României a votat legea privind **instituirea Zilei Limbii Române**, publicată în Monitorul Oficial, Partea I Nr. 145/ 19 III 2013.

LEGE privind instituirea Zilei Limbii Române

Parlamentul României adoptă următoarea lege:

Art. 1 – (1) Se instituie ziua de 31 august ca Ziua Limbii Române.

(2) Ziua Limbii Române poate fi marcată de către autoritățile și instituțiile publice, inclusiv de reprezentanțele diplomatice și instituțiile culturale ale României, precum și de alte instituții românești din străinătate, prin organizarea unor programe și manifestări cultural – educative cu caracter evocator sau științific.

Art. 2 - (1) Guvernul și autoritățile administrației publice centrale și locale vor lua măsurile necesare pentru ca în această zi drapelul României să fie arborat în conformitate cu prevederile Legii nr. 75 / 1994 privind arborarea drapelului României, intonarea imnului național și folosirea sigiliilor cu stema României de către autoritățile și instituțiile publice.

(2) Autoritățile administrației publice centrale și locale pot sprijini material sau logistic organizarea și desfășurarea manifestărilor prevăzute la art. 1 alin. (2)

(3) Societatea Română de Radiodifuziune și Societatea Română de Televiziune, în calitate de servicii publice, pot

include în programele lor emisiuni culturale ori aspecte de la manifestările dedicate acestei sărbători.

Această lege a fost adoptată de Parlamentul României, cu respectarea prevederilor art. 75 și ale art. 76 alin. (2) din Constituția României, republicată.

p. Președintele Camerei Deputaților
Viorel Hrebenciuc

Președintele Senatului
Gheorghe-Crin Laurențiu Antonescu

București 14 martie 2013

Nr. 53

PREȘEDINȚIA ROMÂNIEI

DECRET

privind promulgarea Legii privind instituirea zilei Limbii Române

În temeiul art. 77 alin. (1) și ale art. 100 alin. (1) din Constituția României, republicată,

Președintele României decretează:

Articol unic- Se promulgă Legea privind instituirea Zilei Limbii Române și se dispune publicarea acestei Legi în Monitorul Oficial al României, Partea I

Președintele României
Traian Băsescu

București, 13 martie 2013

Nr. 304

Legat de acest eveniment, scriitorul Corneliu Leu, a trimis mai multor personalități și redacții, printre care și colegiului de redacție al revistei „ Gând Românesc” prin poșta electronică, o scrisoare cu următorul conținut:

STIMATĂ DOAMNĂ / STIMAT DOMN,

Confratele și colaboratorul nostru, scriitorul și profesorul universitar Florentin Smarandache ne-a recomandat personalitatea Dumneavoastră spre a vă adresa invitația de a fi alături de noi în ziua de 31 August 2013, la manifestările care celebrează ZIUA LIMBII ROMÂNE, prospăt instituită prin Legea nr.53 /2013.

Întrucât aceste manifestări sunt prevăzute, la modul complex, a se desfășura în mai multe locuri, vă trimitem în atașament broșura-îndrumar care prevede locurile, modalitățile de participare și facilitățile pe care le punem la dispoziție, precum și un program al spectacolului central care va avea loc la Sfînxul de pe Platoul munților Bucegi, alături de antena de la Coștila, prin care dorim să ne aflăm în legătură video și audio, în timp real, cu cât mai multe localități și comunități românești din țară și străinătate.

Așadar, fie participând la manifestarea noastră de pe Platou, fie la cele din București și Chișinău, fie organizând manifestări în locurile Dumneavoastră, fie intrând în legătură on-line cu noi prin Internet și Skype, vă invităm să fim alături în ziua de 31 august, realizând o mare întrunire virtuală a comunicării frățești în limba română, oriunde ne-am afla.

Așteptându-Vă, cu cele mai alese sentimente,

Corneliu LEU

Colegiul de redacție al revistei noastre mulțumește distinșilor colegi pentru această onoare și va publica în paginile sale din acest număr, câteva poezii dedicate limbii române.

Sperăm, ca această primă ediție a sărbătorii Limbii Române, să nu fie una formală.

TATIANA SCURTU MUNTEANU

Râuri, voi, ce despărțiți

*Am aripi de vânt uscate
Și priviri înlăcrimate,
Am tăcerea înlemnită
Și suflarea amorțită.*

*Am în piept un dor prelung,
Pân' la tine să ajung
Și la apa ta de sânge
Cu tot dorul să pot plânge*

*Pe cei ce i-ai dus cu tine
Înecați de căzăcime,
Pe care-i mai ții în viață
Fără dreptul la speranță.*

*Nistrule, de ce ai fi?
Bine-ar fi de nu te-am ști
Decât apă curgătoare
Și nu râu ce faci hotare.*

*Nistrule, de ce ești frate
Cu Prutul care desparte
Doi copii de-același neam,
Două frunze de pe-un ram?*

*Sprijini harta hăcuită
Și de dușmani stăpânită,
Care nu vor să-ntregească
Limba noastră românească.*

*Nistrule, apa ta dulce,
Soarta unde ne-o va duce?
Și ce limbă vor vorbi
Cei ce peste ani vor fi*

*Pe pământu-nsângerat
Și atât de-nveninat,
Că n-ai unde să te miști
De atâția comuniști*

*Nistrule, e vina ta
Că ne-nghite secer
Iar ciocanul ne tot bate
Și din față, și din spate.*

*Râuri, de v-ați revărsa
Ca să ștergeți lacrima
Copilașilor ce vor
Să învețe limba lor.*

*Limbă de care n-au parte,
Nu au școală, nu au carte,
Însă au vămi și hotare,
Șefi de stat și zile-amare.*

*Râuri, voi, ce despărțiți
Și-napoi nu mai uniți,
Facă-vi-se apa vad,
Ca amarul să mi-l scald.*

SVETLANA LUPU

În ospete

Ieri am lăsat din treburi și-un pic certată
de toamna, ca întruna repezită
precum că a rămas nemăturată,
cu vrafuri de rugină împânzită,
și peste Prut am alergat flămândă...
Nu, nu de pâine, e și-aici gustoasă,
ci de dulceața din silaba blândă -
de-acolo, unde limba-i mai acasă.

O culegeam din străzi și din birouri,
de printre pici cu-o minge aruncată,
de printre munți cu genele în nouri,
din mănăstiri cu frunțile-aplecate,
uitând de farfuria neatinsă
și dulcele-amarul din pahare,
în vraja melodiilor cuprinsă
din scene, din culise, culuare...

Iar toamna sta acasă, supărată,
nemăturată, rece, neculeasă...
De-ar știe ea, cum e când ți-e furată
comoara care-ți e cea mai aleasă,
ar înțelege: în zădar mă ceartă,
căci nu un moft, un rug aprins mă mână,
un dor ce peste Prut din nou m-așteaptă
să vin la limba mea cea mai română.

ANIVERSARE

VIRGIL ȘERBU CISTEIANU

1948 NICOLAE DABIJA 2013

La 15 iulie 2013, poetul, publicistul, omul de cultură, omul politic Nicolae Dabija, a împlinit 65 de ani. Născut în satul Codreni din Basarabia într-o familie de țărani cu „bibliotecă,” după cum însuși ne spune, poetul păstrează numele de familie al mamei sale Cristina Dabija (tatăl Trofim Ciobanu) care avea mai mulți frați și rudenii intelectuali,

condamnate de NKVD la ani grei de închisoare pentru activitate „antisovietică”. După studiile elementare, urmează studiile superioare la Universitatea de stat din Basarabia, facultatea de ziaristică, dar în anul al III –lea de studii este exmatriculat pentru activitate proromânească și antisovietică. În anul 1970 este reabilitat și își va continua studiile superioare la Facultatea de Filologie după absolvirea căreia este angajat ca redactor la Televiziunea din Chișinău.

În anul 1975 debutează cu volumul de versuri „Ochiul al treilea” bine primit de critica literară și care va da scriitorilor anilor 70 denumirea de „Generația Ochiului al treilea”.

Colaborează la revista „NistruL” condusă de un alt vestit poet basarabean Dumitru Matcovschi, care publică articolul lui Vasile Mândăcanu, „Veșmântul ființei noastre”.despre limba română. care dă semnalul luptei pentru redeșteptarea conștiinței naționale și declanșarea ofensivei pentru desovietizarea pământului românesc Basarabia. Ulterior, revista „Niostrul” din inițiativa aceluiași Matcovschi își schimbă numele în „Basarabia” și Nicolae Dabija va fi la această revistă șeful secției poezie și critică literară.

Inițiază cenaclul „Dialog” din cadrul Uniunii Scriitorilor din Basarabia.

De-acuma, cariera literară a lui Nicolae Dabija capătă cele mai înalte dimensiuni. Apar noi și noi volume de pezie, eseuri, proză, numeroase antologii culminând cu excelentul roman „ Temă pentru acasă” în care autorul evocă atrocitățile comi8se în perioada comunismului de sovietici, roman care continuă să facă senzație printre cititorii din țară și străinătate.

Contribuie substanțial la înființarea revistei „ Orizontul”, devenită ulterior „ Columna”. În anul 1986 este numit de Uniunea Scriitorilor, redactor șef al săptămânalului „ Literatura și arta”. Sub conducerea lui revista devine o adevărată tribună de luptă pentru apărarea drepturilor strămoșești, aprinde flacăra de renaștere a conștiinței naționale. Sub pana dizidentului român, avocatul Victor Lupan, marele ziar francez „ Le Figaro” titra: „ Literatura și Arta” a jucat în Revoluția de Renaștere Națională a Basarabiei același rol pe care l-a jucat Televiziunea Română în cadrul revoluției din decembrie 1989”

În anul 1989 este ales deputat al „poporului” din U. R. S. S. și de la tribuna parlamentului luptă pentru desovietizarea Basarabiei și democratizarea societății românești, apărând revendicările naționale ale basarabenilor. E membru al Comisiei pentru drepturile omului.

La 7 noiembrie 1989, alături de mii de tineri se pune în fața tancurilor rusești pentru a opri o paradă militară dedicată revoluției din Octombrie, iar la 10 noiembrie, același an, participă la asaltul Ministerului de Interne basarabean, al cărui Ministru era Vladimir Voronin, în semn de proterst pentru arestarea numeroșilor tineri.

În anul 1990, tipărește studiul „ Moldova de peste Nistru – vechi pământ strămoșesc” studiu care s-a bucurat de un larg ecou în lume. În acest an, devine și deputat în noul Parlament basarabean condus de savantul Petru Soltan și scriitorul Ion Vatamanu și contribuie, alături de alți intelectuali, substanțial, la lupta pentru scoaterea Basarabiei din imperiul sovietic, pentru legiferarea Tricolorului, Stemei, Imnului Național, pentru repunerea în drepturi a limbii român, a istoriei, a demnității românești. Este ales, tot în acest an, președintele „ Societății nonguvernamentale „ Limba noastră cea română” În calitate sa de președinte al acestei Societății, trimite o scrisoare

noului Parlament basarabena prin care propune și cere ca noile instituții ale Basarabiei , învățământul și știința să respecte adevărul științific și să treacă de la „ limba moldovenească” la limba română, de la „Istoria URSS” la „Istoria Românilor”, să se accepte etnonimul de român, în loc de cel de moldovean etc.

Pe lângă activitatea politică, Nicolae Dabija continuă să publice numeroase volume de versuri, proză, eseuri, studii etc..

Întreaga sa activitate de până acuma este încununată de premii și înalte distincții.

Este membru de onoare al Academiei Române și membru titular al Academiei din Basarabia.

Datorită unor fericite conjuncturi, l-am cunoscut pe Nicolae Dabija în urmă cu ceva ani și am intuit că natura intimă a omului de cultură este una primordială, de luptător pentru reunirea Basarabiei cu Patria Mamă, de luptă împotriva impostorilor și trădătorilor de neam și țară. Excesul de lumină din ochii poetului, este semnul continuării participării sale la o luptă care încă nu s-a încheiat, o punte aruncată peste Prutul care duce pe cursul său atâtea doruri de unire.

La împlinirea a 65 de ani, colegiul de redacție al revistei „ Gând Românesc” al cărei colaborator este îi urează sănătate și veșnicie în înfătuirea idealurilor pentru care s-a sacrificat și se sacrifică și:

***Toți dușmanii să ne piară
Căci români-s toți o țară
Și peste ei e regină
Numai limba cea română”***

LA MULȚI ANI NICOLAE DABIJA!

LIMBA NOASTRĂ CEA ROMÂNĂ

Lui Grigore Vieru

...Face iarba să răsară.
Noi prin ea suntem o Țară.
Ea ne-adună și ne-ngână,
Limba noastră cea română.

Ea îi e păsării zborul,
Tânără precum izvorul
Ca veciile – bătrână...
Limba noastră cea română.

Unii au zis că e săracă
Valaha-româno-dacă,
Și miroase a zer și-a stână
Limba noastră cea română.

Și-au ținut-o după ușe,
Și au pus-o și-n cătușe,
Dar s-a înălțat, stăpână –
Limba noastră cea română.

Iar când dânsa-n bolti răsună:
Parcă fulgeră și tună,
Parcă plouă pe țărână...
Limba noastră cea română.

Ca o mamă ne adună,
Ea ne tine împreună,
Ea aici e-n veci stăpână,
Limba noastră cea română.

TEREZIA FILIP

RITMURI EMINESCIENE ȘI SENSURI NEANTICE (III)

– clătinare, legănare, oglindire, adâncire, somn –

Cine ar crede că **visul neantic** poate fi seducător și chiar plin de voluptate? Cine ar crede că starea de farmec și frumusețea prezintă o irezistibilă atracție neantică? Un romantic precum Eminescu, sună răspunsul, un romantic iubitor de paradoxuri. Dar o astfel de atracție să desemneze oare doar gustul morții și atât? Ei bine, nu. Această aparență a făcut critica eminesciană incipientă să-l taxeze pe poet de un pesimism iremediabil și să-l judece aspru și nejustificat. Pesimismul poetului reprezintă, în fond, o extrem de rafinată atracție estetică și o reverie tot pe atât de subtilă din punct de vedere vizionar și filosofic. **Atracția neantică** reprezintă o voluptate a absorbției în lume sau în elemente și este mai mult decât „dor de moarte”, dispariție, pierdere de sine etc.: e chiar visul eternității și al durabilității ființei dincolo de viață și de moarte, de elemente și de forme. Ea pare să fie, în Eminescu, o paradoxală expresie a vitalității, a infinitei iubiri de viață ca totalitate.

Acest sens îl pot identifica în ritmurile subtile din peisajele de amurg ce seduc și extaziază eul în *Scrisoarea IV*, *Sarmis*, *Gemenii*. În momente crepusculare natura eminesciană își îmbie perechea de iubiți cu un prisos de frumusețe și de încântare ce maximizează și iubirea, și orice alt sentiment. Acele clipe scurtcircuitează ca un fulger eul făcându-l să-și abandoneze brusc proiectul de existență, pentru a ceda farmecului stihial al apei, lunii și nopții. Ochiul poetic percepe o

anumită dinamică a elementelor ce par a înainta halucinant spre cuplul „cuprins de farmec”¹: „*țărnul parcă crește*” în lumina lunară, codrul se redimensionează – „*Codrul pare tot mai mare*”, *parcă vine mai aproape/Dimpreună cu al lunii disc stăpânitor de ape.*”, apa ademenește hipnotic protagoniștii pe când luna, „*copila cea de aur, visul negurii eterne*”, „*așterne*” toată această vrajă, tăind „*din țărnm în țărnm*”, „*o cărare de vâpaie*” (*Scrisaoarea IV*). Valurile, țărnmul, codrul *cresc* și înaintează în nopte sub discul lunii „*stăpânitor de ape*” ce guvernează în peisaj – dar și iubirea odată cu ele. Ele *țes* o mreajă al cărei farmec captivează fără scăpare cuplul și fără vreo altă soluție decât abandonarea de sine în luntrea lăsată în voia undelor.

În mișcarea lor, amețitoare și absorbitoare, imperceptibilă ochiului comun, elementele tăinuiesc **două posibile funcții neantizante**: una **erotică** și alta **thanatică**. Ba uneori funcțiunea erotică o camuflează în ea și pe cealaltă, thanatică. Iată cum se manifestă ele: **1.** În clipa când individul destinat să guverneze natura subordonând elementele, devine captiv lor și oricărei alte frumuseți din lume, manifestate în exces, el este de fapt pradă **funcțiunii thanatice și stihiale** ce rezidează-n lucruri. **2. Funcțiunea erotică**, nu mai puțin amețitoare și anihilantă, apropie sau jonționează între ele elementele, dar și pe individ de natură, precum și toate contrariile – apă și foc, pământ și cer, vegetale și astre, corporalitate și eter – acționând ca o forță magnetizantă căreia nimic nu-i rezistă. Această atracție de tip erotic creează eului, actor în peisaj, senzația de absorbție, de contopire cu lumea ori cu celălalt – a masculinului cu femininul – de înghițire în valuri ori de resurecție a ființei *în nopte*, în elementele ce, năvălesc spre eu într-o dinamică halucinantă, integratoare. În ritmurile peisajului din *Sarmis*, ochiul poetic decriptează *ab initio* o conivență și o tentativă de unificare în natura însăși: „*Mijește orizontul cu raze depărtate/ Iar marea-n mii de valuri a ei singurătate/ Spre zarea-i luminoasă pornește, să-și unească/ Eterna-i neodihună cu liniștea cerească*” (*Sarmis*).

---

¹ Sintagmă poetică din *Lacul*

Deși ating punctul maxim, în *Scrisoarea IV* și în *Sarmis*, aceste funcțiuni ale peisajului există incipient în poeme din perioada lirică ieșeană², în *Lacul*, *Povestea teiului*, *Făt-Frumos din tei*, *Dorița*, *Povestea codrului*. Din ele se cristalizează ulterior imaginarul peisagistic magistral al marilor poeme. Dacă *somnul* în codru, *lângă izvor*, sub veghea teiului este expresia unei infinite voluptăți a iubirii ce se vrea eternă precum însăși natura, seducția elementelor din *Sarmis*, *Scrisoarea IV*, *Gemenii*, reprezintă mai mult decât un model de eternitate și durabilitate e: e un acompaniament, o comunine, o inserție și o reintegrare a particularului în generalitate. Biografia liricii eminesciene indică o viziune ce subtilizează treptat și rafinează tot mai mult unele sensuri, cum ar fi, de pildă, existența individului și a cuplului în cadrul edenic al naturii. Poetul operând cu aceleași elemente de poeticitate, luna, codrul, apa, noaptea, cuplul, iubirea capătă sensuri și mai profunde în marile poeme. Ea unește, precum în *Sarmis* și în *Scrisoarea IV*, dar și separă, precum în *Gemenii*. În cele din urmă, individualitățile, genurile, entitățile ajung la absorbție și unificare...

Dincolo de somnolența erotic-vegetală, indiciu al voluptății în poemele etapei ieșene, intervine în peisajele lirice eminesciene o dinamică tandră – **legănarea**, ce vădește înrudiri mitic-folclorice ale imaginarului. Acest ritm venind dintr-o străveche percepție mitică este, pe de-o parte, **al naturii înseși**, exersat de arbori, de alunecarea lunii pe boltă, de valurile mării ori de *vârfuri* de codri, de sunetul de corn, de undele acvatice pe care plutește luntrea perechii de îndrăgostiți. **La nivel omenesc** și sufletesc, **legănare** înseamnă starea eului cuprins de dor, alintat de frumusețe, iubit, melancolic, ferice ori trist, un mod de-a fi al individului în momente diferite, conotând uneori încântarea și alintul de-a aparține lumii ori, dimpotrivă, tânguirea și disconfortul de-a fi în lume. **În imaginarul liric popular legănarea se invocă** larg, în toate circumstanțele vieții, este cea mai tandră mișcare, de alint, de răsfăț ori de mângâiere, capabilă a induce

---

²Toate aceste poeme datează cf. Perpessicius și A. Guillerrou din perioada 1875 și 1876, respectiv: din 1875 sunt: *Făt-Frumos din tei*, *Povestea teiului*, iar din 1876: *Dorița*, *Povestea Codrului*.

– liniștea, fericirea, împăcarea, somnul și integrarea – inserția insului în lume, absorbția și integrarea lui într-un mediu nou care-l atinge, atrage ființa și, în cele din urmă, o include. Se leagănă pruncii la sânul mamelor, pentru a-i iniția în lume, ramurile și frunzele, arborii, apele și valurile, norii, luna ori stelele reflectate în oglinda apelor, se leagănă-n lume insul iubit sau cel fericit, cel care iubește³, cel atins de dor, cel trist, cel nefericit, melancolic, cel entuziast...

Anticipând o stranie și simptomatică mișcare a trecerii, a destrămării ori a disoluției ființei în peisaj, **legănarea** în poemele eminesciene nu este o invenție, un motiv de împrumut ori o construcție poetică pur formală, ci chiar percepția metafizică a ritmului existenței în univers, este intuiția unui sens profund al *naturii lucrurilor*. **Freamăt, clătinare, legănare** reprezintă o legitate a naturii terestre sesizată poetic de Eminescu în: *Ce te legeni, Revedere, Peste vârfuri*, un mod de-a înfrunta timpul, de-a îndura vicisitudinile, de-a primi bucuriile. În *Sarmis, Scrisoarea IV, Gemenii*, se leagănă luntrea perechii de iubiți, înaintând pe undele lacului ori ale mării, se leagănă în vânt arborii *visători, aplecându-se, scuturându-se* deasupra *mării întunecate* etc. Ceea ce în *Peste vârfuri*⁴ era alunecare și trecere – a lunii în descreștere, freamăt sau *bătaie* a frunzelor, sunet de corn răzbatând melancolic în îndepărtate văi silvestre – este aici legănare și aplecare duioasă, elegiacă, simptomatică, într-o tentativă de abandon de sine, ori de acces la o altă sferă de existență: “*Iară tei cu frunza lată și cu flori până-n pământ/ Înspre marea-ntunecată lin se scutură de vânt;/ Peste capul blond al fetei zboară florile și-o plouă...*” (*Scrisoarea IV*). Natura înseși își acompaniază astfel, într-o

---

³ Numeroase versuri populare exprimă legănarea. „*Legănă-te vârf de brad./Că și eu m-am legănat/După cine mi-a fost drag.*” – enunță versurile unui cunoscut cântec popular.

⁴ Cf. A. Guillerrou, care valorifică datele oferite de Perpessicius, primele exerciții ale poemei, în special motivul *sunetului de corn*, ar data din perioada vieneză, din 1872. *Peste vârfuri* este înrudită substanțial, imaginar și biografic cu *Povestea teiului, Călin, file din poveste* și alte poeme.

ceremoniere nupțială gravă, pe principalul ei actor în momentele lui de extaz, iar elementele se acompaniază unele pe altele.

Imaginea e, nu întâmplător, reiterată ca leitmotiv în toate cele trei poeme⁵: „*Se clatin visătorii*

copaci de chiparos/ Cu ramurile negre uitându-se în jos/ Iar tei cu frunza lată, cu flori pân-în pământ/ Pe marea-ntunecată se scutură de vânt.” (Sarmis). **Clătinarea** este, pe de-o parte, indiciul unei stări de duioșie și alint, de comuniune a elementelor și a nivelelor de existență, iar pe de alta, un simptom de nesiguranță și instabilitate a ființei în existență ori chiar o formă de tânguire de jalea unui curs de neoprit al destinului din Sarmis, Gemenii. Dacă teii sau „*visătorii copaci de chiparos*”, „se clatin”, se leagănă, „se uită” „în jos”, „spre marea-ntunecată”, **la nivel omenesc** și sufletesc, se petrece simultan, într-o subtilă simetrie ritmică, o mișcare similară ce atrage, mistuie și contopește ființele: „*Visurile tale toate, ochiul tău atât de tristu-i,/ Cu-a lui umed-adâncime toată mintea mea o mistui*” recunoaște iubita din *Scrisoarea IV*; „*Și ochiul tău adânc e și-n adâncime tristu-i,/ Cu umeda-i privire tu sufletul mi-l mistui!*” – sesizăm și în secena din Sarmis. Atracția reciprocă a contrariilor și seducția contopirii lor ar fi, în accepțiune poetică, o abdicare deliberată de la regimul guvernat de limpezimea minții – „cumpăna gândirii” – ce ține-n echilibru identitățile și entitățile în lume. Iubirea percepută astfel – ca manifestare în om, a elementelor, apă și foc, oglindire și mistuire în adâncuri abisale ale ființei – e o formă de disoluție ignică a identității, o pătimașă „mistuire” a minții prin fascinația alterității, o *cutremurare* din temelii a ființei celuilalt la care activează ochiul și cuvântul, privirea și vorbirea: „**Și cu focul blând din glasu-ți, tu mă dori și mă cutremuri./ De îmi pare o poveste de amor din alte vremuri.**” (Scrisoarea IV) sau: „**Cu focul blând din glasu-ți, iubite, mă cutremuri...**” (Sarmis) Senzația repetării cu fiecare cuplu a unui ritual ori a unui scenariu știut „din alte vremuri” conferă o amprentă mistică eroticii eminesciene și un farmec misterios, indicibil. Adâncirea mistuitoare **în noaptea adâncă și dulce a ochilor** iubitului

---

⁵ *Scrisoarea IV, Sarmis, Gemenii.*

are echivalent în plan natural: reflectarea în undele lacului, a lunii tăind *cărări de văpaie* în apele terestre, adâncirea în noaptea cosmică ori abandonarea de sine în abisul acvatic, ceea ce echivalează cu o **întunecare** sau o **orbire**. „*Dă-mi-i mie ochii negri nu privi cu ei în laturi;/ Căci de noaptea lor cea dulce veșnic n-o să mă mai sature/ Aș orbi privind într-înșii ....*” – *Scrisoarea IV*; „*Las' să orbesc prividu-i*” – în *Sarmis* exprimă o instinctivă abandonare de sine în abisul elementelor și în cel omenesc.

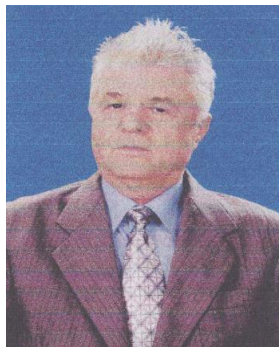
Dacă teii și chiparoșii „se clatin”, se scutură și se-apleacă deasupra mării, tentând un alt regim existențial, acompaniind tensiunea erotică, starea de farmec sau o iubire greu de îndurat, și individul e absorbit, *cutremurat, înecat, mistuit* prin iubire de ființa celuilalt. **Legănarea** e alint, e ceremoniere a existenței, duiosie ori tandră absorbție a individului în lume. Iubiții se *mistuiesc* unul în privirea celuilalt iar nefericitul *Sarmis* „se mistuie” rătăcind în umbra eternă a codrilor: „*De-aceea-n codri negri mă-ntorc să rătăcesc,/ În umbra lor eternă, eu umbra-mi mistuiesc...*” (*Idem*).

Apropiind elemente, îndepărtate în realitate, teii din regim silvestru și marea, chiparosul, arbore funebru în zonele insulare din mările sud-europene, luna și teluricul, codrul și apa, Eminescu îmbină contrariile într-un peisaj eminate poetic, emblematic pentru o iubire sortită eșecului insinuat subtil de mișcarea, elegiacă în esența ei. Arborii se înclină reverențios, *se clatină* elegiac, *se uită*-n jos, scuturându-și *ramurile negre* peste o mare-ntunecată, iar un vânt boreal atinge simptomatic și destinele protagoniștilor. Legănarea, în acest caz, este o formă a beatitudinii erotice și o mișcare de atracție hipnotică a insului în substanța lumii, un ritm care include involuntar eul – *poetul, Sarmis, Brigbel* – și-i pecetluiește destinul. De aici vraja peisajului și legănarea – o curgere, mărturisită astfel de poet: „*Nu trăiți voi, ci un altul vă inspiră – el trăiește,/ El cu gura voastră râde, el se-ncântă, el șoptește,/ Căci a voastre vieți cu toate sunt ca undele ce curg/ Veșnic este numai râul: râul este Demiurg.*” (*Scrisoarea IV*) Eul reprezintă doar particula, atomul în marele flux universal perceput ca *râu*, o curgere în care se sincornizează mai mult sau mai puțin lucrurile din real.

IRONIM MUNTEAN

Întuneric și lumină

Gabriela Melinescu aparține generației anilor '70 care a înnoit esențial lirismul și în volumele tipărite până la stabilirea în Suedia (*Ceremonie de iarnă*, 1965, *Ființele abstracte*, 1967, *Interiorul legii*, 1968, *Boala de origine divină*, 1970, *Jurământul de sărăcie, castitate și supunere*, 1972, *Împotriva celui drag*, 1975) aduce asumarea misterului existențial erotic și thanatic, o voce ”de la început singulară desprinzându-se tot mai decis din magma înșelătoarei ebuliții a anilor '60. Traectoria ei lirică (mai apoi și a prozei fantezist-baroce) s-a ținut mereu departe de orice compromis. În poezie, ca și în proză, Melinescu se distanțează tot mai mult de experiența confrăților de epocă și generație”.⁶

Romanciera Gabriela Melinescu preia miturile familiare ale poeziei de totdeauna: regresiunea în copilărie, refugiul în somn, simbolurile Apei, Focului, Casei, Stradei, dar și un peisaj autobiografic cu primele experiențe ale feminității înmugurite în cartierul adolescenței cu atracțiile ei fascinante, vitale, dar epurate de orice umbră de senzualitate, de impudoare.

Tradus în românește de Diana Alexandru, prefațat de Dan Cristea, romanul *Regina străzii*, Editura Univers, București, 1997,

---

⁶ Mircea Zăciu, în Dicționarul scriitorilor români, M-Q, Editura Albatros, București, 2001, p. 172

a fost scris în franceză și publicat întâia oară în Suedia în 1988 și în Franța în 1991, fiind al șaselea roman al Gabrielei Melinescu (după *Bobincarii*, Ed. Eminescu, București, 1969 și alte patru: *Tatăl minciunii*, 1977, *Copiii răbdării*, 1979, *Lupii urcă în cer*, 1981, *Arborele în vânt*, 1987, scrise în suedeză și publicate în Stockholm).

Prin cele două motto-uri: „*Noaptea strălucește ca ziua/ Și întunericul precum lumina*” (David, *Psalmul 139*) și „*Și atunci noi, oamenii din subterană, vom înălța din măruntaiele pământului un imn tragic închinat Dumnezeului bucuriei*” (Dostoievski, *Frații Karamazov*, XI, IV) și prin citatul din J. C. Powys: „*În sufletul fiecărei ființe omenеști se ascunde dorința arzătoare și înverșunată de a ieși de pe drumul întunericului spre lumină*” (p. 9 citat din memorie n.a.) Gabriela Melinescu prefigurează tema cărții: nostalgia luminii, aspirația ieșirii din întuneric dar și factura psaltică, lirică, virtuțile poetice de sorginte biblică ale scriiturii, ori caracterul analitic în sondarea psihologiei oamenilor „din subterană”, dintr-un cartier periferic în care oamenii trăiesc concomitent în realitate și suprarealitate, într-un spațiu și un timp din care încearcă să evadeze. Spațiul este mahalaua bucureșteană din jurul străzii Teiul Mare unde trăiește o lume eterogenă, alcătuită dintr-un univers uman compozit, divers etnic, stratificat social și variat prin opțiunile de viață și profesionale. Cu toții cunosc un proces de metamorfoză: generalul Algon cu fiicele sale Verona, Vera, Veronica se degradează social, reprezentanții negustoriei intră în crepuscul (vânzătorul de parfumuri Aaron Peretz e silit să-și închidă prăvălia și apoi să plece în Israel), micii meseriași o duc greu (Zeno, cizmarul roșu și croitorul Scarabel Max), dar și practicanții unor îndeletniciri ciudate, stranii: Zora (ghicitoarea), Nestor (spălătorul de morți), Simon Hahamul Eliakim (pretins preot) dezbate problemele, fiecare în fel personal, în acest spațiu

existențial aparent încremenit. Timpul este delimitat de momentul instaurării dictaturii comuniste și până la cel al ridicării *marelui centru al deșteptării civice*, proiectul megaloman ceaușist care desfigurează chipul capitalei, care prilejuiește Gabrielei Melinescu să proiecteze o lumină simbolică asupra întregului dezastru totalitar.

Tipologic, *Regina străzii* este un roman realist simbolic și fantastic baroc, cronica vieții acestui univers uman dobândind inserțiile fantasticului de sorginte onirică, coșmarescă, halucinantă, viziunea romancierei fiind când tandră, când sumbră, când înțeleghătoare, când grotesc-sarcastică, când duioasă, când demonică, potrivită cu visele nutrite de personaje, decise să evadeze cât mai departe din acest univers închis, din acest spațiu sufocant.

Compozițional romanul are 29 de capitole – povești relativ independente, dar legate prin circulația personajelor înăuntrul lor și unite prin visul de evadare din spațiul închis, prin idealul comun de a ajunge la lumină, de a părăsi întunericul și noaptea, simboluri recurente în roman, care dau circularitate structurii epice.

Acțiunea romanului stă sub pecetea *luminii*, debutând astfel: „*Lumina* nu-și va arăta niciodată individualitatea. Din masa enormă, strălucitoare și inexplicabilă pe care o revarsă în fiecare zi pe planeta noastră zărim numai *razele* ce cad peste apă, peste păduri, peste pietrele pavajului. Și fiecare *rază*, în definitiv, reprezintă la scară mică întreaga *lumină*, fiecare *rază* închide în intensitatea ei misterioasă ce o poartă spre vechiul ei dușman de pe pământ: *întunericul*” (s.n. p.9) și încheie cu un act ritualic funebru ce însoțește eterna întoarcere: „Dina aprinse *lumânările* (n.n. tot purtătoare de *lumină*) și puse încet colacii pe apă și valurile îi purtară spre veșnicia oceanelor. Era ultimul ritual pe care-l mai aveau de îndeplinit. Se întoarseră acasă pe jos,

mulțumiți că *viața își reluase astfel cursul, fără grabă, în ritmul ei dintotdeauna*” (s.n. p.187)

Ieșirea din întuneric în lumină este năzuința fiecărui personaj al romanului, visul proiectându-le în afara spațiului sufocant al mahalalei. Ilustrativă în acest sens este existența lui Aaron Peretz, vânzătorul de parfumuri, care se zbate, disperat, alături de nora sa, Sandora, după dispariția fiului, Paulin, care i-a abandonat și rățăcește într-o viață depravată, lăsându-l în așteptare. „Și așteptarea asta care mă îmbolnăvește, și fata asta, nevasta lui, se uită la mine ca și cum ar fi numai vina mea”. (p.50)

În această zbatere, în care i se pare că ispășește un păcat nemotivat, se întreabă dramatic: „De ce oamenii nefericiți fac adesea copii nemernici? Să fi fost dragostea noastră (cu creștina alintată Cozbi n.n) o jignire în ochii celui de sus? Ah, ah, inima mea sfâșiată! S-a terminat cu tine! Aaron Peretz, tu care ai înmiresmat toată viața ta orașul ăsta împutit. S-a terminat, *adio lumină, trebuie să mă culc în întuneric!*” (p.50)

Această stare este precedată de o rememorare a vremii când „...în curtea părinților săi cireșul înflorit, cireșul cel mare de la marginea drumului. Nimeni nu îndrăznea să-l omoare deși încurca trecerea căruțelor. Mare, puternic, tăcut, cireșul trăia cu crengile în cer. Primăvara înfloreă primul. Pentru cine făcea flori cireșul? Pentru ochii îngreuiți ai oamenilor? Fără îndoială că nu: cireșul avea propria lui viață, înflorirea era în fiecare an culmea existenței sale” (VI p.48) și urmată de viziunea actuală, rătăcind în nopți pe stradă când „vântul făcea să freamăte frunzele marelui tei” (s.n.p.48), după ce încercau luni la rând să-și reprezinte Iadul și acum „avusese o revelație: starea proprie infernului era spiritul nepăsător, cinic, o detașare exultând la ideea dezordinii și a distrugerii universale. Dimpotrivă, armonia era caracteristica stării paradiziace, această ultimă ședere ținând mai degrabă de domeniul psihologic decât de acela geografic”

(p.48). În tovărășia prietenului său Simon Hahamul, „La fiecare pahar se binecuvântau unul pe altul.

- Să te binecuvânteze Cel Veșnic și să te păzească, prietene!

- Fie ca Cel Veșnic să se întoarcă spre tine și să-ți dăruiască pacea!” (p.51 s.n.)

Nu numai Aaron Peretz se zbate între întuneric și lumină, între noapte și ziuă, aspirând la armonia paradiziacă, dar înfruntând haosul și dezordinea infernală concretizată prin asaltul de necontrolat, catastrofal al cosmicului (vânt, zăpadă, dezgheț, foc), ci întregul univers uman, lumea mahalalei se comportă dezordonat, cinic, agresiv suportând demența dictatorului cu proiecte megalomane, cu vizite în piețe spre a i se aduce adulări grandioase ori construind fantasmaticul muzeu de carton al *Lucrătorilor Neobosiți*, butaforie grotescă dispărută în devastatorul incendiu.

Un intermediar între lumea mărunță, umilă a cartierului periferic și cea a boemei artistice, a atelierelor plasticienilor Anton și Mirel, a poezilor, dar și a cenaclului literar de pe lângă Casa de cultură frecventat de creatori amatori, proletcultiști precum mecanicul prozator Panec și poetul, muncitor la fabrica de salam, Ioni, cenaclu condus de „profesoara de limbi moarte” Irina Banu, este frumoasa studentă Antoaneta, cu îndeletniciri critico – literare, care-și consumă cu ferveare senzualitatea, debordând de viață, dar încercând să evadeze cu un iubit italian, moare tragic într-un camion al Transporturilor Frigorifice Antoine, care aștepta la frontieră și apoi, trupul îi este adus și expus la Universitate din ordinul tipului dubios cu care se înhăitase, dar ulterior l-a neglijat. „Părinții ei, săracii, au venit de la țară să cerșească trupul fetei lor”. (p.144)

Prin exemplul ei, al lui Zeno, cizmarul cu idealuri socialiste umanitare naive, bolnav de ftizie și al Zorei, sora Foscai, soția

cizmarului și Sibilă de mahala, specialistă în ghicitul în cărți și în profeții, de care este mare amatoare Soția Președintelui țării (căreia și Ioni, poetul proletcultist îi închină solemne elogii: „Urare pentru tovarășa Președintă” (p.33), romanciera depășește realitatea umilă cotidiană și ne translatează în sferile puterii, după ce ne-a familiarizat cu lumea boemei artistice (poetice și plastice).

Acești oameni, aparent simpli, sunt convinși că „mai adevărate decât realitatea erau amintirile care ieșeau din memorie pentru a se preschimba în vise”. (p.27) și dau frâu liber viselor prin care își proiectează alte existențe care-și deschid sufletul spre straturile ei spirituale profunde aspirând la o viață adevărată, la fericire, armonie, întrebându-se firesc asupra sensului existenței, asupra rostului omului în lume, asupra vieții și morții, a destinului.

Aaron Peretz se agită și din cauza fiului său, Paulin, întrebându-se: „*Când vom ști să deosebim noaptea de zi?*” și plecând în Israel repetă la propria scară simbolică „fuga din Egipt”. Sora nevestei, Zora, profetește din cărțile de joc soarta omului încercând „să-i prevină pe oameni să se ferească de ceea ce avea să se întâmple. Fiecare nenorocire se datora faptului că *lumina se îndepărta*. „*Dar ce e moartea?* Se întreba ea și inima începu să-i bată cu putere. *Moartea era un tabu. Nu puteai să-i spui niciodată cuiva despre venirea ei. Moartea era lucrul cel mai important în viața unui om, la fel de important ca nașterea. Zora nu prezicea niciodată moartea*” (s.n.p.105)

Simbolistica morții, ca și leitmotivele *întuneric și lumina, ziua și noaptea* brăzdează romanul. Paulin ce părăsește casa și abandonează soția ca un fiu risipitor, moare în condiții stranii. Veronica, mezină generalului Algon, părăsită de soț care emigrează în America, acceptă căsătoria cu Max Scarabel, dar pleacă după el, rămas în America, și se sinucide acolo așa cum s-a sinucis și mama ei. Moartea ia chipuri simbolice și în cazul altor personaje: sufletul lui Zeno îi părăsește trupul, Fosca, soția lui, se

stinge misterios, „moartea survenise în urma unei combustii interne provocate de excesul de alcool” (p.148)

Biografia Sandorei, eroina romanului, protagonista, este spectaculoasă și dramatică, „*Regina străzii*” nu reușește să iasă la lumină „să sfarme spațiul care se închidea în jurul ei”. Fiica „vagaboandei” provocase la naștere moartea mamei, rămânând orfană, crescută la orfelinat, socotită nebună, idioată, victimă perfectă, exclusă de la bucuriile vieții. E luată de soție de Paulin, fiul lui Aaron Peretz, la o beție, în urma unui pariu, din orgoliul de a fi socotit om cu suflet bun. Părăsește casa petrecând cu băutura și cu târfe în cartierul Baal Peor, unde locuia vrăjitoarea din Endor. Sandora devine o Penelopă caricaturală împletind la nesfârșit plase din mătase și așteptându-și soțul infidel, luată în seamă de frumoasa Antoaneta, care o familiarizează cu boema artiștilor, pictori și literați proletcultiști, dar și cu Irina Banu, profesoara de limbi moarte. Inocentă, angajată la fabrica de conserve, trăiește confuz între vis și realitate, se întâlnește cu Paulin care-i mărturisește viața desfrânată și-i propune o altă întâlnire la o „*cârciumă părea o corabie a săracilor, care se adunau acolo preț de o călătorie îndepărtată în fumul țigărilor și în aburii alcoolului. Călătoria lor era făcută din cuvinte și iar cuvinte... Vorbeau, vorbeau întruna spunându-și povești fantastice care distrugeau ideea oricărei logici, care ridicau în slăvi hazardul și norocul*” (s.n.p.75). În această atmosferă similară cu cea din „La Hanul lui Mânjoală” a lui Caragiale ascultă poveștile bătrânei „care avea o eșarfă roșie în jurul gâtului plin de riduri” și apoi se întoarce acasă, pe strada Teiul Mare, rememorând, înainte de somn „fratele geamăn al morții...” (p.80), scene din copilăria petrecută la orfelinat. Dată afara din fabrică, silită să părăsească locuința naționalizată a socrului plecat în Israel, jefuită de puținele lucruri pe care și le luase de acasă, bătută sălbatic de bezmeticul Haniel și agresată de părinții lui, violată în Gara de

Nord unde își petrece nopțile ca într-o „*curte a miracolelor*” medievale, Sandora continuă să fie lovită de soartă, zace răătăcită într-un atelier părăsit de tâmplarie, dusă la un azil unde sfârșește tragic. Întristată, familia Simon Hahamul organizează incinerarea, preotul Eliakim improvizează „mica slujbă pentru sufletul răposatei” în prezența celor vii din cartier. Dacă ieșirea din spațiu e pedepsită în romanul Gabrielei Melinescu, ieșirea din timp este imposibilă, totul este înscris în „*Eterna întoarcere*” căci „*TIMPUL TRECEA, dar, datorită trecutului, se întorcea mereu. Nu avea o realitate a lui proprie, dar era atotputernic [...]. Totul dispărea și revenea pe roata vieții*”. (p.16 s.n.) Este un timp circular, mistic în acelăși timp, evocat de memoria afectivă în curgerea lui fără oprire: „*Și timpul trecea. Și noaptea venea cu tenebrele ei, apoi ziua, aducând lumina. Iar lumina dansa și cânta întotdeauna. Ei o priveau cu toții, contrariați și fermecați, căci niciodată nu puteau zări fața celui ce se ascundea miraculos înăuntrul luminii*” (p.162). Timpul este al memoriei afective obsedante, dar „*Timpul purta în el leacul rănilor*”, finalul consemnând, după morți, catastrofe, după tragedii nenumărate și împliniri de ritualuri „*viața își relua astfel cursul, fără grabă, în ritmul ei dintotdeauna*”.

Romanul Gabrielei Melinescu topește în substanța lui epică, memorabilă în multele-i povești de viață (cele ascultate de Sandora la cârciuma unde îl aștepta zadarnic pe Paulin) având farmecul și savoarea, esența nuvelor fantastice ale lui I. L. Caragiale, cu fantome, vise stranii, lirism, virtuți poetice, chiar texte poetice apar (Antoaneta recită poeme- p.68) cu senzualism imagistic, cu elemente de retorică poetică, invocații: „*Lumină [...] lumină, topește slujenia și dezgolește-mi sufletul înfierbântat*” (p.98), cu inflexiuni de psalm și note de înțelepciune biblică: „*Iată că zilele mele sunt cât un laț de mână/ și viața mea e nimica înaintea ta. / Dar, orice om nu e decât o*

suflare, oricât de bine s-ar ține, / Da, omul umblă ca o umbră / Se frământă degeaba, strânge la comori și nu știe cui le va lăsa / Acum, Doamne, ce mai pot nădăjdui eu? În tine-mi pun nădejdea” (p.102).

Gabriela Melinescu rememorează cu forță epică și analitică inserând în texte de factură epistolară elemente psaltice: „*O, Doamne, te implor, fă ca lucrurile care au existat să nu dispară pentru totdeauna. Oamenii și obiectele lor, zăpada din fiecare an, ploile trecute, copacii tăiați, totul trebuie să continue să existe, fără îndoială, totul trebuie să existe în continuare undeva”* (p.124).

Describe, compune peisaje (interioare și exterioare) cu elemente simbolice reale: „Nu era decât *vântul* jucându-se cu ultimele frunze de toamnă, *vântul* ștregar care îi ridica poalele caftanului până peste urechile lui mari și roșii. Privind strada pustie, îi veni în minte curtea, curtea părinților săi, cireșul înflorit, cireșul cel mare de la marginea drumului [...]. Când se scuturau petalele, strada se făcea albă și noaptea târziu, ai fi crezut că *lumina, o lumină albă, ieșind victorioasă din întuneric, lumina unui bătrân se așternuse victorioasă la poalele cireșului”* (s.n.p.48) și imagini cromatice: „*TOAMNA VENI DIN NOU. O toamnă caldă. Soarele strălucea tare. Frunzele galbene și roșii ale copacilor păreau a fi în continuarea aurului nesfârșit pe care Soarele îl răspândea pe pământ”* (p.163) marcând o *eternă trecere* și „*lumina lumii”*. Portretizează memorabil („*Era înalt, roșcovan și făcea sport în timpul liber”* p.32, „*Capul lui de bătrân albit de vârsta înaintată avea ceva leonin”*, p.42).

Registrul stilistic îmbină lexicul argotic cu cel comic, grotesc, expresia metaforică cu inserții psaltice, patosul auster, gnostic, cu fantezism ironic, elegiac, tandru, bogat în note suprarealiste și virtuți simbolice într-un roman în care durerea și înțelepciunea îi fac lectura pasionantă.

VIRGIL ȘERBU CISTEIANU

VALERIU ȚURCANU: Ștefan cel Mare-Întoarcerea

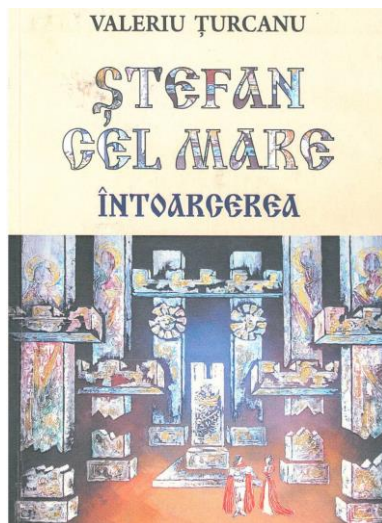
Distinct prin originalitate, romanul lui Valeriu Țurcanu are chiar de la început „Nota autorului” în care precizează:

S-ar părea straniu abordarea acestui sentiment, care, pare acum lipsit de valoare, când succesul și bunăstarea se află după hotarele patriei, iar în țară bat valuri tulburi ridicând pe creastă gunoaie. În

vacarmul modernist al mass-mediei, literaturii și artei de la noi, plin de huiduieli și mizerii la adresa părinților proprii și a

famiiliilor despărțite, care nu mai găzduiesc dragostea și înțelegerea,, când scriitorii și artiștii noștri fac chip cioplit miliardarilor oligarhi și a „stelelor” de pe covoarele roșii ale străinătății, acest roman riscă să rămână neobservat.

Unii haiduci literari, transformați în copiii teribili ai lui Iago folosesc toate mijloacele posibile pentru a inocula celor mai tineri, în orice împrejurare, uitarea istoriei propriului nostru neam, denigrarea culturii, închinându-se la „icoanele” oligarhilor miliardari cerșind ceva **money**, ca apoi să le devină servitori umili.. La masa financiară a statului sau privatului stau doar cei bogați, talentați sau nu, ceilalți seamănă cu bietul....Lazăr din Noul Testament

Romanul lui Valeriu Țurcanu, nu poate trece neobservat. Așa cum ne mărturește și autorul, romanul este scris pentru cei mulți, dornici să cunoască momente din istoria unui mare domnitor al Moldovei..

Acest roman care cuprinde XXXIX de capitole, cu o prefață semnată de Ruxandra Nechifor și o postfață semnată de Catinca Agache, cuprinde sub toate dimensiunile și năzuințele restituirea în varietatea și complexitatea ei de planuri, viața lui Ștefan al III-lea, căruia Nicoale Iorga i-a atribuit și epitetul de „cel Mare.” Viziunea pe care romanul o dă vieții domnitorului până la „Întoarcerea” din exilul dela vărul său Vlad Țepeș, în Țara Românească, impus de Petru Aron, ucigașul tatălui său Bogdan al II – lea, nu este una generală, abstractă; autorul ne prezintă contururile largi ale societății moldave din secolul al XV-lea, chiar dacă, din nevoia unor tablouri ale respectivei epoci, acestea nu alcătuiesc un scop artistic în sine, ci un fundal pe care romancierul proliferează siluetele unor protagoniști individualizați și a unor medii circumscrite. Vrem să spunem că, romancierul vizează reconstrucția unei societăți, aceasta e un rezultat secundar, obținut prin acumularea de drame individuale și descrieri limitate.

Prin apariția acestui roman, autorul dovedește condiția sa sufletească obligatorie, frământată, petrecută printr-o neîntreruptă circulație între oameni și documente

Despre Ștefan al III-lea cel Mare au scris și Iorga, și Vasile Alecsandri și Barbu Ștefănescu – Delavrancea și Nicolae Dabija etc., dar nici unul din ei nu a romanțat viața marelui domnitor după legendele populare așa cum o face Țurcanu.

În primul capitol, intitulat „Haraciul turcesc”, autorul nu face excursii în sfera ideilor, ci confirmă datele istoriei, prin care se arată că venirea la domnie a lui Petru Aron, (1451) a dus și la aservirea țării către otomani cărora poporul trebuia să le

plătească biruri grele. Antrenantă este scena întâlnirii lui Petru Aron cu solul Porții: „*Am venit după haraciul juruit slăvitului sultan, zise răspicat trimisul Porții, privindu-l cu dezgust pe Aron (p.22).*”

„*Îți dau o săptămână de zile, se stropși la el turcul și plecă împreună cu solia în târg sub fluieratul și huiduielile mulțimii (p.26)*” Și începând cu domnia acestuia, Moldova lui Dragoș Vodă, Bogdan I și Alexandru cel Bun, plătește pentru prima oră haraci turcilor. La întoarcerea lui Ștefan, după 6 ani de exil, în Moldova. situația se va schimba după un timp

În capitolul al II –lea al romanului, intitulat „Prețul Moldovei” ne este prezentată perioada exilului lui Ștefan în Țara Românească, discuțiile și controversele avute cu vărul său Vlad Țepeș. Iute din fire, aspru la mânie, cum ni-l caracterizează cornicarul Grigore Ureche, Ștefan, la unele afirmații făcute de vărul său dă răspunsuri hotărâte:

- „*Intri în ordinul dragonului? Să ți se spună Dracula moldovenesc?*” îl întreabă prin surprindere Vlad Țepeș!

„*Ștefan se opri uluit, dar își reveni iute.*

- *Ordinul meu este Moldova, răspunse el, îmbrăcându-se*” (p.29).

Și controversele continuă. Vlad îl provocă mereu pe tânărul său văr pentru a-i testa caracterul și calitățile de viitor conducător.

Un voievod este de viță nobilă și are puteri magice. Am auzit că tatăl tău n-a fost fiul voievodului Alexandru, ci un țărănoi.

Lui Ștefan îi sări sângele în obraz. El apucă mânerul săbiei, scrâșnind din dinți.

- *Îi tai capul celui ce-mi spune asta*

- *Iar ești ne reținut vere!!.... se răsti la el Vlad și se îndreptă spre masă. Am primit scrisori, în care oameni de încredere îmi scriu că nu te vor boierii...*

Moldova este, în primul rând, a celor de la pământ!

... Boierii sunt mai de grabă slănina și burduhanul țării(p. ibidem).

Este momentul când Ștefan îi cere vărului său oaste pentru a-l detrona pe Petru Aron.

În acest roman, autorul recurge la multe fabulații, pentru a-i reliefa calitățile de viitor domn, puternic și înțelept.. Lupta cu ursul, pentru salvarea lui Vlad în care Ștefan, cu ajutorul lui Costea ucide dihania simbolizând în acest fel loialitatea față de domnitorul muntean.

Vicleanul domn Țepeș, îl provocă de nenumărate ori pe Ștefan, refuzându-i oastea cerută. Înfuriat, Ștefan se rezezi la cal, îl încălecă și plecă în galop, revenind după un timp.

„-Iertare. Acum m-am răcorit” îi spune Ștefan lui Vlad, care îi replică binevoitor, că nu poate stăpâni o țară, când el se stăpânește cu greu (p. 33)

-Dar m-am întors. Asta nu-i dovada?Dă-mi oaste ca să mă răzbun pe Aron! Îngenunche el în fața lui Vlad Dracula (p. ibidem)

În capitolul trei, intitulat „ Dreptatea lui Aron” fabulația capătă și un aspect de intrigă religioasă între ortodoxismul abia înfiripat în Moldova și catolicismul, existent cu mult înainte aici. În „ Descrierea Moldovei” Dimitrie Cantemir. spune că mai înainte de ortodoxism, „noi am fost papistași.”

Fabulația continuă și în celelalte capitole ale romanului. autorul considerând, probabil, că aceasta este coloana vertebrală care-i susține tema istorică a romanului.

Subiectul alcătuiește țesătura materială...Fabulația îi dă coerență, leagă diversitatea momentelor pe aceeași linie de evoluție cauzală, explică devenirea faptelor și a întâmplărilor, îngăduie o prezentare activă a personajelor, ceea ce oferă autorului posibilitatea să evite expunerea statică și descriptivă..

O altă caracteristică a romanului este registrul emotiv dat de autor și atitudinea lui sufletească față de evenimentele descrise, participarea emotivă sau obiectivitatea naturală, umor, simț al dramei, al fatalității, exaltare lirică. Toate aceste elemente se îmbină în armonia romanului.

În capitolul IV intitulat „ Băiatul mamei” autorul aduce în „scenă” visurile mamei sale Oltea, care de multe ori îl supără pe tânărul Ștefan. Urmează celelalte capitole în care autorul ne prezintă frâiele puterii, praznicul calicilor, răscoala țăranilor de la Suceava împotriva lui Aron, chemarea lupoaicei, prețul bisericii, etc, etc,etc.

În ultimele patru capitole, autorul ne descrie lupta de la Orbic dintre Ștefan al III - lea cel Mare și Petru Aron, urzeala unor boieri împotriva lui Ștefan, întâlnirea dintre Oltea, și Anastasia, fostă amantă a lui Petru Aron, și a altora, iar în ultimul capitol, al XXXIX-lea alegerea domnului de către popor.

Să ne oprim puțin asupra luptei dintre Ștefan al III-lea cel Mare și Petru Aron, pentru dobândirea tronului..

Se știe că după moartea lui Alexandru cel Bun, pe timpul căruia Moldova, de la Nistru până la Siret, era o singură țară,. și la tronul Moldovei a urcat fiul său Iliăș, cu ajutorul polonilor. Iliăș a dus mai multe lupte împotriva fratelui său Ștefan. Până la urmă cei doi frați se înțeleg și împart Moldova în două părți: „țara de sus” pentru Iliăș și „țara de jos” pentru Ștefan,. dar pentru scurt timp.

La începutul lunii aprilie din anul 1457 intra în Moldova, pe valea Siretului Ștefan, feciorul lui Bogdan al II – lea ucis la Răuseni. Ștefan avea cu el o oaste de 6000 de oșteni, parte munteni din oastea lui Vlad Țepeș, parte dintre țăranii moldovei din „ țara de jos” de unde după cum spune tradiția s-a așezat neamul lui Ștefan, venit cu secole în urmă din Ardeal. Petru Aron, a fost luat prin surprindere și nu avu timpul necesar să se

pregătească. Puțina oaste pe care a putut-o strânge nu a făcut față oștirii lui Ștefan. Prima luptă se dă la Doljești, pe Siret, și cea următoare, decisivă se dă în zilele de 12,13,14 aprilie la Orbic, în ținutul Neamțului, unde armata lui Ștefan învinse pe cea a lui Petru Aron. și acesta luă calea exilului la leși, iar mai târziu în secuime unde este prins de Ștefan și ucis, răzbunând astfel moartea tatălui său.

Iată cum descrie autorul această luptă, folosind din nou fabulația :

„La Movila Ursului, Ștefan îl ajunse pe Aron și pe Vioara. Aici persiana sări de pe cal și se opri în mijlocul drumului. pe când Aron se depărta fulgerător către cantonul poștei. La strigătele tânărului domn ca să-i facă drum, ea rămase pe loc. Nour se ridică în două picioare ferindu-se, iar persiana aruncă peste el șarpele. Balaurul se încolăcii pe grumazul și pieptul lui Ștefan.

-Mori și piară cu tine semiția lui Bogdan vodă! strigă Vioara, fugind” (p. 248) Și urmează o luptă între balaur și Ștefan, tânărul voievod biruind balaurul aidoma lui „Sf. Gheorghe” din Capadochia de pe timpul împăratului Dioclițian

În anul 1457, Ștefan al III – lea cel Mare, fu ales domn și uns de mitropolitul Teoctist, de boierimea loială și popor. și domni 47 de ani fiind: ***Bărbat glorios și victorios care a biruit pe toții regii vecini...*** fiind socotit eroul Europei după cum ne spune cronicarul polon din vremea sa, Miechowski

Ca și Gabrielle d’Annunzio în romanele sale, scriitorul Valeriu Țurcanu, ne prezintă și în acest roman, dramele cumplite ale inteligenței și inimii, unuia dintre cei mai mari domnitori ai Moldovei.

Logos

Așa cum am promis în numărul precedent al revistei noastre continuăm să publicăm din scrisorile adresate lui Ion Chinezu de colaboratorii și membrii colegiului de redacție. În acest număr publicăm ultimele scrisori ale lui Lucian Blaga și Radu Brateș. Corespondența a fost luată din volumul „ Gând Românesc și epoca sa literară” semnat de universitarul clujean Vasile Fanache reputat critic și istoric literar, în curs de apariție la editura „ Gens Latina” din Alba Iulia.

Scrisorile către Ion Chinezu aparțin colaboratorilor și membrilor colegiului de redacție al revistei, ediția veche născuți în județul Alba sau care și-au desfășurat activitatea, în județ și va continua până la epuizarea corespondenței. (V.Ș.C.)

SCRISORI CĂTRE ION CHINEZU

LUCIAN BLAGA

15

Viena, 27 noiembrie 1934

Dragă Domnule Chinezu,

Am întârziat puțin cu răspunsul meu, fiindcă așteptam ce s'alege cu piesa mea la Naționalul din Cluj. Piesa fiind primită, vreau să te rog de un sprijin prietenesc: și anume să iei contact cu Bârsan⁷ și să discuți cu el distribuția rolurilor, decorurile etc. Decorurile le vreau cât mai simple. De-un realism accentuat și vizionar.

---

⁷ Zaharia Bârsan, actor și director al Teatrului Național din Cluj.

Am făcut în piesă o serie de tăieturi, pentru ca să scutească pe cititor de impresia lungimii. Se va vedea la repetiții ce reduceri mai sunt necesare.

I-am scris și lui Bârsan că-ți dau delegație de locțiitor al meu. (În cazul că nu-ți displace acest rol!).

Sunt în așteptarea „Gândului românesc”!

Toate cele bune tuturor prietenilor.

Cu toată prietenia,

L. Blaga

16

[Viena, ianuarie 1935]

Dragă Chinezu,

Îți mulțumesc din inimă pentru interesul ce-l arăți piesei mele. Va să zică, după telegrama ce mi-ai dat-o, premiera e la 29 ian.⁸

Am să caut să vin câteva zile înainte. Cât privește „șezătoarea literară”, știi că nu prea merge. Am o serie de motive și generale și personale, cari mă împiedică. O să ți le spun eu.

Mă bucur că ne întâlnim și că vom sta mai pe îndelete de vorbă.

Cu toată dragostea,

Blaga

Aș putea să vin eventual la 22.

17

Viena, 10 februarie 1936

Scumpe Chinezu,

Cartea mea despre *Orizont și stil* ți-a plăcut în adevăr așa de mult cum scrii în „Gând românesc”? Dacă da, mă felicit singur. Și-ți mulțumesc din inimă că-mi dai acest prilej.

Acu sunt grozav de ocupat și cu biroul și cu al doilea volum al trilogiei. Sper să-l isprăvesc peste câteva săptămâni.

---

⁸ Data premierei *Avram Iancu* la Teatrul Național din Cluj.

Tare aş vrea să fiu de faţă la conferinţa lui Băncilă. E un om cu totul excepţional.

Cum am putea s-o aranjăm așa ca s-o pot citi și eu? Nu găsiți voi o soluție acestei arzătoare probleme?

Dacă în noul meu volum s-a nimeri un capitol, care să poată fi rupt din cotor, vi-l trimit mai târziu pentru „Gând românesc”.

Dorli își aduce cu mare dragoste aminte de casa voastră și de voi „a fost foarrte firrumos”! (Numai cu numele nu se prea împacă: „Das sind doch Keine wirkliche Chinezeeu, Tata!”).

Sărut mâna Doamnei Chinezeeu, ție cele mai prietenești îmbrățișări,

Blaga

18

Viena, 3 martie 1936

Scumpe Chinezeeu,

Îți mulțumesc pentru strălucitele informații despre conferința lui Băncilă. Îmi pare rău că n-am putut fi prezent, undeva, invizibil, în sală⁹.

Băieților spune-le că oricine are voie să joace pe *Avram Iancu*. De aceea l-am scris.

Cât privește fragmentul pentru revistă, mai dă-mi te rog o păsuire de câteva săptămâni (3–4).

Acu sunt grăbit, și închei.

Îmbrățișări cu toată dragostea,

Blaga

---

⁹ În ianuarie 1936, Vasile Băncilă conferențiază despre Blaga la Cluj, invitat de revista „Gând românesc”.

19

[Viena, 14 decembrie 1936]

Scumpe Chinezu,

am intrat într-o zodie foarte rea. Și cu situația la legație și cu sănătatea.

Sunt neliniștit și de evoluția internațională. Aduagă la toate astea un aproape patologic dor de țară!

Crainic și Sextil¹⁰ îmi dau din nou sfatul să mă supun la concursul pentru Estetică. Sunt așa de sătul de toate și așa de demoralizat, încât vreau să înghit și acest pahar. Poate scap atunci de atâtea neajunsuri.

Îți închipui deci ce bine mi-ar prinde broșura lui Băncilă¹¹! Îți închipui de asemenea ce colaborator asiduu al „Gândului rom.(ânesc)” aș deveni, dacă aș trece teafăr peste ultima umilință a unui „examen” la 41.

Mă uit în fiecare zi în ochii lui Dorli, care îmi cer parcă această jertfă.

Sărut mâna Doamnei, ție toată dragostea,

Blaga

20

Viena, 20 ianuarie 1937

Scumpe Chinezu,

nu ți-am scris de mult, fiindcă am fost bolnav și am trecut prin multe neajunsuri. Pentru 1 febr. sunt transferat la Berna. Situația cea mai bună. Acolo voi avea cel puțin liniștea necesară creșterii limbii românești... Am nădejdea ca exilul să nu mai dureze tocmai așa de mult, deși din fire sunt foarte pesimist întrucât privește soarta mea personală.

---

¹⁰ Sextil Pușcariu (mai ales la sugestia profesorului clujean, Blaga se hotărăște să se prezinte la concursul pentru ocuparea unui post de profesor la Facultatea de Litere și Filosofie a universității clujene).

¹¹ În Colecția „Gând românesc” se pregătea editarea cărții : *Lucian Blaga, energie românească*.

Am vorbit cu Goga despre tine. Are o excelentă părere și cred că urmărește un anume plan. Cred că-l vei vedea peste câteva zile.

Cât mă privește, am dat oarecum depline puteri unui om, care a avut și până acu o mână fericită. Știi despre cine e vorba.

Ce e cu chestia Băncilă?

Calde mulțumiri pentru admirabila recenzie din „Gând românesc”. De la 1 febr. să mi-l trimiți al Berna.

Sărut mâinile Doamnei, ție toată dragostea și frăția,

L. Blaga

21

[Berna, 14 septembrie 1937]

Dragă Chinezu,

Îmi pare rău că nu pot să-ți trimit nimic pentru „Gând rom.” Toată vara mi-am făcut însemnări pentru o întreagă „estetică”. O să iasă un lucru frumos, făcând parte din noua *Trilogie a valorilor*¹². Dar, cum zic, totul e în fază de „însemnări” (vreo 150 pag.). Vei avea însă mai târziu, poate pe la Crăciun, fragmente din ea.

Nu-i exclus să-ți dau peste câțva timp și versuri. Dar nu acum.

Îmbrățișări,

Blaga

22

[Berna, 15 septembrie 1937]

Scumpe Chinezu,

ți-am scris ieri în grabă, ca să nu aștepți prea mult.

Uite ce e:

1. Eu nu știu în ce raporturi mă găsesc cu Asociația scriitorilor ardeleni (Sunt membru și ce fel?)¹³.

---

¹² Se referă la vol. *Artă și valoare*.

¹³ În mai 1936, s-a constituit la Cluj Asociația scriitorilor ardeleni.

2. Sunt de părerea că o asemenea Asociație *nu poate* să-și aleagă o revistă drept organ al său! Celelalte reviste nu sunt ale scriitorilor ardeleni?

3. Titlul de *Academie*, la care aspiră, e o absurditate.

Ca membru al Academiei române, eu n-aș putea să accept ca o asemenea asociație să uzurpeze un titlu, pentru care Academia română se găsește în proces cu o așa zisă Academie a științelor!

Vom vedea însă cum stau lucrurile.

Citesc astăzi că Paul Valéry a fost numit profesor de estetică literară la Collège de France. Și m-a prins o nespusă tristețe. În fond eu pentru literatura română am făcut cel puțin atât cât Valléry pentru cea franceză. Și eu trebuie să trec prin examen și să risc chiar de a fi respins. Mai ales dacă [...] Iorga va speria comisia!

De multe ori îmi vine să las dracului toate și să mă expatriez.

Sunt mai ales necăjit că de-un an sunt ținut sub o presiune care-mi alterează toată conștiința de mine însumi. Chiar și acu, până la Crăciun, aș putea să corectez și să cizelez noul volum pe care l-am scris, întâiul din *Trilogia valorilor: Artă și valoare*. Dar așa – trebuie să citesc toate imbecilitățile estetice și să-mi fac capul calendar. Trist!

Te îmbrățișez cu toată dragostea,

Blaga

23

[Berna, martie 1937?]

Dragă Chinezu,

Îți trimit deodată cu „sărbători fericite” un fragment pentru „Gând românesc”¹⁴. Condiționat: aș vrea să apară în iunie, până nu apare cartea. Poate că-ți stric programul, dar n-am încotro.

La Cluj vin în preajma concursului. Îți mulțumesc pentru invitație, ești foarte draguț! Cred însă că e mai bine să trag la

---

¹⁴ Din volumul *Geneza metaforei și sensul culturii*.

hotel, unde mă pot încuia în cameră! Știi, trebuie să pregătesc „lectiile”. Uf!

La Buc., voi fi cred în 20 mai.

Băncilă mi-a trădat un secret, că vrea să scoată în broșură separată studiul despre L. B. Am fost foarte plăcut surprins de această noutate. E un înger.

Sper să nu-ți displacă fragmentul.

Sărut mâinile Doamnei, ție toată prietenia,

Lucian Blaga

24

[Berna, 16 noiembrie 1937]

Dragă Chinezu,

îmi scrie Breazu că concursul va avea loc cel mai curând pe la 20 dec. Mă întreb dacă acest nou termen nu-ți dă posibilitatea să aranjezi totuși chestia Băncilă. Explică-i încă o dată chestia.

Cât privește materialul pentru „Gând românesc”, te rog să mă îngădui până *după*. Eu cred că ar trebui să dau drumul imediat unui număr și pe urmă să poți scoate unul pe la 15–20 dec.! Să știi că, izbutind la Cluj, intenționez să devin nu colaborator, ci *stâlp permanent* al revistei. O să-ți explic eu multe lucruri, când ne-om întâlni.

Te îmbrățișez,

Blaga

25

[Paris, martie 1938?]

Scumpe Chinezu,

Suntem de câteva zile la Paris, aproape necurmat cu Munteanu. Prietenia noastră a luat forme acute; și el are intenția de a isprăvi cu Parisul la toamnă. Mi-a citit multe din cartea sa despre liter. românească. *Strălucită!!!*

Eu cred că e numai o chestie de timp pentru a ne vedea cu toții la Cluj, spre a forma acolo chiagul unei Românie spirituale.

Nu știu ce intenții are Goga cu catedra. Pentru cazul că ar renunța, ceea ce *nu* cred, înțelegerea între mine și tine ar rămâne în picioare! Poți fi deci liniștit¹⁵.

Cu Munteanu am făcut planuri mari și realizabile.

Eu plec mâine la Lisabona, familia mai rămâne o săptămână aici, deoarece Dorli a făcut o angină.

Din cartea lui Băcilă te rog să-mi rezervi 50 ex., din cari să-mi trimiți imediat la Lisabona 20 ex. Fă să ajungă în vitrine pe la 15 apr. Mi se pare că Băcilă a renunțat la prefață.

Dacă la vară veniți la Paris, ar trebui să luați în plan și Lisabona, unde ați sta la noi. Se spune că e un paradis. Poate vine și Munteanu. Dacă ai ști cât de bine ne înțelegem!!

Parisul mi-a refăcut deja sănătatea și încetul cu încetul mă regăsesc. Un oribil coșmar îl socot în orice caz trecut.

Sărut mâinile Doamnei, ție toată dragostea,

Blaga

26

[Lisabona, iunie 1938]

Dragă Chinezu,

primit. Să trăiești! Studiul lui Băcilă e extraordinar! I-am scris [...] Peste aprox. o lună plec la Buc. [...].

Îmbrățișări,

Blaga

---

¹⁵ Suplinirea lui Octavian Goga la catedra universitară deținută din 1932 la Cluj a fost făcută de Ion Chinezu. Blaga îi oferă, tot pentru suplinire, propria lui catedră.

Scumpe Chinezu,

sunt la București și nu știu cât timp ne vor ține în acest cuptor bun de uscat prunele.

La Bistrița¹⁶ m-am uitat prin manuscrise. Dragul meu – regret, dar n-o să-ți dau nimic pentru nr. din sept. Nu sunt de astă dată cireș cu roade de iunie, dar sper să fiu viță cu rod de oct. Când pot fac, dar când nu pot, s-a isprăvit.

Conferința de la Astra de asemenea am refuzat-o irevocabil¹⁷.

Cavalerismul față de Eminescu? L-am dovedit definitiv în *Spațiul mioritic*. Să-l mai dovedească și alții. Și afară de asta Ardealul mai are atâția oameni de talent! Eu nu intru în cursă fiindcă s-a gândit la asta Lupaș¹⁸. Știu eu ce știu. Și de la prietenii mei aștept să mă înțeleagă.

Fetițele bine, dar încă foarte mult de lucru. S-au bucurat de tortă și sper că au și scris Petronelei¹⁹. Băncilă nu-i aici. Acu trebuie să ies și mi-e frică de căldura de afară.

Vă pup cu toată dragostea! peste supărare o să treceți voi într-un chip,

Lucian

---

¹⁶ Blaga avea un loc de odihnă la Bistrița.

¹⁷ Astra îl solicitase pe Blaga să conferențieze despre Eminescu.

¹⁸ Istoricul Ioan Lupaș, membru marcant al Astrei.

¹⁹ Doamna Petronela Chinezu, soția criticului.

Scumpi Chinezu,

prea tare să nu vă revoltați că nu v-am scris până acu. Am avut o călătorie foarte grea prin Spania naționalistă.

Cred că v-a scris Vasile²⁰ ceea ce am vorbit cu Rosetti despre un ajutor pentru „Gând rom.” Mergi în orice caz la Buc. și nu mai lăsa chestia din mână (100 000). Am vorbit și pentru Doamna Pavel Dan. Cred că se va face o pensie (500 lunar?). Cartea lui Dan am citit-o. Are într-adevăr lucruri extraordinare. Scena cu Șuta din *Priveghiul* o găsesc „genială”.

Vreau să aflu ce e cu asistenția²¹. Audiența n-a avut loc, încât am venit înapoi pe timp nedeterminat. Eu cred că „las că-i bine”.

Despre restul, care te va fi amărât, te va fi informat Vasile. Nu s-a putut altfel. Lucrează strâns cu Roșca și ține-mă la curent.

Pe Munteanu l-am găsit cam trist din cauza lipsei de mijloace. Sper să pot face ceva și pentru el.

Părerile mele de rău, părăsind țara, se adună în jurul mesei voastre, cu mâncăruri așa de cerești. Țin să vă strâng mâna cu toată dragostea și cu toate mulțumirile,

Zamolxe

---

²⁰ Vasile Băncilă; vezi scrisoarea nr. 8.

²¹ Ion Chinezu suplinea ca asistent catedra lui Blaga.

RADU BRATEȘ

Blaj, 4 martie 1937

Dragă D-le Chinezu,

În privința aranjamentului în revistă ai toată latitudinea! Te-ai dovedit de atâtea ori cu gust și pricepere încât ar fi o mare îndrăzneală ca de fiecare dată să-ți cer seamă! Nu mă miră deloc faptul că Goga te-a ales tovarăș de muncă pe D-ta? Mă miră că nu m-ai anunțat în scrisoarea ce mi-ai trimis-o recent, despre noua D-tale situație – sau cel puțin: cum trebuie să înțelegem informația pe care am cules-o din „Ofensiva română”? Dacă așa: că te-au numit conferențiar la Catedra de cultura română de la Universitate – primește sincerele mele felicitări și urări de mai mare; dacă altfel: n-ar strica să-mi trimiți, în câteva rânduri, o mică lămurire, ca să nu înceteze puterea mea de a spera că

(mai curând sau mai târziu) tot vei ajunge la locul pe care îl meriți pe dreptate. Deocamdată acestea²². [...]

Pavel Dan mie nu mi-a scris²³, dar mă bucur mult de veștile pe care le aud. Să dea Dumnezeu!

Nuvela lui Papilian – de necitit!²⁴. Îmi întărește vechea părere că mediul ardelenesc e străin pentru sufletul d-sale. Aici Dan e acasă! Bine ar fi să ne culeagă și frumusețile, pe care pământul Ardealului nu le spune oricui!

Ți-am promis niște versuri. Le scrisesem atunci. Recitindu-le, le găsesc unele lacune. Trebuie să le mai trec o dată prin văpaia sentimentală din care au pornit. Aștept momentul! De aceea nu ți le pot trimite...

Îți trimit o poezie mai veche, statornicită. Nu știi cum îți va plăcea. Public-o! Doar greșeli de tipar să nu rămână. Încolo, ce-o fi! Bine mi-ar părea dacă revista și-ar găsi cât mai mulți abonați și cei pe care îi are să plătească, m-am legat prea mult de ea ca să nu-i regret dispariția. Încăpățânează-te și ține-o oricum!

Cu frățești salutări,

Radu Brateș

32

Blaj, 14 mai 1938

Dragă D-le Chinezu,

Am primit nr. ultim din „G. românesc”. Nu te găsesc deloc prin el. Și poezia primă (*Mormânt*) a lui Beniuc mă face să cred că sau nu ești în Cluj, sau ești teribil de ocupat de ți-a scăpat din vedere. Altfel n-o publicai. Volumul lui Beniuc e admirabil (l-am citit și am descoperit în el poetul)²⁵. Aceasta nu scuză și nici nu admite publicarea unor

---

²² Știrea din „Ofensiva română” era adevărată.

²³ Pavel Dan se afla la tratament în Viena.

²⁴ Se referă la nuvela *Rușine*: vezi bibliografia revistei.

²⁵ La începutul anului 1938, apăruse volumul *Cântece de pierzanie*.

poezii de felul celei citate. E o greșeală la mijloc și poate și o lipsă de apreciere a revistei.

Ce mai faci? Nu mi-ai scris de mult. Te ocupă mult cursul de la Universitate? Ce se întâmplă cu catedra lui Octavian Goga? Ce mai faceți prin Cluj? Noutăți literare, noutăți în legătură cu revista, cu asociația S. R. din Ardeal. Pe mine m-a anunțat conducerea Asociației despre scoaterea unei antologii a membrilor ei și mi-a cerut 500 lei contribuție. Am refuzat.

Dacă ai nevoie, scrie-mi și-ți voi trimite două poezii pentru proximal număr. Ai văzut poezia mea din nr. pe martie al „Gândirii”? Ce zici de pătrunderea la „Gândirea”? Aș dori să stau cu D-ta de vorbă despre evenimente din ultima vreme.

Cu dragoste,

Gh. Biriș²⁶

33

Blaj, 27 iulie 1939

Dragă D-le Chinezu și iubite prietene,

Îți trimit două poezii. Citește-le și dacă le găsești vrednice, publică-le. Cronici n-am putut pregăti așa de urgentă (cum îmi scrii), dar îți trimit aceste însemnări despre *Luceafărul*, provocate de cartea din urmă a lui Tăslăuanu²⁷. În cazul că aș fi scris o cronică despre această carte aș fi avut multe rezerve de făcut. Voi scrie poate după ce va apare și partea II (*Epoca de la Sibiu*).

Doresc să apară G.r. [„Gând românesc”] și doresc să-mi mai trimiți din când în când câte o postală.

Cu bine,

Gh. Biriș

---

²⁶ Numele real al scriitorului, Radu Brateș fiind numele literar.

²⁷ Vezi bibliografia revistei.

1933 REVISTA „GÂND ROMÂNESC” LA 80 DE ANI 2013

SCRITORII LA CENAACLUL NAȚIONAL GÂND ROMÂNESC

ÎN ACEST NUMĂR:

VIOREL PIVNICERU

Este un poet talentat. Poemele sale fiind apreciate de juriul numeroaselor concursuri la care a participat. Astfel, în anul 2008, revista „Citadela”, din Satu Mare îi acordă premiul Festivalului Național de poezie „Nicolae Labiș”, ediția a IX a, organizat la Suceava.

Este coautor al unor antologii de versuri, colaborator și membru în colegiul de redacție al revistei Gând Românesc de la Alba Iulia.

Publică versuri în antologii și în anul 2010 debutează editorial cu volumul „Vers de toamnă” apărut la editura „Gens Latina” din Alba Iulia. Opinii critice favorabile despre poezia lui au semnat Gellu Dorian în revista „Convorbiri literare” din Iași, Vladimir Udrescu în revista „Spirit critic”, Gheorghe A. Neagu în revista „Oglinda literară”

În cadrul celei de a III sesiuni a cenaclului „Gând românesc” a citit un grupaj de versuri. (V.S.C.)

Prin parcul lui Septembrie

Cu Septembrie
m-am întâlnit în parc.
Aduna frunze atinse de toamna.
Fredonând,
lovea câteodată castane stinghere
cu vârful pantofilor,
privindu-le cum sar speriate
pâna se refugiau
sub vreo bancă sau tufiș singuratic,
în siguranță.
Cu mâinile în buzunarele pantalonilor,
descheiat la balon,
cu o eșarfă la gât,
rătăcea pe aleile pustii.
Văzându-mă, chipul i s-a luminat.
A început un monolog.
„Nu cred că ai o umbrelă în plus,
iar zile cu soare nu mai am nici eu.
Așa e mereu la voi în prima luna ruginie:
înnorat, bălți, plânsul frunzelor,
eu singur prin parc.
Uneori mă recunoaște câte un trecător,
amintindu-și că m-a văzut
în prima lui zi de școală.
Te las. Mai am alei de colindat.”
S-a îndepărtat
cu „Singing In The Rain” pe buze,
răscolind biorugina toamnei.

Frământări

Durerea celor necăjiti
inima-mi umple de jale
nopti la rând.

Arcușul viorii
dă glas frământărilor
ascunse în fiecare din noi.
Nimeni nu poate șterge lacrimile copilului
ce a adormit scâncind de foame.
Unul câte unul păstram ultima speranță
luminii ce pâlpâie sub icoana sfântă.

Când zilele devin gri și tot mai grele,
entuziasmul tinereții dispare,
lipsit de aripile viselor ucise de criză.

Meniți să fim o generație de sacrificiu,
am luptat pentru vise, familie, viață,
istoria rămânând scrib al existenței noastre.

Au crescut flori pe mormintele naivilor.
Din adâncul cel mai adânc curg lacrimi.
Albul ni s-a spus că e de fapt negru,
negrul însă a rămas negru.
Culorile pastel sunt doar o amintire.
Călători vremelnici prin viața noastră,
ucigași ai societății cu valoare,
râuri sărate și deznădejde au adus,
greutățile vieții îngropând doar omul de rând.

Liniștea dinaintea furtunii mă împresoară.
Ard focuri în sufletele românilor.
Către cei ce vânează tronul cerului

ridic privirea, căci au uitat că sunt și ei oameni.
Întreaga țară asteaptă o scânteie.
Mocnește un alt decembrie “89.
Încă mai cred în revoluție.

De printre frunze

Plouă prietene drag pe străzile amintirilor noastre
cu frunze brumate,
căci e octombrie,
iar timpul mă vrea pribeag prin vremuri.
Din regatul luceafărului de zi
veghezi oare asupra zilelor
ce ni le-ai lăsat să le trăim și pentru tine?
Ne trecem viața pe repede înainte.
Nu mai vedem zâmbetul copilului din noi,
nu mai ascultăm cântecul ploii,
nu ne bucurăm de razele lunii albastre.
Am uitat cum eram.
M-am căutat în oglindă pe sub firele încărunțite,
în spatele albastrului încercănat,
dar nu am găsit decât umbra a ceea ce credeam că
sunt:
un visător.
Clepsidra anotimpurilor mi-a trecut visele,
unul câte unul.
Am rămas singurul luntraș pe firul nopții,
înlănțuit în lumina întunericului,
alături de călători cu aur pe buze
ce așteaptă să traverseze apa uitării.
din când în când mi-aduc aminte
să trec pe ultimul tău drum,
să aprind lumină,
să vărs o lacrimă,
să ating granitul care te-a cerut.

Peste poduri de stele

Mă adâncesc în umbră.
Pășesc pe lângă cei
ce privesc cerul mereu
cu ochii închiși.
caut crucea ce a însemnat locul
unde te-a învelit pământul.
Eu vin cu lumina lacrimilor
să topesc ultima zăpadă de martie.
Viscolul a desenat o rugăciune.
au crescut flori de gheață
pe mormântul tău.
Timpul ne-a lăsat:
unul sub soare,
să poarte povara întunericului,
altul peste nori,
să vegheze asupra celuiilalt.
Ne întâlnim în vise,
râdem,
glumim,
uităm că traversăm noaptea
poduri de stele să ne vedem.
Luceafărul de dimineață mă caută
pe pământ,
stinge visul,
aruncă praf de prezent peste mine.
Te las cu bine prieten drag,
cu lumină, lacrimi și o rugăciune.

Prin anotimpurile vieții

Viața e desenată
ca un drum cu sens unic.
Înflorim numărând primăveri,

creștem sub arșița verii,
iubim târziu în toamnă,
până când întunericul iernii
ne ascunde definitiv,
cu bănuți de aur în palmă.

Ne naștem,
trăim,
iubim,
murim.

Dar de la răsărit până la apus
se aud primele cântece de chitară,
rîsetul sincer al copilului neastâmpărat,
sfatul înțelept al bătrânilor,
șoapta timpului
ce încărunțește tâmplele
cu sarea mării ce ne-a sărutat,
cel puțin o dată, cu ploi de stele.
Deschide ochii, privește cerul,
te bucură de anotimpurile
din viața ta.

Cronica ideilor

CIPRIAN-IULIAN ȘOPTICĂ

Analiza fenomenologică a revelației la Jean Luc Marion

Pentru a explica unele fenomene din cadrul filosofiei religiei și a teologiei, cum ar fi de pildă, fenomenul revelației, Jean Luc Marion pleacă de la datele clasice ale fenomenologiei: *intuiția* lui Edmund Husserl și *analiza ființei umane* a lui Martin Heidegger. Nu întâmplător, în lucrarea *Vizibilul și revelatul*, ce reprezintă în mod îndrăzneț și inovator o incursiune unică în domeniul fenomenologiei religiei, observăm cum Marion caută asiduu prin istoria filosofiei (zăbovind, în special, asupra metodei reducției fenomenologice), tocmai datele ce pot fi puse în acest context. El cercetează, mai ales, modul în care aceste date pot fi regândite în lumina noilor sale reflecții.

Avem, așadar, suficiente date în fenomenologia clasică pentru a constitui o fenomenologie a revelației? Sau, în ce măsură, asumând finitudinea, fenomenologia ajunge la

înțelegerea adecvată a fenomenului revelației? Putem institui deci, o metodă particulară de investigație a filosofiei religiei? Dacă da, atunci în ce fel conceptele *a priori* ale fenomenologiei se pot integra în religie, în care găsim un punct comun, anume fenomenul revelației?

Concluzia la care ajunge Jean Luc Marion, pe această cale, este că rațiunea, așa cum o înțelegem noi în tiparele unei epistemologii clasice, nu este deloc suficientă în analiza fenomenului în sine, al revelației. Mai mult, *principiul rațiunii suficiente este limitat, în sensul că închide în tiparele unei logici imanente, orizontul posibilului*. Cu alte cuvinte, idei curat metafizice, cum ar fi: ideea spinozistă a principiului „cauza sui”, considerat și principiu al temeiului, al fundamentului ultim al existenței, sau, însuși „principiul rațiunii suficiente”, postulat în mare parte de către Leibniz, deși sunt considerate mari presupoziii speculative, ele rămân însă, în concepția fenomenologică a lui Marion, niște *conjecturi ce limitează orizontul posibilității, făcând, spre exemplu, un fenomen cum este cel al revelației, imposibil*.

Principiul rațiunii suficiente limitează, așadar, posibilitatea unor fenomene de a se arăta ca atare. El prescrie ceva și se manifestă ca un filtru, prin care gândirile despre ceva supranatural sau greu imaginabil ar fi eliminate, necorespunzând normelor rațiunii. Trebuie să ne limităm, în acest context, la a spune că toate fenomenele se arată doar în cadrele rigide, prestabilite și structurante ale rațiunii suficiente. Religia trebuie, deci, să aleagă: fie afirmarea îndrăzneată a posibilității fenomenului revelației, fie păstrarea cuminte a principiului rațiunii suficiente.

Revenind acum la cercetările husserliene asupra intuiției și intenționalității, asupra analizei obiective a relațiilor și structurilor existente în cadrul lumii conștiinței

umane, amintim că *intuiția* reprezintă un fenomen vizat, în sensul că donația a ceva precede în totalitate intuiția. Adică, ceea ce este, așa cum afirmă mai târziu și Heidegger în analiza sa asupra Daseinului, „se dă”, adică este „donat”, în termenii lui Jean Luc Marion.

Dar, în ce sens putem spune că *vizările intenționale* ale obiectelor pot aspira la o revelație? Dacă Husserl vorbea despre intuiție și donație, Heidegger, de pildă, o numește direct, cu termenul de *Ființă*, construind astfel o *fenomenologie a inaparentului*. Heidegger se întreba în *Ființă și Timp*, cum e posibil ca ceva „ascuns”, obturat posibilităților noastre sensibile de a-l vedea, să fie adus la lumină, să ne apară în mod vizibil, real? Sau, în alți termeni, oare ceea ce ne apare reprezintă adevărul în mod autentic, sau el este undeva ascuns și invizibil simțurilor, iar sarcina noastră fiind aceea de a încerca să-l aducem în prezență, în vizibil?

Marion pleacă de la premisa că fenomenologia este o metodă nu doar pentru investigarea ontologiei, ci o metodă aplicabilă tuturor fenomenelor posibile, cum avem, de pildă, *revelația ca fenomen supranatural și incognoscibil ființării umane îndreptate fie spre temporalitate, fie spre grijă sau spre moarte*. Marion se mai întreabă, într-o manieră heideggeriană, dacă nu cumva fenomenologia ajunge să pună actul de prezență înaintea actului de donație, în sine? Căci, observă el, atunci când invocăm o rațiune suficientă, limităm posibilitatea manifestării fenomenelor, iar fenomenologia scapă astfel metafizica de pacostea principiului rațiunii suficiente, întrucât propune fenomenul revelației fără a porni de la un prealabil de factură epistemică sau gnoseologică, încercând pur și simplu a analiza fenomenul revelației în sine.

În interpretarea lui Marion toate fenomenele sunt fără un „de ce” al lor, adică fără o rațiune suficientă, fără o cauză eminentă a lor. Fenomenologia eliberează posibilitatea fenomenelor de a se arăta așa cum sunt ele, în calitatea lor simplă de fenomen. Astfel, atunci când luăm în calcul fenomene ce țin de orizontul religiei, sau al filosofiei religiei, precum: venerația, rugăciunea, meditația, iertarea, credința, milostenia, slava divină, miracolul, misterul, etc., pe toate acestea trebuie să le privim în termeni strict fenomenologici, ca pe fenomene aflate într-un raport special cu „trăirile” conștiinței.

Dacă la Martin Heidegger, Ființa reprezintă singurul fenomen posibil, luat în sine doar în opoziție dialectică cu Neantul, Ființa fiind, în acest caz, un fel de donație fără donație, *la Jean Luc Marion se petrece o deschidere a orizonturilor posibile în lumea tuturor fenomenelor imaginate sau existente*. Marion face aici și o trimitere către Heidegger târziu, a cărui analiză interpretativă merge către o *fenomenologie a inaparentului*, după care, Ființa devine un „fenomen”, ce este de fapt un „non-fenomen”, adică trimite direct la „ceea ce se ascunde”. Chiar dacă Ființa este un „ceva” indisponibil și indeterminat ființării simplu prezente, sau prezente în temporalitate, aruncate în mundan, totuși, fenomenologia ființei devine o activitate hermeneutică necesară, pentru că există o astfel de „ascundere” a Ființei.

Nu întâmplător, Martin Heidegger vede în paragraful 7 din *Ființă și Timp*, că „fenomenul este ceea ce se arată pe sine fără a avea nevoie de altceva, decât pe sine”. Fenomenul capătă aici un sens kantian, de „aparitie”. „Ceea ce se arată” este altceva decât „lucrul în sine”, acesta rămânând mereu ascuns. Spre exemplu, „răceala” ar fi „lucrul în sine” al

fenomenului, iar faptul de a tuși, febra, tremurul, ar fi „apariția” fenomenului.

În distincția kantiană „lucru-în-sine” - „fenomen” se exprimă, după opinia lui Marion, însăși *structura indiciului* asupra faptului că un anume „fenomen” există ca atare. Lucrul-în-sine este, cu alte cuvinte, indicat în „fenomen”, iar ideea pur fenomenologică de „fenomen”, fiind aceea de „a se arăta de la sine”. Jean Luc Marion vrea să explice, de fapt, că Martin Heidegger prezintă structura indiciului kantian, ca pe „ceva” pozitiv, necesar analizei și reducției fenomenologice.

Mai mult, de structura indiciului ar depinde însăși *fenomenul revelației*. Prin intermediul a ceva, cum ar fi: o scriere sacră, un profet, un sfânt etc, ni se indică prezența unei revelații. În mod analog, dacă ne referim la „fenomenologia ființei” inaugurată de Heidegger, devine posibilă și o fenomenologie a inaparenței, în care avem de-a face, spre exemplu, cu fenomenul ființării-întru-moarte, fenomen deschis de angoasă, cu fenomenul trăirii sentimentului de Nimic (neant), fenomen deschis de către conștiință, sau cu fenomenul „temporalității” deschis de posibilitatea faptului-de-a-fi-în-lume, de a se da „ceva” sau „cineva”, ca „prezență”, aici, și acum, în mundan.

Însă, cel care primește o revelație nu o primește ca pe oricare fenomen. În cazul revelației, Eul nu are nici o idee despre ceea ce i se revelează, nici o schiță, nici o reprezentare, căci Eul nu poate, în finitudinea-i, să reveleze în totalitate fenomenul. Așadar, „donația” precede „trăirea”, eul, întrucât, ea este de ne-experimentat. „Donația depășește trăirea”, în sensul că nici o „trăire” nu poate să umple o donație, atunci când ea se manifestă în cadrul revelației. Cu alte cuvinte, *revelația nu poate fi limitată la eu și nici la altceva. Revelația nu este doar o comunicare de informație,*

ci, mai ales, o participare la fenomenul credinței. Credința fiind cea care trimite la un *eu constituant*, întrucât este singura care poate limita puterea revelației și, de asemenea, dă posibilitatea ivirii ei.

Așadar, dacă revelația ar admite un orizont, ar însemna că se revendică de la un „a priori”, însă, noi putem gândi revelația, fără a face recurs la vreun „a priori”, tocmai printr-o punere în scenă a „a prioriu-lui”, adică printr-un „fenomen saturat” ce depășește, desigur, orice rațiune. Este însă necesar, ca *eul* să-și admită caracterul său original, întrucât în revelație se trece de la *evidența lui doxa*, la cea a *paradoxului* (revelatului).

Întodeauna avem un orizont, iar *în faptul revelației avem un orizont în care fenomenul este saturat*. Orizontul finit al *eului*, sau *orizontul ființei*, se manifestă într-un *spațiu în care se arată ființările*. Dacă Martin Heidegger radicalizează întrucâtva orizontul ontologiei, Jean Luc Marion, dimpotrivă, prin fenomenologia revelației încearcă eliberarea divinului din orizontul *eului constituant*, depășind astfel riscul căderii într-o teologie exagerat antropomorfică, sau în idolatrie.

În revelație, obiectele care se dau depășesc vizarea, de unde și paradoxul fenomenului revelației. Mai mult, în cadrul revelației, adevărul nu se rezumă, ca și la Husserl la o „trăire”, sau la o stare de deschidere a Daseinului, ca în cazul lui Heidegger, *adevărul - la Jean Luc Marion - nu se dezvăluie, ci se învăluie, în sensul că saturează orizontul prin inundare*. Dacă ideea de „dezvăluire” ne trimte în spațiul finitului, mundanului, în revelație avem de-a face, dimpotrivă, cu o acaparare și o descoperire minunată a adevărului, ca pe un eveniment *care ne surprinde în totalitate*. Avem de-a face, deci, cu o *inundare a*

intenționalității noastre de către intuiție. Subiectul care este afectat de revelație se primește pe sine, din donator el devine adonat.

În concluzie, dacă în fenomenologia clasică, husserliană, scopul metodei reducției fenomenologice era *adekvarea intuiției cu inenția*, fapt ce ar admite donația deficientă a unui obiect incomplet intenționat, în analiza interpretată de Jean Luc Marion, *revelația este cea care dă obiectele și prin care intuiția depășește vizatul intențional, oferind mult mai mult decât intenția, sau semnificațiile elaborate de către Eu.*

Prezentându-se ca o *intuiție fără intenții, semnificații sau obiectivitate exprimabilă*, altfel spus, ca o *intuiție ce scapă constituirii pentru a satura orizontul posibilului, revelația este manifestarea liberă a intuiției, iar evidența sa este trăitul adevărului*. Adevărul revelației învăluie, așadar, cu intuiție intențiile și inundă semnificațiile cu obiectivități lipsite de sens pentru *eul conștient*, dar, paradoxal, născătoare de autenticitate ne-subiectivă, de mister inovator, așa cum, de pildă, la noi, Lucian Blaga a descris în gnoseologia sa, fenomenul de „potențare a misterului”, nu în sensul de eradicare a misterului prin descoperirea adevărului, ci de deschidere a noi posibilități ale existenței, în sens metafizico-ontologic, care să survină și să surprindă Ființa.

Bibliografie:

1. Jean Luc Marion, *Vizibilul și revelatul. Teologie, metafizică, și fenomenologie* Ed. Deisis, București, 2007.
2. Jean Luc Marion, *Fiind dat. O fenomenologie a donației*, Ed. Deisis, 2003
3. Edmund Husserl, *Ideea de fenomenologie și alte scrieri filosofice*, Ed. Grinta, 2002.
4. Martin Heidegger, *Ființă și Timp*, Ed. Humanitas, București, 2003.

RADU VASILE CHIALDA

Bunele maniere, bontón-ul și moda

Manierele sunt invenții relativ recente în istoria culturală a lumii și își au originea în comportamentul civilizat al înaltei societăți franceze²⁸. Manierele reprezentau anumite aspecte comportamentale care se desprindeau în mod mimetic, ca ticuri, și aveau un rol esențial în societatea regală și nobiliară. Aceste ticuri țineau de ceea ce mai târziu a fost denumit de către Martin Heidegger, impersonalul „se”. „Se” cuvenea în aceste anturaje să te comporți într-un anume fel și numai astfel puteai să te numeri printre nobili, sau castelani. Nu oricine era capabil să deprindă aceste „calități”, așa cum erau ele odinioară denumite. Astăzi, pentru că nu mai sunt valabile toate manierele secolelor XIII-XIX²⁹, iar o parte dintre ele au devenit ticuri grosolane, uneori inacceptabile, „se” folosește codul cu denumirea de *bune maniere*³⁰. Acestea reprezintă o structură de legi pe care orice om civilizat trebuie să le deprindă, să le cunoască și să le folosească. Însă, ca orice „cod legislativ”,

---

²⁸ Norbert Elias, *Procesul civilizării*, volumul I, traducere de Monica-Maria Aldea, Polirom, Iași, 2002, pp. 149-151.

²⁹ În sensul cel mai uzual al unei conduite „în timpul mesei”; *Ibidem*, p. 127.

³⁰ Un întreg cod de maniere transpus într-un manual care te poate transforma, pardon, cizela, educa, după normele codului de conduită; a se urmări Aurelia Marinescu, *Codul bunelor maniere*, ediția a III-a revăzută și adăugită, Humanitas, București, 2007.

nici acesta nu este scutit de eroare. Bunele maniere nu mai sunt astăzi elitare, delimitând clasele înalte ale societății de cele paupere, ci, pentru că se află la îndemâna tuturor, la discreția maselor, manierele au fost nivelate. Cu toate că nu cunoaște toată suita de comportamente manierate, omul-masă care a deprins câteva dintre ele, nu ezită să-și etaleze aptitudinile chiar în mijlocul claselor superioare. Nu sunt puține situațiile în care la dineuri culturale, un rătăcit, un parvenit (snob) al acelei suite, poartă un costum roșu cu cravată galbenă și cămașă în carouri, într-o mare de costume sobre, potrivite cu cămăși albe și papion. Iar exemple de acest fel pot continua. Bunele maniere au devenit atât de cutumiare, de comune, și atât de banale încât par a se confunda cu semnificațiile bontón-ului.

Iată cum își promovează imaginea clubul *Bonton Palace* din București: „Bonton Café este [...] dedicat relaxării sau întâlnirilor de afaceri într-o atmosferă plăcută [...] Înconjurat de parc, la căldură, într-o atmosferă încălzită de flăcările șemineului vei putea, citind presa, să servești micul dejun sau doar cafeaua de dimineață. [...] O cofetărie care, pe lângă varietatea de produse tradiționale de patiserie, franțuzești, promovează ideea prăjiturii de la mama sau bunica, prăjituri cu iz de tradiție și gust de copilărie. Cu o varietate de produse ce te face să renunți la orice cură de întreținere, locația poate fi destinația pentru mic dejun, prânz pe fugă sau pentru a-ți alege „cartonul” de prăjituri favorite. [...] Bonton Palace reprezintă concretizarea unui proiect ambițios pentru vremurile care le trăim. Este un vis devenit realitate într-o perioadă în care, ultimul lucru care ni-l permitem, este a visa”³¹. Și de asemenea, să vedem ce înseamnă acest cod de maniere elegante al înaltei

---

³¹ <http://www.bontonpalace.ro/> (14. 04. 2011).

societăți³² pentru colecția Editurii Nemira: „Bonton – O colecție alternativă și plină de rafinament despre lucruri mari și lucruri mici, care îți pot aduce bucurie în viață, pe principiul iartă-ți toate slăbiciunile și nu-ți refuza nici o tentație! Din nefericire, nu veți găsi recomandări despre ascensiunea în carieră și nici despre aranjamentele florale, șarmul fiecărui volum confundându-se cu realismul cotidian și cu totala lipsă de zel puritan. Bontón, o călătorie simpatică și delicată printr-un amestec unic de umor și onestitate”³³. Cele două descrieri ne dau două dintre cele mai pitorești definiții ale *barbariei de bontón*. De ce barbarie? Deoarece, în ciuda faptului că acest termen a fost creat de societatea civilizată franceză, mai cu seamă cu originea în metisajul aspectelor de suprafață a saloanelor nobiliare și regale, „bontón” a fost și încă mai este sinteza măștilor purtate la carnavalurile venețiene, sau a perucilor nobiliare franceze și a distincției funcției în sălile de judecată englezești. Cu alte cuvinte „bontón” se atașează individului uman ca titlu specific obligatoriu pentru a intra într-o anumită „elită” sau „clacă”³⁴. Fără frac nu puteai să vizionezi spectacolul de operetă, iar fără tutun în tabacheră nu puteai purta statutul de burghez. „Bontón” devine cu timpul un accesoriu, o atitudine, un anturaj care odată însușit te face membru de clacă³⁵ și te aliniază la tendințele acesteia. Adaptarea la „bontón” este un proces de uniformizare în masă.

Astăzi fenomenul acesta este exploatat spre exemplu, de reclamele la produsele marilor companii, care profită subliminal

---

³² *Bontón*, termen de origine franceză care înseamnă atitudine, ansamblu de reguli de purtare, care trebuie respectate de cineva și care dorește să fie pe placul așa-zisei bune societăți.

³³ Dana Moroiu, coordonator colecție Bonton, <http://www.nemira.ro/bonton/pe-stoc> (14. 04. 2011).

³⁴ Nicolae Râmbu, *op. cit.*, p. 18.

³⁵ *Ibidem*, p. 16.

de nivelul reproductiv al maselor nivelate cultural: dacă Moș Crăciun bea Coca-Cola, copiii ar fi tentați și ei să guste licoarea răcoritoare, dacă Monica Bellucci poartă bluejeans Levi's, orice domnișoară și-ar dori să aibă în garderobă și să poarte această marcă de pantaloni, dacă Michelle Obama apreciază creații Christian Dior, majoritatea vedetelor își pot îndrepta atenția către creațiile celebrului designer francez etc. „Pământul se pipițizează!”³⁶ Toți, conștient sau nu, „se” pliază după modă în virtutea unui instinct de turmă. Într-o clipă toți își cumpără aceiași îmbrăcăminte Versace, dau buzna în magazine după reducerile la „țoale new-look”³⁷ la moda de toamnă-iarnă până la epuizarea stocului, apoi „se” întâlnesc pe stradă asemănători, cu aceleași taiouri, aceiași blugi, aceleași broșe și eșarfe. Mai dăunător decât acest instinct de turmă al maselor în ton cu moda, care trimite la faptul de a aparține unui grup, al cărui lider, aici, model, îl urmezi inconștient, este caracterul satisfacerii necesității cantitative. Moda în general este elitară, modelele sunt unicat și la care nu au acces decât cercuri restrânse. De aceea maselor li „se” oferă modele contrafăcute³⁸ ale produselor. Imitația este un act de barbarie deoarece distruge autenticitatea, însă, pentru că „se” cere, barbaria devine proliferantă și plăcută.

De ce se întâmplă astfel? Deoarece „așa este bine”, pentru că „așa este moda” –expresii care fac referire la procedeul de imitație specific maselor. „La modă” semnifică tendința, ori, folosind o „barbarie lingvistică”: „trend”-ul societății contemporane de masă. Acest fenomen surprinde modalitatea prin care se propagă informația, sau cum se formează gustul.

---

³⁶ Philippe Trétiack, Hélène Sirven, *La limita vulgarității, mic tratat de mare púdoare*, traducere de Alin Mihăescu, Nemira, București, 2009, pp. 29.

³⁷ *Ibidem*, p. 39.

³⁸ *Ibidem*, pp. 62-63.

„Trend”-ul și „moda” nu sunt altceva decât formele erorii prin care barbaria își face apariția. Nu este vorba de moda de podium unde se prezintă creații originale de vestimentație, ci de acțiunea care o copie: „se” îmbrățișează tendința, ceea ce „se” dorește, „se” uzează de acesta cu agresivitate până devine un bun comercial imitat la scară largă, decăzând în cele din urmă într-o umbră descrisă de saturație. Imitația actului cultural face loc barbariei și îi bătătoarește cărarea. Masele preferă să urmărească „trend”-ul și să „se” alinieze la manierele acestuia, fără a mai discerne valoarea și calitatea, constituindu-și astfel caracterul de consumator irațional de mediocritate după principiul muschetarilor: toți „ca” unul și unul „ca” toți, descriind o societate sincronică și imitativă, lăsată pradă barbariei.

Moda este un mod de a înțelege viața, dar într-o schimbare permanentă³⁹, ceea ce adaugă caracterului ei efemeritatea și devalorizarea intrinsecă⁴⁰. Orice modă însă, prinde în societatea de masă așa cum moda cafelei și a cafenelelor a cuprins Europa și apoi întreaga lume. „Trend”-ul deviază în „fashion”, al cărui sens în limba engleză este sugerat de expresia „popular style”. Așadar moda ține de ceea ce este popular, la îndemână, accesibil, „cu priză”. Iată de ce moda este un mijloc de (pop)ularizare, model după care s-a constituit *cultura pop* cea care astăzi ne *imundă* mediul de formare și informare. Aceste modele „pop” vin de obicei dinspre societățile civilizate, puternic culturalizate, unde, pe lângă autenticitatea și originalitatea calitativă a culturii, se nasc și cantități non-valorice, inevitabile, tocmai datorită puterii de a crea și recrea permanent. Astfel de populisme vin astăzi dinspre Statele Unite

---

³⁹ Falko Blasc, Michael Fuchs-Gamböck, *Thechno, o generație în extaz*, traducere de Ioana Rostoș, Polirom, Iași, 1998, p. 145.

⁴⁰ Marius Babias, *Nașterea culturii pop*, traducere de Cristian Cercel, Ideea Design & Print, Cluj-Napoca, 2009, p. 7.

ale Americi, iar „cultura pop” care se revarsă nu numai asupra Europei, ci în întreaga lume, se numește americanizare a vieții autentice cotidiene. În anii 80’, Madonna⁴¹, moștenind trăsăturile artistice ale simbolului cinematografului americane Marilyn Monroe, devine artista pop cea mai mediatizată, stilul artistic al acesteia șocând și impresionând prin diverse strategii de popularizare. Astăzi modelul populist se întruchipează în personajul mediatic „Lady Gaga”, artistă americană care duce până la extrem „pop”-ul, profitând de proliferarea canalelor media. Odată cu astfel de propagande, muzica pop a căpătat atributul unui „drog spiritual al culturii rebele a tinerilor”⁴², caracter al cărui punct de plecare este considerat fenomenul Woodstock, S.U.A. 1969, pornind de la care, datorită libertății exacerbate, au început să degereze toate segmentele culturii către contracultură⁴³. Tot de la americani vine și celebra revistă *People*, prin a cărei titlatură se exprimă tocmai această cultură pop și care are drept scop popularizarea personalităților din „show-biz”- ul american, spațiu al manifestării acestui tip de contracultură. Americanizarea este extrema culturală a ceea ce în secolele anterioare a reprezentat europenizarea pentru Lumea Nouă, cu specificarea faptului că spre deosebire de intervenția europeană, americanizarea are un impact distructiv-cantitativ, uniformizând și nivelând cotidianul. Aceasta este generalizatoare și reprezintă actul de barbarie exercitat asupra celorlalte societăți.

---

⁴¹ Madonna Louise Ciccone pe numele ei adevărat, cea mai cunoscută artistă americană.

⁴² Marius Babias, *op. cit.*, p. 7.

⁴³ *Ibidem*, p. 8.

VIRGIL ȘERBU CISTEIANU

DESPRE DOUĂ CĂRȚI
**TATIANA SCURTU MUNTEANU ȘI
PARALELISMUL SINGURĂȚĂȚII**

La prima vedere, titlul acestui volum, îl poate duce pe cititor cu gândul la cunoscuta teoremă a lui Thales referitoare la cele două linii paralele. Lucrurile, însă, nu stau așa. Prin folosirea acestui titlu, cititorul va sesiza că de fapt autoarea constată, compară, apropie lucrurile și ființele, subliniindu-le asemănarea și deosebirea. „, *Cerul e surd/ Și apa e mută/,/ [...] Soarele-i gri/ Și iarba e udă/ Și plumbul îmi e ideal*”. (Paralelismul singurătății p. 55)

Pentru Tatiana Scurtu Munteanu cunoașterea înseamnă bucuria frumuseții. Folosind termenul lui Eduard Spranger, o putem defini pe poetă, ca o iubitoare de estetic care reprezintă valoarea majoră; vorbind poate, mai exact, am putea spune că esențialul absoarbe pentru ea valorile etice și teoretice. Se definește prin nevoia irezistibilă de consonanță sufletească și comunicare cu cei din jur. Simte pentru aceste ființe o loială vocație. Pentru poetă, singurătatea nu înseamnă izolare de restul lumii, dimpotrivă, crede în caracterul acestei comuniuni: „*A înflorit un măr în noi/ Un măr din cel cu mere coapte/ Întins-am brațele amândoi/ sau: [...] Pe masa veche din ungher,/ Iar tu îmi prinzi tăcut în păr/ Răvașe încolțite-n noapte*”. (*A înflorit un măr în noi*, p.33) Noțiunea dăruirii lasă pentru poetă o semnificație esențială. Dăruirea pentru ea înseamnă propriul eu. Această contopire trebuie neaparat să aibă loc atunci când se deschid porțile-n cer și marea se prefăce în pustiu, pentru ca această contopire să intre în sufletul ei, prin care își desface inima și o aduce jertfă dacă ar fi sub acelaș destin.

Am aflat, prin lecturarea volumului și o teamă oarecare de cuvânt. Cuvântul pentru ea pare să fie un rezonator al universului pe care îl roagă zi de zi, să nu-i ardă lumânarea: „*Rog cuvântul zi de zi/ Să un-mi ardă lumânarea,*” pentru că vrea: „*Să rodească ochi în rouă,/ Bulgăr de cuvânt în lume.*” (Rugăciune p.48)

În poezia Tatianeii Scurtu Munteanu întâlnim sensuri multiple, deopotrivă etice, artistice și am zice ontologice. Este semnificativă în scrisul ei, revenirea frecventă la cer, flori, ploi, dor, etc. Și asta pentru că, semnificația artistică îi apare poetei ca un corolar al înțelegerii sale cosmologice, dar și a stilului interior al personalității sale. Și-a elaborat astfel un alfabet poetic, prin cre urmărește propriul itinerar din care

izvorăște versurile sale construite pe elan emotiv, cu accent adesea imnic, și nu în ultimul rând accent baladesc. Poezia ei ajunge uneori la o expresie spontană, dar își lucrează versul pentru ilustrarea unei poetici aflată în directă prelungire a concepției generale asupra lumii

Liniștea în sufletul său este dată de intrarea în ciclul elementar, iar conștiința nemuririi sale este dată de conștiința nemuririi substanței care o cuprinde din nou în sânul ei: „*Dacă luni aș dispărea,/ Cine m-ar mai căuta?*” (Săptămâna patimilor p.32), Numai anumite înfățișări ale naturii sunt schimbătoare, dar dincolo de această natură veșnic schimbătoare se află cea identică cu sine. În această lumină și rostul vieții apare schimbat, fiindcă [...] *Naștem bobul de furtună/...de-Înviere dimineață.*” (ibidem)

O atenție aparte se cuvine acordată poeziilor în care „fierbe” dragostea de pământul natal și de limba română a poetei. Timbrul liric al poeziei: „Râuri, voi, ce despărțiți” (p. 67) este asemenea celui din balada „Miorița”, din „Doina” lui Eminescu și din Doina lui Coșbuc, din cântecele de revoltă ale lui Octavian Goga,. Poezia este alcătuită din două note care se îmbină și-și împrumută una alteia rezonanța proprie. Tristețea și jalea pentru suferințele pe care populația românească cuprinse între malurile Nistrului și Prutului, în provincia românească Basarabia, această ultimă poartă a latinității în Orient, vremelnic aflată sub cisma rusească și apoi bolșevică, cu intermitențe, două secole, asuprașitorul urmărind prin cele mai inumane metode dezmoștenirea românilor de propria lor limbă Poeta descrie aceste evenimente istorice, în poezia amintită într-un spirit fidel adevărului: „*Am aripi de vânt uscate/Și priviri înlăcrimate,/ Am tăcerea înlemnită/ Și suflarea amorțită/ [...] Nistrule, de ce ești frate/ Cu Prutul care desparte/Doi copii, de-același*

neam,/ Două frunze de pe-un ram?[...] Nistrule, e vina ta/Că ne-nghite secera,/ Iar ciocanul ne tot bate/ Și din față și din spate./ [...] Râuri de v-ați revorsa/ Ca să ștergeți lacrima/ Copilașilor ce vor/ Să învețe limba lor.” Sesizăm în această ultimă strofă reproducă, îndemnul, adresat celor două râuri să ne răzbune, ca și în pozia Oltul a lui Octavian Goga „*Tu, Oltule să ne răzbuni*” În poezia care încheie volumul și intitulată sugestiv „*Doină*” poeta cheamă la luptă pentru apărarea pământului și valorilor strămoșești : „*Hai copii cu voinicie/ Să scăpăm biata moșie/ De păgâni și de robie.*” (p.70).

Desigur, despre poezia Tatianei Scurtu Munteanu, se pot spune multe lucruri, se pot face diverse interpretări, este însă important faptul că cititorul descoperă o vertitabilă poetă care „mântuiește cuvântul” cum spune Lucian Blaga

DORIN OAIĐĂ: Schitul Sfântul Lazăr din Alba Iulia un loc de reculegere și tămăduire

Aflat la al șaselea volum, Dorin Oaidă⁴⁴, actualmente colonel în rezervă, fost criminalist la poliția județului Alba, și „elev” a celui mai versat criminalist din România, Ciacanica, se abate de la subiectele predilecte, cel cu prezentarea aspectelor din viața polițiștilor români, una care pentru adevărații slujitori ai acestei Instituții din România, nu a fost și nu este de loc ușoară.

Multe din subiectele cărților sale au apărut în paginile revistei noastre „Gând Românesc” și au fost savurate de cititori.

Prin acest volum, ieșit nu de mult, sub titlul de mai sus, autorul înmănușează, încearcă și reușește în bună măsură să sintetizeze rezultatele unor cercetări consacrate schitului monahal „Sfântul Lazăr”. Trebuie să precizăm de la bun început că, spre satisfacția lui și nu numai, este primul temerar care face cunoscută istoria acestui lăcaș de cult.

Rațiunea circumscrierii acestui subiect în mintea autorului s-a datorat unor chestiuni de ordin personal și din convingeri în credință. Iată mărturisirea autorului : „*În urmă cu peste trei ani, în primăvara anului 2010, din cauza unor emoții puternice care s-au întins pe parcursul mai multor zile, am înregistrat o cădere, Și-a pus amprenta uzura celor aproape 40 de ani de activitate profesională intensivă, cu privațiuni și eforturi intelectuale prelungite.*

Astfel am făcut un atac de cord cu fibrilație striată... ”

Această alterare a stării de sănătate, care îi putea fi fatală, a fost tratată în două etape ; prima, prin internarea într-un spital și cea de a doua prin convingerea credinței în cel mai mare medic al

---

⁴⁴ Celelalte cinci volume, în ordinea apariției lor editoriale sunt: „Viața de polițist” (1999); „În slujba adevărului (2001)”, „Alertă la polițiem(2002): „Din însemnările unui criminalist” (2004); „Adevăruri încă nespuse” (2012)

omenirii; Mânturitorul Isus Cristos. Iată cum descrie autorul îndemnurile Dr. Dumitru Petrescu după tratamentul medicamentos aplicat : la o Clinică de recuperare din Cluj-Napoca.

„ Ști ce? Ți-o spun ca medic, dar și ca prieten. În afară de tratamentul medicamentos, ia-o și pe calea bisericii!?”

În acest sens, autorul ia o hotărâre personală și urmează calea bisericii frecventând schitul „ Sfântul Lazăr” din Alba Iulia unde, prin contactul cu oamenii bisericii și rugăciuni intense, starea sănătății lui se restabilește, treptat și sigur..

În acele momente de grea cumpănă, s-a decis să i-a următoarea hotărâre: „ *Sunt simțămintele mele, sunt aprecierile mele față de ,locurile și față de oamenii pe care i-am cunoscut la Schitul „ Sfântul Lazăr”*. Cu aceste convingeri precede la o documentare despre care, am avut onoarea să fiu informat .

Așadar, acest Schit este așezat în fosta lizieră de la poalele „ vârfului Mamut ” ornată de verdele păduri. Așezământul a fost edificat în anul 1937 prin grija fostului episcop ortodox militar Ioan Stroia sub numele de „Sf. Ioan Botezătorul”. Rând pe rând, după moartea lui Stroia, Schitul a fost îngrijit și condus de mai mulți călugări, printre care și Dumitru Țambra, care a modernizat schitul sub binecuvântata umbrelă a binefacerii ținută de fostul Arhiepiscop și Episcop al Alba Iuliei, Ioan Andreicuț, alias Andrei Mureșanu.

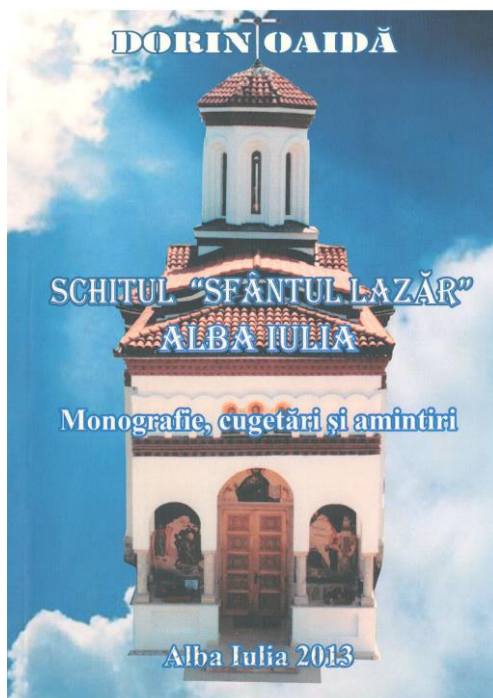
După moartea acestui călugăr, survenită în anul 2008, s-a hotărât ca schitul să poarte numele „Sfântul Lazăr”.

Nu intrăm în amănuntele istoriei acestui schit lăsăm această plăcere fericitului cititor care își poate procura o asemenea carte. Vom menționa însă cuvintele autorului din ultima filă a cărții prin care spune că cel care frecventează acest schit va avea „...liniștea sufletească cu care s-a încărcat” la ieșirea din biserica de aici..

Acesată nouă carte a lui Dorin Oaidă intră în sfera îndemnului lăsat de marele erudit Al. Odobescu de a se scrie despre mănăstiri și schituri. Cartea se distinge prin acuratețe și discernământ ceea ce-i conferă lucrării valoare documentară.. El se alătură astfel numeroșilor autori care au scris despre mănăstiri și schituri, Gr.

Tocilescu, Nicolae Iorga, Al Lapedatu, Ștefan Meteș, V. Brătulescu, păstrând însă proporția cu aceștea.

Cartea aceasta poate lumina cât mai bine rostul frecventării acestori schituri pentru reculegere. Oare unde ne vom putea reculege mai bine decât în biserică, în fața icoanelor, unde meditația este mult mai profund.?

CATHARSIS

Tatiana Scurtu-Munteanu

Nedefinită

Îmi storc petalele
În aur și cleștar,
Îmi strâng polenul
Din dulce și amar,
Îmi las veșmântul
Pe negru și curat,
Au vrut să piară
Încătușat.
Îmi curge raza
Prin vid și necuprins,

Îmi dau lumina
La cei ce și-au aprins
Cu duhul candela
Săracă, dar mai plină
Când sunt la ei acasă
Și gustă din țărână.
Îmi răstignesc privirea
Pe două ceruri arse,
Pentru maluri, ape, case...

De sărbători

Să picure doar
Dragostea într-un pahar,
Și ce vin aș face din ea!
L-aș bea de sărbători
Și pe stomacul gol, uneori,
Cu musafirii l-aș închina.

Răbdarea s-o coc
Cu lemne pe foc
Și pâine din ea ar dospî.
Cu miros românesc
Să mă-mpărtășesc
Din ea, mi-aș dori, zi de zi.

Mă iartă

De azi nu mai sunt doar a ta!
M-a furat cerul ...
și marea,
și viața,

și moartea...
Cu lacrimi le-am botezat,
le-am înfiat
le-am stors în sufletul meu,
de unde renasc în cuvinte.
Mă iartă, dragoste,
dacă dorul de țară,
de mamă, de viață și de moarte
e zvâcnetul
dorinței neîmplinite.
Mă iartă, cerule,
dacă dragostea
ajunge până la tine
încercând a-ți măsura infinitul.
Mă iartă, mamă,
dacă patria nu mă va ierta.
Mă iartă, viață,
dacă moartea
va pune capăt cuvântului.

A înflorit un măr în noi

A înflorit un măr în noi,
Un măr din cei cu mere coapte,
Întins-am brațele-amândoi
Prin crângul pomului vâlvoi
De-atâtea flori și-atâtea șoapte.

Ne cântă primăvara-n zbor
Pe aripi de privighetoare
La măru-mpodobit cu floare
Și cu parfum îmbietor,

În sfântă zi de sărbătoare.

Răvașe încolțesc pe-un ram,
Le ancorez de ploi și vânt,
Spre poala cerului zburând,
Să-ți bată dimineața-n geam,
Trezindu-te la mine-n gând.

Aștern petalele de măr,
Din mărul cel cu mere coapte,
Pe masa veche din ungher,
Iar tu îmi prinzi tăcut în păr
Răvașe încolțite-n noapte.

IONEL NEAMTZU

OAMENII (IX.)

Victima primului bombardament fu un căpitan tânăr, pe care toți îl stimau și iubeau. Era blând, bun și muncitor. În ochii săi descopereai o umbră de melancolie, datorită unei suferințe ascunse, pe care o suporta cu resemnare. Căpitanul Marcu fusese pe front, unde se alesese cu o schije în plămâni; aceasta îl supăra neconținut. Prezența ei îl făcea să simtă suflul morții, să-și dea seama că viața nu e decât suferință. În timp ce ceilalți ofițeri se simțeau bine în pielea lor, el știa cât îl costă această piele. Prețul plătit pentru ea era prea mare. Suferea în tăcere, fără să cârtească, avându-și privirile ațintite

mai mult spre lumea de dincolo, decât spre cea de aici. Se ținea totuși bine și își făcea conștiincios datoria. Din înfățișarea lui, n-ai fi bănuț niciodată că este un om suferind. Avea ținută miliărească, cu toate că i-ar fi stat mai bine să îmbrace o haină de preot.

Runcan îl întâlne adeseori și de fiecare dată avu loc între ei un schimb amabil de cuvinte. Când se dăduse alarma, îl văzu mergând spre poartă. Nu-și dădu seama că acest drum îi va fi fatal. Câțiva ofițeri încercară să-l oprească, spunându-i să intre în adăpost, dar el dădu din umeri zâmbind și-și continuă drumul. Părea că răspunde unei chemări căreia nu i se putea împotrivi. Cu pași mari și hotărâți, mergea spre acest destin implacabil, ca și acei eroi antici, care se supuneau sorții. Aceasta își rosti verdictul la întretăierea străzii, unde îl surprinsese bombardamentul. marcu stătu lipit de zidul unei case, așteptând să treacă valul, dar o bombă căzu tocmai în apropiere și-l ucise.

A treia zi avu loc încinerarea lui la crematoriu. Veni foarte multă lume cu flori, prieteni și cunoscuți, între care mulți ofițeri. Dacă nu s-ar fi golit orașul de pe urma spaimei trase cu bombardamentul, ar fi venit și mai multă lume.

De departe apăru crematoriul, sumbru și plin de mister, părănd un masiv templu egiptean. În această casă a morții avea să se petreacă ceremonia arderii corpului neînsuflețit.

Întins pe catafalc, Marcu asista impasibil, izbăvit de suferință, la săvârșirea sljbei religioase. Pe fața lui palidă, puteai zări aceeași resemnare stoică ca și în viață. În sfârșit, își avea calmul și liniștea dorită și în același timp avea și dezlegarea enigmei care chinuia mintea omului.

Runcan și Miști veniră la înmormântare din simpatie pentru dispărut, dar și împinși de curiozitatea de a vedea o încinerare. Nu mai fuseseră la crematoriu și profitară de acest prilej pentru a se documenta asupra acestei sinistre invențiuni. Stăteau într-un colț și priveau impresionați la mort, așteptând să vadă ce o să se mai întâmple cu el. Era ca la o experiență de laborator, unde asști curios la transformarea sau dislocarea elementelor. Bietul Marcu va fi și el descompus în elementele sale acțiunea purificatoare a focului. Dar ce se întâmpla cu sufletul? Va arde și el? Sau își va lua zborul spre necuprinsul albastru, „acolo unde nu este durere, nici întristare”? Teologii și filozofii au dat răspunsuri diferite, dar lumea a rămas tot nelămurită. Misterul n-a fost dezvăluit nimănui. Numai Marcu îl cunoștea, dacă, bineînțeles, mai poseda facultatea de a cunoaște. Morților le este dat să afle adevărul, sau să-l trăiască în esența lui. Prin ei se sparge hotarul dintre cele două lumi, făcând o trăsătură de unire între ele.

Cam aceste gânduri umblau prin capul lui Runcan, în timp ce preotul își continua slujba cu glas târăgănat, iar corul dădea răspunsurile, făcând să răsune sala, care avea o acustică foarte bună. Soția mortului se zbătea în spasme de plâns lângă catafalc; trebuia să o susțină câțiva ofițeri ca să nu se prăbușească. Era albă și fragilă ca de porțelan, învăluită în culoarea sumbră a doliului. Părea o fantomă zguduită de durere, coborâtă din altă sferă în eterna vale a plângerii.

După terminarea slujbei, câțiva ofițeri rostiră discursuri, apoi se cântă *Veșnica pomenire*. Asistența întregă avea lacrimi în ochi. Deodată se făcu liniște. Toate privirile erau ațintite asupra sicriului, care avea acum capacul pus și era acoperit cu flori. Așteptau parcă să se întâmple ceva miraculos, o așteptare chinuitoare și groaznică. Din fund, se

auziră deodată suntele unei muzici triste, sfâșietoare. Era marșul funebru al lui Chopin. În ritmul acestei muzici venită parcă din altă lume, sicriul și catafalcul se scufundară în neant. Era o mașinărie drăcească aeea care funcționa în subsol și care făcea ca mortul să dispară încet sub planșeu, ca un *Deus ex machina*. Ea făcea ca lumea să aibă impresia unei dispariții fantomatice, fără ciocli și gropari – o trecere dintr-o lume în alta. Dar când te gândeai că jos la subsol, așteaptă cuptorul încins, care va desăvârși această operă, ți se încrețea pielea pe tine.

- N-am văzut în viața mea ceva mai tragic! exclamă Mișki, care avea și el o lacrimă într-un ochi.

Runcan, care era foarte emoționat și cu ochii umezi, nu răspunse. Privi la locul unde fusese sicriul și unde nu era acum decât lepedea rece. Părea că s-a întâmplat o minune, făcând să se crape pământul și să cuprindă catafalcul. Rudele mortului plângeau cu hohote, iar soția lui leșină. O scoaseră cu grijă afară și-i plimbară o sticlută pe la nas. Impresia de durere era covârșitoare; chiar și cei mai calmi dintre ofițeri aveau o figură posomorâtă, deși văzuseră mii de morți pe câmpul de luptă, îngropați în groapă comună. Această înmormântare, regizată cu atâta artă rafinată pentru a provoca durerea și a arăta granițele dintre ființă și neființă, îi impresionase și pe ei, cu toate că aveau inimi împietrite.

Publicul se scurgea încet afară, tăcut și trist. Mișki, care nu voia să scape nici un amănunt al reprezentației, coboră jos la cuptor să vadă și mecanismul lucrului. Era ca un spectator, care nu se mulțumește cu ceea ce se petrece pe scenă, ci se duce și după culise. Se învârti în jurul cuptorului încins, îl studie cu minuțiozitate, privi printr-o găurică unde

se vedea flacăra pâlپând. Ȧși bآgă nasul Ȧn toate pآrțile. După ce se ducemță Ȧndeajuns, luă pe Runcan de braț:

- Să mergem. Nu mai e nimic de văzut.

Când ieșiră, văzură o femeie Ȧmbrăcată Ȧn negru, care făcea rugăciuni Ȧn fața unei urne. Aveai impresia că se Ȧnchină Ȧnaintea unui idol sau fetiș.

- Iată ce a mai rămas din om! zise Mișki dezabuzat. Mă băiatule, viața aceasta nu plătește două parale.

- Numai acum ai aflat lucrul acesta?

- Ba o știm de mai demult, dar nu-mi venea să cred. Trebuie să bem ceva. După un astfel de moment, simți nevoia de te Ȧntări nițel.

Intrară Ȧntr-o cآrciumă, pe Pieptănari, unde băură cآteva țuici. La sfârșit Mișki toată consumația, ceea ce era un fenomen rar la el. Era Ȧnsă prea copleșit de zădărnicia vieții, ca să nu facă un gest larg.

X.

Runcan fusese la un prieten, Murgescu, care trăia Ȧn mizerie. Era concentrat la aceeași unitate cu Runcan. El venea mereu Ȧn biroul acestuia și-i cerea sfaturi, pe care Runcan i le dădea bucuros.

Murgescu era avocat, profesiune care nu-i aducea mai nimic. Era veșnic Ȧnglodat Ȧn datorii și Ȧși frămanta creierul cum ar putea scآpa de ele. Făcea combinații mintale, utiliza calcule imaginare, chema Ȧn ajutorul său neprevăzutul, dar salvarea nu voia să vină. Era mereu chemat la concentrare, fiind un animal docil și bun de muncă; acest fapt Ȧi Ȧngreuna enorm situația materială, deoarece Ȧi lua posibilitatea de a profesa și a-și cآștiga existența. Se zbătea Ȧn ghiarele neputinței, Ȧncercând să iasă din impas, dar abia scotea capul la suprafața, primea imediat loviturile crunte ale realității,

care-l dădeau din nou la fund. Cu trei copii și o nevastă cicălitoare, era greu de trăit. Copiii cereau de mâncare și îmbrăcăminte, nevasta îi făcea zilnic imputări, spunând că nu e bun de nimic, că regretă ceasul când l-a întâlnit și s-a hotărât să-l ia, iar el înghițea și suferea. Era om pașnic; nu-i plăcea cearta. Avea parte însă numai de ceartă în casă.

Runcan asistase tocmai la o scenă familiară când fusese la el. Se dusese să împrumute o carte. Soția lui nu ținu seamă că se află un străin la ei. În Runcan nu vedea decât un soldat prost ca și soțul ei, care nu s-a știut învăța să scape de concentrare, sau n-a fost capabil să ajungă afiter. Deshise robinetul gurii și dădu drumul avalanșei:

- Iar nu mi-ai adus astăzi nimic acasă. Crezi că trăim din vânt? Sau vrei să ne ajungă 5000 lei un an întreg?

Se uită la el încruntată și măsură pe Runcan cu o privire în care părea că se întrebă ce caută acest musafir nepoftit. Runcan voi să plece, dar Murgescu îl reținu ca să-i caute cartea. În odaie era o dezordine compromițătoare pentru o femeie care se pretinde gospodină; nu era nimic pus la locul lor, totul zăcea învălmășit. Aceasta la o oră când casa trebuie să fie curată. Un copil bocea în pat, iar alții doi se certau lângă sobă. Runcan se întreba că de ce se mai însoară oamenii. șirul gândurilor sale fu întrerupt de o nouă explozie:

- De ce nu dai din mâini și din picioare ca să te pricosești și tu! Toți sunt mai brezi decât tine, numai tu nu reușești să prinzi un proces ca lumea. Nu-l vezi pe Gogu, toată ziua îi clănțane gura la Tribunal și chiar acasă mai are încă ce să spună. Tu taci ca un bleg și cred că și la judecată tot prin tăcere te distingi. Dacă ai vorbi mai mult, poate ai aduce și tu niscaiva gologani în casă. ai văzut pe Sofica ce înțolită e! Pe mine mă lași să umblu în zdrențe. De ce nu vorbești? Ai?

deschide gura mă, tâmpitule, vreau să văd că te apri cel puțin. Dacă nici aici nu ești capabil să-și iei apărarea, îmi închipui cum aperi pe alții în fața judecătorilor. Crezi că cineva îți ghicește gândul? Dumnezeu de aceea ți-a dat gură ca să vorbești!

Gura îi mergea ca o mașină pusă în mișcare, pe care nu o mai puteai opri. Runcan își dădu seama ce înseamnă o gură de femeie rea și se felicita în gând că nu e căsătorit. În același timp simți însă și o compătimire adâncă față de Murgescu, care suferea în tăcere, jenat de prezența sa. Pentru a-i ușura situația, își luă rămas bun repede și plecă, hotărât să nu mai treacă niciodată pe la el.

A doua zi Runcan stătea liniștit de vorbă în birou. motea încheiase un pariu cu Mișki că nu vor avea alarmă în intervalul de 15 zile de la primul bombardament. Mișki susținea contrariul. Se discuta aprins pe tema aceasta, unii susținând că Americanii ne-au uitat, sau că n-au avut intenția decât să ne sperie și apoi să ne lase în pace, iar alții exprimându-și părerea că ei vor mai veni cu siguranță, tocmai când te aștepti mai puțin. Fiind timp ploios și cerul acoperit, nu credea nimeni că s-ar putea ivi vreo surpriză; erau toți calmi și liniștiți. Deodată se auzi sunetul prelung al sirenei. Fu un moment de înmărmurire generală. Cât ai clipi din ochi, oamenii se împrăștiară ca potârnicile, rupând-o la fugă. În coridor era o astfel de învălmășeală, încât ar fi fost în stare să se omoare om pe om. amintirea primului bombardament băgase groaza în toți. Degeaba încercau ofițerii mai curajoși să facă ordine, nimeni nu mai asculta de sfaturi. Fiecare voia să scape cât mai repede dintre zidurile blestемate, ca să nu fie îngropat de viu.

În această învălmășeală, Runcan se pierdu de Mișki, care plecase cu Motea înspre un alt adăpost. Fiind Cișmigiul aproape, Runcan alergă într-un suflet acolo, crezându-se mai ferit în loc deschis. Inima îi bătea când intră în șanțul adăpost, destul de primitiv construit, unde stăteau înghesuiți vreo patru zeci de persoane. Se așază pe o bancă improvizată și așteaptă emoționat. Lângă el descoperi pe Murgescu galben ca ceara, într-o groaznică stare de nervi; se frământă și își frângea mâinile, privea desperat spre tavan, se răsucea ca un posedat, negăsindu-și locul.

- Nu e bine aici, zise el către Runcan cu o voce tremurândă. Haide să ieșim, să mergem în altă parte!

- Nu e voie să ieșiți, domnilor! strigă șeful adăpostului. Se aud deja avioanele inamice.

Murgeascu nu ținu seamă de acest avertisment, ci se năpusti ca un smintit pe ușă afară, alergând spre str. Brezoianu. În momentul acela se auzi un trosnet înfiorător, de parcă s-ar fi rupt cerul în două. Adăpostul se înclină într-o parte, ca o barcă gata să se scufunde; o parte dintre oameni căzură peste ceilalți. Țipete sfâșietoare răsunară. Mai multe femei leșinară, altele plângeau, un preot făcea mătăanii pe pardoseala înclinată, strigând:

- Doamne, Doamne, ai milă de noi! nu ne pedepsi atât de grozav Dumnezeu!

Un colonel își scoase chipiul și-și făcu cruce. Pe fața lui de ostaș, obișnuită cu pericolul, se vedea întipărită groaza. Ajută unei femei să fie trezită de leșin, apoi exclamă:

- Viu de pe front, domnilor, dar n-am văzut ceva mai îngrăzitor ca acest bombardament.

Runcan stătea cu sângele înghețat în această groapă comună. Gândul său, în aceste clipe supreme, era la

Dumnezeu. Văzuse moartea cu ochii. Prăpastia neființei fusese gata să-l cuprindă și să-l zdrobească. Unde putea găsi scăpare decît la creatorul universului? În aceste clipe de groază, toate argumentele rațiunii dispăreau. Implora ființei supreme favoarea de a trăi, de a trata cu bunăvoință biata vietate ce se zbătea la picioarele ei. Viață, viață, aceasta era lozinca tuturor în fața pericolului morții, deși în alte momente blestemau poate această viață, care celor mai mulți nu le oferea nimic. Runcan abia acum își dădea seama ce greu este să mori, cu toate că în adâncul său nu ținea deloc la viață. Dar părăsirea bruscă a existenței printr-un act violent, i se părea înfricoșătoare. Toți se agățau cu disperare de fărâma de viață și Runcan mai mul decât ei. Era poate o lașitate, dar Runcan nu voia să fie viteaz. Mijloacele prin care urma să fie trimis pe lumea cealaltă, acționau asupra sensibilității în așa fel, încât moartea devenea un spectru al groazei. La această limită între ființă și neființă, pe muchia cuțitului, Runcan nu se mai întreba dacă există sau nu Dumnezeu, ci îi simțea prezența în raport cu nimicnicia umană. Dacă omul este un fir de păr ce se poate rupe în orice clipă – o trestie gânditoare, cum spune Pascal – acest fir de păr care simte și are o conștiință, s-a născut așa de capul lui? Nu, era imposibil. Cineva l-a produs în mod voit și conștient. Pe acest cineva îl chema să-l ajute și nu-i era deloc rușine că se ruga disperat să fie ajutat.

La gura adăpostului câteva persoane ieșiră afară și priveau cerul.

- A trecut valul, zise o voce. Au aruncat bombele aproape de noi. uite ce fum iese de la *Universul!*

- Domnilor, intrați înăuntru! țipă omul Apărării Pasive. Primejdia n-a trecut încă.

Nu se mai auzi alt val și lumea începu să iasă din vizuină. Fețele oamenilor aveau o înfățișare de condamnați. Când văzură din nou lumina zilei, părură că au obținut cea mai înaltă favoare. Se bucurau de viață ca niște copii, deși erau încă în panică și comentau înspăimântați evenimentul. Norii de pe cer începură să se spargă și din dosul lor ieși soarele; era seninul ce se ivera după o mare furtună.

Runcan o luă spre centru, unde vedea că se îndreaptă mulțimea, curios să vadă ce s-a bombardat. Se simțea ca renăscut, cuprins de un elan vital nou. Sabia lui Damocle n-a căzut asupra lui, ci asupra altora. Astăzi el a scăpat, dar mâine ca scăpa oare? Și va exista totdeauna un mâine, până la sfârșitul războiului, în care timp va trebui să trăiască ca o fiară încolțită.

Ajuns în Bulevardul Elisabeta, văzu că circulația era închisă. *Universitatea, Cartea Românească* și alte clădiri din plin centru fuseseră atinse. Pompierii se străduiau să stingă incendiul. Câteva găuri mari se vedeau pe stradă, iar geamurile din jurul lor toate erau sparte. Lumea se îngrâmpdea pretutindeni și căsca gura.

După ce se plimbă în jurul obiectivelor bombardate și ascultă comentariile oamenilor, Runcan fu cuprins de o poftă nebună de mâncare. Avusese parte de o senzație tare, experimentată chiar pe pielea lui. Pericolul prin care trecuse, îi stimula vitalitatea. Intră la restaurantul *Potcoava*. Îi părea rău că nu era Mișki cu el, dar se simți destul de bine și singur. Mâncă și bău cât șase; nu se cumnoștea de loc că înainte cu câteva clipe era pe punctul de a-și pierde viața și se ruga disperat să nu-i fie luată. Omul care scăpase dintr-un mare pericol, era acum un animal mulțumit, care se desfătă în plăcerea mâncării. Dar când veni seara și se duse acasă, simți

din nou dependența sa de creatorul lumii și nimicnicia vieții; îl cuprinse nevoia de a reciti pe Pascal, pe care de mult nu mai pusese mâna. Era cartea cea mai potrivită pentru starea lui sufletească și găsi în ea o dulce mângâiere.

A doua zi alfă că Murgescu fu ucis de bombe. Neprevăzutul puse capăt chinului său. Nevasta lui degeaba îl aștepta acum acasă să se certe cu el.

XI.

După primele bombardamente, lumea înnebunită de groază, căuta să părăsească cât mai repede orașul. Convoieri întregi de vehicule, încărcate cu oameni și bagaje până la refuz, treceau grăbite, blocând drumurile și șoselele. Capitala se golea văzând cu ochii, ca o uriașă arenă ce-și revarsă mulțimea afară. Unii luau calea provinciei, iar alții, legați de serviciu sau neavând voie să părăsească localitatea conform dispozițiilor date, se dispersau la periferii, care începuseră să aibă o căutare foarte mare. Centrul rămăsese pustiu și această lipsă de viață îi dădea un aspect dezolant, contrastând cu animația neobișnuită de odinioară. Legea Bucureștilor a fost totdeauna foroftul și mișcarea; această mișcare era redusă acum la câțiva trecători rari, obligați să rămână în orașul din care fugise viața.

Dacă centrul era mort, mahalalele începură să învie și să se dezmorțescă. Lume foarte bună venise să locuiască în ele, având avantajul de a putea fugi imediat la câmp când se anunța pericolul aerian. Animația creștea și cartierele deveniră un fel de mici orășele suprapopulate, avându-și fiecare o stradă principală unde lumea ieșea să se plimbe și să se întâlnească. Viața, izgonită din zona centrală în aceste mici zone periferice, își continua cursul, întreruptă numai de alarmele ce deveneau tot mai dese. Primăvara și natura

ofereau un cadru plăcut, care ștergea unele diformități și urâtenii urbanistice din mahala.

Războiul începea să fie acum simțit și de bucureșteni. Înainte, lumea petrecea, umplând restaurantele și sălile de spectacol. Nu se sinchisea de ceea ce se întâmplă în afară, de vreme ce nu era pielea lor în joc. Acum plăteau însă scump această nepăsare. Contactul cu primele forme de manifestare ale războiului – atacurile aeriene – îi trezea la o realitate dură. Neglijența și lipsa de prevedere se răzbuna. Nu erau adăposturi și nu erau luate măsuri din vreme pentru prevenirea pericolului. Din starea de completă nepăsare și ignorare a primejdiei, lumea fu coborâtă dintr-o dată la conștiința tuturor lipsurilor. Autoritățile, prin măsuri de ultimă clipă, căutau să remedieze această stare, ordonând evacuarea și dispersarea, săparea de șanțuri, transportarea unor bunuri și valori.

Comandamentul marei unități une lucra Runcan și Mișki, fu dispersat și el în Parcul Rahovei, ocupând cea mai frumoasă clădire de aici, de unde se vedea fâșia de câmp ce se întindea departe, ca un covor verde. Era zona de siguranță unde toară populația cartierului se refugia când suna *măgăoaia*. natura oferea adăpost la doi pași, putând evada în ea foarte repede în momentele de primejdie.

- Aici e de noi, Runcane, zise Mișki când se văzu în noua reședință. Noi suntem acum stăpânii cartierului. Fete se găsesc destule și bărbații nu prea stau acasă. Putem să ne faem de cap.

Primele zile fură zile de recunoaștere. Se învârtea toată ziua pe la colțuri de străzi, trecea în revistă fetele, dar în același timp, prudent cum era, studia și topografia terenului, pentru a constata care este cel mai scurt drum până la câmp

pentru caz de alarmă. Restul timpului îl petrecea la birou, pe coridor, în curte, sau la cârciuma lui *Georgescu*, unde întreaga ceată își făcuse un sediu, fugind în orele de serviciu la o țuculiță, la o partidă de table sau de biliard. Dacă cineva era căutat, se trimetea platonul la *Georgescu*, unde era sigur găsit. Era chiar o înțelegere ca atunci când cineva e căutat de un șef, , care în porțiunea aceea împânzită cu antiaeriene, cădeau ca ploaia.

Mă, Runcan, am trăit o adevărată zi de război! să se spună să într-un birou vecin, iar între timp platonul se ducea la *Georgescu* și-l chema.

Miști nu făcea niciodată nimic, totuși aveai impresia că el este *totum factum*. Își lua aere de importanță, se plimba grav cu mâinile la spate, iar când vedea pe vreun soldat că face treabă, se amesteca imediat.

- Nu așa băiatule, dă-te mai încolo, iar tu ăla de colo, ce stai de te uiți? Pune mâna șitu, căci de aia te ține Statul gratis.

- Aș prefera să nu mă ție și să-mi dea drumul.

- Hai, nu fi nerecunoscător și dați-i zor repede!

- Era numai gura de el. Făcea o gălăgie cât o duzină de plutonieri majori, însă fără nici o răutate numai așa ca să se întrecă, cheltuindu-și surplusul de energie acumulat prin inactivitate. Alarmerile aeriene ai curmau însă brusc avântul. Când suna sirena, i se înmuia glasul și-și lua repede tălpășița la câmp, urmat de Runcan. Ajuns la o distanță apreciabilă de oraș, îl vedeai din nou zburând și făcând pe eroul, până la apariția avioanelor inamice, când se trântea în vreun șanț, își vâra capul în pământ ca struțul și tăcea chitic până trecea primejdia. După ce suna încetarea, se ridica. Cu părul ciufulit, cu ochii încețoșați, privea buimac în jurul său, mirându-se parcă că mai trăiește. Nu atât bombardamentul,

care avea loc departe, în cartierul gării, cât mai mult antiaeriana, aflată aproape și producând un zgomot infernal, îl impresiona în chip deosebit. Mereu își ferea capul de schijeexclama el după ce primejdia trecea. Credeam că n-am să mă mai ridic de la pământ. Ai văzut cum bătea antiaeriana lângă noi? să ne asurzească, nu altceva.

Camarazilor și ofițerilor, care se întorceau și ei de la câmp, le spunea cu emfază, făcând pe eroul:

- N-ați fost unde am stat noi. mii de schije și chiar câteva bombe și proiectile cu căzut în jurul nostru.

- Și voi ce ați făcut?

- Am privit moartea în față.

- Poate vrei să spui cu fața întoarsă, zise Maiorul Smâdu, sarcastic. De aceea te-am văzut fugind mîmncînd pământul.

Smâdu nu era nici el prea urajos. Cu mult înainte de a suna prealarma, el se plimba nervos pe coridor sau prin curte și-i răscolea pe toți prin agitația lui. De dimineață se interesa prin telefon la *Apărarea Pasivă* dacă au plecat avioanele de la Foggia și au ajuns la Dubrovnik. Când primea informația că sunt la Belgrad, nu mai era chip să-l stăpânești. Se arunca în mașină și pleca cât vedea cu ochii. Conu Georgică, ca să-i facă o festă, puse odată pe un ofițer să-i telefoneze din alt birou ca de la *Apărarea Pasivă*, că puternice forțe aeriene inemice se află în drum spre România. Smâdu se ridică emoționat.

- Unde pleci? îl întrebă Conu Georgică.

- Mă duc să anunț birourile că va fi alarmă.

- Lasă, nu le mai anunța. Astăzi nu plecăm nicăieri; avem mult de lucru.

Smâdu îl privi uimit, ca și când Conu Georgică și-ar fi pierdut brusc mințile.

- Cum puteți da o astfel de dispoziție, d-le Colonel? zise el. Eu unul nu rămân aici nici legat.

- Bine, tu pleacă. Noi rămânem.

- Vă sinucideți, d-le Colonel!

- N-are a face.

Fără a mai sta la discuție, pentru a nu pierde timpul, Smâdu o zbughi la mașină, în timp ce ceilalți ofițeri din birou izbucniră în hohote de râs. În ziua aceea Smâdu făcu vreo 20 km și se mira că nu mai vin și alte mașini după el. Abia târziu când se reîntoarse acasă, înțelese pricina.

Altădată Smâdu își istorisea isprăvile eroice de pe front, arătând că se afla totdeauna în pozițiile cele mai periclitate, înfruntând ploaia de gloanțe. Tocmai când era mai antrenat în povestire, sună prealarma. Fără să mai țină seama de eroismul arătat, îi lăsă pe toți zbughind pe ușă afară. Întrebat de un ofițer că de ce îi este frică, căci era încă timp suficient să fugă, îi răsounse:

- Aceasta nu e frică, domnule, ci e instinct de conservare.

Runcan și Miști erau des în compania lui Smâdu, în care vedeau o trăsătură omenească, comună cu a lor, căci nici ei nu se numărau printre cei curajoși. De altfel, Smâdu, cu toate că era autoritar, era simpatic. El constituia un foarte bun punct de orientare pentru alarme, ceea ce îl făceau să aibă multă căutare.

În câte o după masă, după bombardament, Runcan și Miști se hazardau prin oraș să facă bilanțul nimicirilor. Erau curioși să vadă ce clădire a mai fost atinsă și care a mai rămas în picioare. Plimbarea printre ruine, în pustiul cetății asediate,

îi umplea de melancolie. Era ca plimbarea unor umbre printre ziduri pleșuve, de unde viața a fugit. Când te gândeai și la victimele îngropate sun dărâmaturi, melancolia se transforma în oroare. Prăpădul semănat din văzduh te făcea să nu mai recunoști capitala. Pretutindeni erau case dărâmate, iar în cartierul Gării de Nord și Calea Griviței, era un adevărat cimitir.

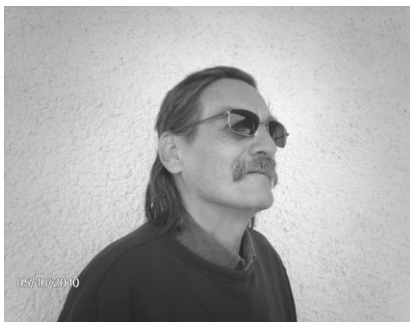
Casele erau aici culcate la pământ și molozul se ridica pe drum, ca niște dealuri, împiedicând circulația. Pustiul și moartea se strecurau parcă din unghere și râdeau hidos la vizitatorii singuratici, care aveau ciudatul gust de a se strecura printre ruine. Când venea seara, impresia de dezolare era și mai puternică. Părea că te afli într-un cimitir cu morminte albe, presărate pe o suprafață imensă. Aproape îți era frică să nu se scoale morții și să te împresoare, făcându-ți imputarea că trăiești și că vii să le tulburi liniștea. Rămășițele clădirilor rămase, semănau cu niște schelete învăluite în giulgiul tăcerii. Se înălțau în întunericul nopții, ca niște umbre ale neființei.

Nu poposeau mult pe aceste locuri. Mișki, cu toate că nu prea era impresionabil, se simțea mișcat de cele ce vedea. În el era prea multă viață, iar în jurul său prea multă moarte. Gândul că această moarte l-ar putea atinge și pe el, îi dădea o senzație neplăcută.

- Tot mai bine e în cartierul nostru, zicea el depărtându-se.

Se întorceau în regiunea lor unde deși confortul era primitiv, îi așteptau fete vesele și zglobii, glumele camarazilor, cârciuma lui *Georgescu* și zona de siguranță a câmpului, în care moartea putea fi înfruntată cu bărbăție.

Petre P. Bucinski

Pisica Pătrată

Un pisoi pătrat fredonează melodia celui neiu-bit. Amestecătura de sânge din venele lui continuă spre o aspirație de albastru. Acum pisoiul pătrat a devenit inteligent pentru că doarme pe scările bibliotecii. Umblă din când în când printr-un cavou blestemat, numit cafeneaua literară. Când e beat se privește în luciul oglinzilor din cazinourile închise. Pisoiul pătrat miroase brândușe și mănâncă șoareci. Așa pătrat cum este pisoiul pătrat vede în fiecare pisică vagaboantă, o maimuță. Și tot el, pisoiul ăsta pătrat, fără morală, devine o simplă mascaradă. Pisoiul își caută de mult un job stabil, dar nu a găsit decât un post de fochist în iad. Lui nu îi plac ciudățeniile și pisicile, ci viața. Iubește ferestrele colorate ale caselor, sub care miaună în fiecare noapte, o beție de fraze colorate. Pisicul pătrat cunoaște viclenia, dar se pleoștește când vede un câine serios. Pisicul pătrat șapte zile din șapte, își caută perechea de două parale. Și tot el din riscul său de aventură, face lucruri excitante. Când nu are ce face petalele de trandafiri ofiliți. Și uite așa pisicului pătrat, un zeu păgân, i-a înfipt într-o noapte, un card gol între coaste.

***

Ca să scurtez drumul spre casă, trec prin scobitura gardului meu. De fiecare dată, de câte ori trec, tot apare câte un pisic pătrat desenat în cărbune pe griuliul gardului. Nu știu cine îl desenează și nici ce caută pe zid. Pisicul pătrat are un zâmbet pătrat și o tăcere vie. Nu pot

înțelege de ce vocea din ochii pisicului pătrat e mai puternică decât vocea trandafirilor din fața gardului. Ieri am văzut pe stradă o pisică pătrată, am întrebat-o de unde vine și mi-a spus că vine de la casa de toleranță. Atunci am împins visul meu spre ea. În visul meu, ea, pisica pătrată, venită de la casa de toleranță, avea tendința să mă încite, mai ales noaptea, străbătând spre mine stelele foarte ușor. I-am spus pisicii pătrate că ochii ei se joacă cu mine de-a săruturile. Am luat pisica pătrată de coadă și am pus-o în fața gardului pe care stă desenat în cărbune pisoiul pătrat. Pisoiul pătrat, pătrat pe de-a-ntregul, a început să miorlăie cu putere la pisica pătrată pe care a recunoscut-o ca fosta lui prietenă, care l-a înșelat. Vântul o sărută pe pisica pătrată, iar pisoiul pătrat miaună de gelozie.

***

Zilele trecute curățam gazonul verde din fața casei. Și dacă tot nu mai aveam ce face, am desenat pe zidul griului al casei un pisoi pătrat cu cărbune. Dacă mă uit atent la el, ascunde în corpul său pătrat, nepătrunsul. Cum stau în fața lui mut, pisoiul pătrat îmi sporește în inimă o ardoare. Îmi aduc aminte de o fetișcană pe care am cunoscut-o aici, în locul ăsta, în fața zidului griului al casei, îmbrăcată doar într-un tricou albastru. O mierlă acum a început să cânte, sărind din păpădie în păpădie. Pisoiul pătrat se zbenguie pe suprafața zidului griului al casei și sperie mierla care sare din păpădie în păpădie. Un porumbel ciugulește din coada pătrată a pisoiului pătrat, toate virtuțile acestuia. Un individ certat cu bunul simț se apropie și lipește pe zidul griului al casei, peste pisoiul pătrat, un afiș cu un spectacol la teatru de păpuși. Aud cum pisoiul pătrat miaună că i s-a obturat vederea spre orizont.

***

Merg pe stradă cu două fetișcane, sunt ca două pisici pătrate, doar că nu miaună. Le prind de coadă pe amândouă și le împletesc cozile între ele, acum miaună. Toți trei mergem după melci, dar un pisoi pătrat ne-a apărut în față, desenat pe un zid în cărbune. Mă dau rotund în fața celor două pisici pătrate și arunc cu piatra în pisoiul pătrat desenat pe zidul casei în cărbune. Pisicul pătrat a început să ceară ajutor porumbeilor și melcilor de la temelia casei. Supărat că l-am lovit cu piatra, miaună și scoate ghearele străvezii pe zidul casei. Și asta încă nu e îndeajuns,

începe să tipărească, rând pe rând, bale. Acum cere ajutor la vântul care bate strâmb și strigă la mine că sunt un căpcaun păros și bărbos, strâns cârlig între cele două pisici pătrate. Îi dau dreptate pisoiului pătrat desenat în cărbune pe zidul casei. Începe să facă spre mine ca un fel de plâns prelung, cum scoate fiara, spre mine. Nu mi-e frică, dar fug. Și uite cum am pornit cu două pisici după melci, am ajuns să fug de frică ca un melc, de frica unei pisici pătrate.

Scap gândul în pala de parfum a cojilor de portocale și mă simt liber că mi-am recuperat imaginația din târgul de vechituri. Picăturile de ploaie aduse de vântul din țara în care nu plouă niciodată, îmi udă cozorocul șepcii. Asta mă face ca să scuip coji de semințe și cuvinte peste ziua colțuroasă și rece. Gândurile ca niște colți de lavă împietrită, făurite în atelierele lui Hefaistos, îmi sugrumă viziunea pătrată.

***

Am ținut cu mine în casă două zile o pisică să-mi țină de urât, avea două picioare lungi și un păr lung împletit într-o coadă de pisică. Acum o caut, a dispărut cu un portofelul meu și cu un telefon mobil. Îmi zvâcnesc tâmplele de ciudă când văd umblând prin casă umbra ei. Până acum nimic nou sub soare, dar pisica asta mi-a furat și perla gândurilor mele. Pisica asta, timp de două zile cât a stat în casă cu mine și-a vândut mieunatul pe versurile mele. Două zile cât pisica a stat cu mine în casă mesteca în gură rășină de brad, împuțând întreaga casă a conifere. Mirosul se menține încă și acum.

***

Din incestul imaginației mele cu umbrele s-a născut un pisoi pătrat. Are toate etichetele îmbrăcate în ciorapi verzi. Pisioul pătrat și-s pus toate cardurile pe un cerc de sârmă și are intenția să cucerească toate pisicile cu două picioare. Dintr-o fantezie spulberată am aflat că toate pisicile pe stradă sunt mai extravagante decât în gândurile mele. Câțiva pitici îmi bat pe creier și îmi săgetează gândul formând imaginar o pisică pătrată.

***

Chipul unei tinere fete pe care am uitat-o a rămas într-un înmărmurit amurg din septembrie. Acolo într-o casă cu ferestre deschise se gândește cineva cât poate fi de sensibil un pisoi pătrat. Prin ferestrele

deschise cum în cameră stă de gardă dezordinea, sertarele, ușile și ferestrele sunt deschise ca niște mari guri ale unor fiare sălbatice. Gândul meu extenuat caută în stele chipul fetei uitate. Gândul meu singur cercetează, se frământă și întreabă pisoiful pătrat la cine a rămas chipul tineri fete pe care am uitat-o. Mă gândesc că dacă mi-aș deschide sufletul ce aș putea găsi în el, nicidecum nu cred că aș putea găsi chipul tinerei fete de mult uitate. Poate aș găsi o pisică pătrată.

***

Pentru o pisică pătrată viața ei era simplă, uniformă ca străzile orașului pe care vagabonda. Și pe legea mea veți fi de acord că pentru o beată inimă de pisică pătrată străzile orașului erau o insulă insuficientă pentru aspirațiile ei. Dar ea străbătând străzile orașului, ascultând cu tristețe sunetul insistent și agasant al străzilor. Uneori ploaia insistentă și monotonă o făcea să trăiască metodic cu ochii fixați pe barometru și pe vibrațiile luminii. Atunci, așa pisica pătrată prinsă în perimetrul străzilor conjugale tânjea după alte străzi mai puțin umblate unde alte pisici pătrate se plimbau în voie, libere de prejudecăți și un soare mai cald. Prin urmare noaptea citea versuri în stele ferindu-se de clarul lunii. Când se lumina de ziuă se simțea o pisică pură pătrată că este una cu Universul.

***

Armata sughițurilor mele s-a speriat de o pisică pătrată venită din abstracția gândurilor mele. Iar în pantofi îmi simt degetele de la picioare mușcate de pisica pătrată. Închid ochii și încerc să mă mut cu gândul în altă parte. Mă împiedic de un nor și acum îmi pare rău că nu mi-am luat umbrela cu mine. Nu este greu de înțeles de unde vine disprețul meu față de pisica pătrată pentru că dublează, falsifică un adevăr. Acum nu fac altceva decât să reproduc o emoție străină pe care doar textul și numai textul ar trebui să o reproducă. Trag barca imaginației mele la malul unui text abstract dar gândurile mele îmi aruncă în barcă o pisică pătrată. Afurisita asta de pisică mi-a mirosit urma. Încerc să arunc în ea cu pietricele, poc, poc, poc. Mi-se pun noduri în gât când o aud cum miaună. Deschid ochii brusc și îmi dau seama că am adormit. Îi văd zâmbetul ei larg și virgin, este o făptură de vis care are doar două picioare, îmbrăcată cu o fustă mini.

ZENOVIA ZAMFIR

CĂRĂRILE ÎNTORTOCHEATE ALE VIETII

La „Casa din pădure”, trăia bucuria de a petrece câteva clipe în armonie perfectă cu natura, departe de lumea dezlănțuită. Acest colț de paradis fusese descoperit de prietenii ei dragi și îi ofereau șansa de a savura o oază de liniște și frumusețe. Fiecare anotimp crea o imagine de basm. Acum, în luna mai, primăvara își etala farmecele într-un ocean de culori. Codrul înverzit, florile de câmp, legănându-se suav în adierea

blândă a vântului, crângul de salcâmi cu miresme divine, iarba verde și mătăsoasă, razele soarelui flirtrând jucăuș cu frunzele copacilor, raiul pe pământ. Nicolla leapădă haina grijilor lumești pentru a se desfăta cu minunile pe care Dumnezeu le-a oferit cu dărnicie. Când primele stele împodobesc bolta cerească, locurile capătă o frumusețe ancestrală. Uitând parcă de sine, Nicolla ascultă fascinată simfonia nopții.

E vis... E realitate...

*

De câteva zile nu dăduse nici un telefon, plecase, ca de obicei, în grabă. Tresărea bucuroasă la fiecare apel telefonic, dar nu, nu era el.

Starea de neliniște și așteptare o chinuia, dar era prea mândră pentru a suna. Poate era plecat în străinătate într-o delegație, poate erau vizite oficiale și atunci nu putea să părăsească instituția, poate... Erau o mulțime de motive plauzibile și ea știa, îl înțelegea, o făcuse de atâtea ori.

La început când totul părea doar o legătură trupească astfel de absențe erau binevenite, de altfel nici nu suporta prea mult timp prezența unui bărbat în preajma ei, amintirea lui Ștefan era prea frumoasă și mult prea dureroasă pentru a fi ușor abandonată. Serviciul și Facultatea o oboseau suficient pentru a dormi câteva ceasuri noaptea, restul fiind dedicat studiului. Prea răvășită și prea ocupată nu se întrbase cine este „El” de care încet, dar sigur, se îndrăgostea. În puținele ore pe care le petreceau împreună nu pierdea vremea cu fleacuri de genul cine ești, unde te-ai născut, ce faci când pleci de aici...?

Și totuși, aceste „fleacuri” au o mare importanță. Dacă atunci le-ar fi folosit ar fi împiedicat multe neplăceri.

Trenul șansei și al fericirii oprește o singură dată în gara vieții fiecăruia, trebuie doar să fi la locul și momentul oportun.

Uneori trăiești într-o clipă sau într-o zi bucurii și împliniri cât alții într-o viață.

Dar chiar nu a meritat să sufere?

*

Cele două tinere în rochii subțiri de vară așteptau lăsarea întinericului pe terasa vilei de pe malul legendarului Alutus în compania unui grup de păsări, savurând parfumul florilor de tei.

În În luna iunie serile erau blânde și suave. Conversația lânzeza, gheața din paharele cu lichior se topise, iar ele priveau grupurile de turiști ce se plimbau pe faleză. Tinerele de vârsta lor erau deja căsătorite și aveau unul sau doi copii. Dana simțea că a venit și pentru ea momentul să renunțe la bucuria de a fi liberă și independentă în timp ce Nicolla era preocupată și îngrijorată de apropierea examenelor.

Țârâitul strident al soneriei le aduse la realitate.

- Deschid eu, se ridică sprintenă, din șezlong, Dana.
- Sărut mâna, frumoaselor! Deranjez? Eram... în trecere și v-am văzut, aude Nicolla glasul unui bărbat.
- O! Nu! Este o surpriză plăcută prezența d-voastră - zâmbește galeș tânăra. Pofțiți!

Să vă fac cunoștință.

- Prietena și colega mea de singurătate, domnul director, Doru Micle.

Privirile lor se întâlnesc, el numai zâmbet, ea rece și distantă.

- Cu ce să vă servesc, se agită Dana.
- Domnișoară? Se adresează Nicollei.
- Ce dorește colega, răspunde evaziv.
- Mulțumesc! Sper să nu dezamăgesc și vă rog să mă scuzați, comentează Dana.

- Frumoasă priveliște! începe Doru un dialog.
- Da, combinația apă - munte este fascinantă, răspunde ea pe un ton monoton.

- Frumusețea voastră sporește farmecul acestor locuri, continuă Doru.

Vocea, zâmbetul, chipul lui o incită.

- Cu astfel de cuvinte succesul la fete este garantat, devine ironică.

Ce limbă ascuțită ai! ar vrea să spună, însă apariția Danei pune capăt disputei ce era pe dale de a se declanșa.

Pe platoul ornat cu felii de roșii și castraveți tronau somptuos rulouri de cașcaval, mușchi afumat, măslina, brânză; decorul era îngrit de sticla cu vin de Cotnari, și alte două cu apă minerală.

- Pentru un călător obosit și hămăsit de foame ești o adevărată binecuvântare, dragă. Sunteți invitatele mele speciale la acest modest ospăț, continuă degajat.

Renunțând la șezlongul comod în care se balansase până atunci, Nicolla se apropie cu pași mărunți.

Pe terasa spațioasă, masa și cele trei scaune erau acolo de când se mutase ea în urmă cu câteva luni. Obişnuiau să servească cina aici de când se încălzise vremea, iar Dana era liberă seara. Ca ospătăriță, ea lucra în ture prelungite, uneori chiar și sâmbăta și duminica. Încet, încet, starea de tensiune începe să se risipească, seara încheindu-se cu hohote de râsete și veselie, meritul fiind al Danei care vorbise aproape continuu.

La despărțire, Doru o strânge apăsător de mână. În timp ce spălau farfuriile și paharele, Nicolla aude ca de departe comentariile prietenei, ființa ei fiind conectată la chipul lui.

- Este unul dintre cei mai plăcuți clienți ai restaurantului unde lucrez. Prieten cu șeful meu, ne vizitează foarte des. Cred că te place, fiindcă a întrebat de tine, te-a văzut pe fereastra de la separeul albastru, probabil, vizita de astăzi nu a fost întâmplătoare. Pretextul că e în trecere nu mă convinge.

- Mergem la culcare? Este târziu și mâine va fi o zi gre, îi stopează logoreea, odată finalizată curățenia.

- Noapte bună, se supuse ea docilă.

*

Aproape că îi venea să plângă de supărare și disperare. Autobuzul părăsise stația de cinci minute, după spusele celor două persoane care întârziaseră ca și ea. Era ora 5 dimineața, iar la ora 12 avea examenul.

Cu ce să ajungă? se întreba în gând.

Își aprinde o țigară în speranța că se va liniști pentru a putea gândi logic. Trenul ajungea prea târziu, alt autobuz nu era. Ocazie?

Dar dacă șoferul era un tâmpit, bețiv, psihopat sau nebun?

Și totuși era absolut necesar să ajungă la examene, altfel toată vara și toamna trebuia să stea cu grija și emoția lor. O pășise în primii doi ani de facultate și știa cât este de greu. Se simțea obosită, avea nevoie de un concediu, dar nu înainte de a finaliza anul universitar. Serviciu, facultate, nopți nedormite, se simțea epuizată. Era tânără și avea nevoie și de alceva. Cele câteva zile petrecute cu prietenii la munte sau la țară nu erau suficiente. Trupul ei începuse să dea semne de nesupunere.

Hotărăștete! Risc!... Dacă este să mi se întâmple o nenorocire mă poate găsi și în curtea casei, se încurajază singură.

La ieșirea din oraș spre capitală, alți nefericiți ai sorții așteptau ca și ea un suflet bun care să oprească mașina și să-i ducă unde au nevoie. Nicolla se oprește într-un colț mai retras și privește cu încredere și speranță la mașinile ce trec grăbite pe lângă ea fără a face semn cu mâna ca și ceilalți.

Într-un târziu, o mașină cu număr de imatriculare de Sibiu oprește chiar în fața ei. Ezitând, se apropie de portieră și... numai zâmbet, Doru o invită să urce.

Mulțumind în gând bunului Dumnezeu se urcă.

GEORGE BACIU

GÂNDURI PICURATE

Cântecul dimineții picură
pe geana râului ce curge,
fărâcă cu fărâcă.

*

Dumnezeu are degetul la gură
și stă în genunchi pe scândura de stejar
din biserica desenată în sufletul pârâului
ce picură din pleoapa Anei.

*

Am să te ronțai seara la ceai,
când pădurea coboară înspre sat
ca un copil săturat de joacă,
zăvoiuil răsună în mierle
și bruma cară cerul în sâni.

*

Alerga cu noaptea în cap,
prin pântecul livezii
ce aștepta să nască dimineața
în turla bisericii din deal.

*

Cerul a adormit pe acoperișul satului.
Stau cu văzduhul povară
lângă râul spânzurat de roata morii.

*

Vineri îmi aduc aminte de tine.
Merg la biserică, spovedesc tăcerea
cu care ți-am ciobit sânul
și fac trei mătănii ca să nu mai bocească visul
în care ți-am descheiat pământul
de sub nechezul frunzei.

*

Cumpărasem o duminică din piața mare
cu cinci păcate rămase din postul Crăciunului.
Sufletul mi-era un cuc, murmurând în nucul
cu inima cruce deja putrezită.

*

Grădina ieșise la plajă în poemul verii
atârnat de buza pârleazului de lângă râu.
Poteca se pitise printre umbrele pașilor tăi.

*

Sub seara giugiulită de greieri
toamna reumatică
își deschide expoziția de copaci,
cu buricul nud,
în vreme ce pădurea pune vreascuri
în buzele vinete ale vântului.
*

Ninge peste umbra lunii
așezată pe genunchiul dealului
plecat să colinde satul
ațipit în poveștile din barba bunicului.
*

Noi n-am murit.
Suntem o lacrimă de rouă
sub pleoapa felinarului
ce-și plânge tristețea
în mâna toamnei cu obraji de ceață.

*

Trăiesc conștiincios
ca un drum
pe care noaptea-l calcă încet
să nu strivească praful
din zilele-mi vrașițe.

*

Când treci pe dâra gândului
curcubeul inimii își înfinge buzele
în sărutul visului deșirat sub rochia nopții
cu miros de dragoste.

Soarta⁴⁵

Moto:

„Mi-e sete de viață!...”

Ion Șiugariu

Măriuca nu mai dormea de mult în patul bărbatului ei. După ce l-au adus de la Cluj, țeapăn și cu rănile nevindecate, ea s'a culcat lângă el, ca înainte, în patul lor de afară, din târnaț, dar nu pentru multă vreme. Ea n'a mai putut suporta apropierea lui. Jumătatea lui moartă, de la brâu în jos, asuda noaptea într'atât încât cearșaful gros, din pânză de cânepă, se umezea, devenind imposibil să mai doarmă sub el. A căutat să se învelească cu alt cearșaf sub aceeași cergă, dar umezeala o cuprindea și așa. Pavăl devenise agitat și unde, înainte, ea dormea „blând” în brațele lui, acum el stătea aproape toată noaptea treaz, oftând și încercând mereu să se întoarcă pe o parte, deși nu putea. Măriuca simțea durerea lui și, după ce ațipea, căzând de somn și oboseala zilei, la puțin timp, se trezea tresărind, de parcă cineva i-ar fi făcut reproșuri, de ce doarme și mai ales, de ce se odihnește așa de bine. În starea aceasta, căuta să-l mângâie, netezindu'i și ștergându'i fruntea transpirată, obrajii, brațele și pieptul, șoldurile și picioarele, căutând să-

---

⁴⁵ Fragment din romanul „Măriuca” în curs de apariție la editura „ Gens Latina” din Alba Iulia

l întorcă de pe o parte pe alta. În primele nopți, el se lăsă aproape inconștient în voia ei, apoi într'o noapte, jumătatea lui vie își ceru dreptul la viață și cu mâinile și gura încercă să'și suplinească partea moartă. Măriuca se crispă toată. Pavăl, simțindu-o pe Măriuca lui, cea caldă și plină de dragoste, chiar pătimașă, crispată, se trezi ca dintr'o beție și cu un geamăt, ce mai degrabă aducea a urlat, se lăsă să cadă greu și inert pe spate. În momentul acela își dori, din toată ființa lui și cu toată puterea sufletului său, să nu mai fie, să nu mai rămână urmă din tot ce-a fost el cândva, în casa aceasta, în fapta aceasta, în el însuși. Se gândi la medicamentele ce le primise de la clinica din Cluj, să le ia toate odată și să scape, să termine, ce rost mai avea el pe lume? Dar la gândul că medicamentele acelea sunt în mâna ei și că ea nu i le va da niciodată lui toate odată, iar el nici cum nu le poate ajunge, o deznădejde soră cu nebunia și cu moartea îl cuprinse. Scoase un urlat de'i trezi și pe cei din casă, care, fiind deja toamnă, se retrăseseră înăuntru. Măriuca sări din pat: „*ce'i cu Pavăl, o'nebunit?*” Tremura toată. Socrii, Reghina și Simion, au ieșit din așternut. Până și Mitraș se trezi, începând să plângă. Simion veni lângă patul lui Pavăl. Acesta zăcea întins și nemișcat, cu un braț atârând în gol pe lângă pat, alb la față și parcă nici nu mai respira. Luna plină, de octombrie, arunca lumină pe fața lui suptă, făcându-o și mai albă.

Măriuca încercă să nu dea ochii cu socrii. Îi era jenă, frică, ce să spună? Coborî în grabă cele trei scări de piatră, ca niște grinzi groase așezate sub ușița de la „*filigorie*”, de la veranda îmbrăcată în viță de bocotor alb și roz, ai cărei struguri pârguiți se vedeau bine la lună. Reghina încerca să'i vorbească, să-l întrebe dacă dorește ceva, în vreme ce

Simion, tăcut, se uita la el și parcă simțea în toate mădularele lui, durerea fiului. Pavăl nu se mișca și nici nu deschidea ochii; ce să le spună? Aici nu este nimic de spus; și ei singuri își pot da seama de ceea ce s'a întâmplat, de durerea lui și-a ei, care la urma urmei este și a lor. Desigur că este și a lor, lucru de care el era complet conștient. Au fost de la început, din ziua când l-au readus de la reanimare în salon, în spitalul din *Baie*, iar el și-a dat seama că nu'și simte nici degetele de la picioare și nici șoldurile. Medicul îl îndemna mereu să'și miște degetele, iar ele nu'i dădeau ascultare, nu dădeau nici un semn la toate comenzile lui.

Dacă au văzut că Pavăl nu răspunde, părinții au tăcut. O simțeau și pe Măriuca jos, în curte, lângă verandă, plângând și durerea lor se înăspri.

Din noaptea aceea, Măriuca n'a mai îndrăznit să se culce lângă Pavăl, iar el n'a mai încercat să o roage să vină lângă el. Dar ea unde să se ducă? S'a culcat în patul de la celălalt capăt al târnațului, patul socrilor, care s'au retras în casă, ea să rămână totuși aproape de el, dacă peste noapte, cumva, ar avea nevoie de ceva. În noaptea aceea însă, nici unul n'a mai închis ochii. În Măriuca s'a rupt ceva, ce s'a prăbușit cu zgomot, ceva ce i-a frânt puterile, i-a secat izvorul lacrimilor, i-a ofilit obrazii și i-a împietrit gândurile într'o idee fixă, ce i se înșuruba chinuitor în minte cu fiecare zi: „*Pavăl n'a mai hi om în veci! Pavăl a murit! Pavăl trăiește!*” – gândul acesta o tortura ca un vârful de cuțit ce'i creștea pe creier în fiecare zi, dungi și dungi sângerânde, mai adânci și tot mai adânci. Ce putea face ea pentru el spre a'i ușura suferințele? Văzându-l cum se chinuie, ea se simțea neputincioasă, că nu poate face nimic pentru el și asta o determina și mai mult. Ea nu putea decât să-l întoarcă

ușor de pe o parte pe alta, să nu i se mai facă și alte răni pe pielea care parcă se subția mereu, gata să sângereze oricând și în orice loc, mai erau și rănilor vechi ce nu voiau a se închide, ba parcă se mai făceau și altele noi!

Pavăl căzu într'o stare depresivă din care nimeni și nimic nu-l mai putea scoate. Măriuca se ferea să ofteze în fața lui, iar părinții la fel. Mițaș, care mergea deja la grădiniță, se reîntorcea vesel și se oprea lângă patul „tătuchii” spunându'i câte o poezie. Măriuca avea impresia că Pavăl nici pe copil nu-l vede. Într'o zi însă, îi spuse lui Mițaș să'i arate ce-a desenat la grădiniță și copilul, voios că tata îi cere ceva, și-a adus creioanele colorate pe care le-a primit de la tătuta⁴⁶ și, pe o foaie de caiet din gentuța lui de grădiniță, a prins a face rotocoale și liniuțe, care lui Pavăl i-au adus un zâmbet pe față. Pavăl a scris ceva pe hârtia aceea și i-a spus lui Mițaș să o dea tovarășei educatoare, mâine, dar să nu o piardă. În ziua următoare, Mițaș veni fericit de la grădiniță, cu o carte de poezii, pe care tovarășa i-a dat-o pentru tata și din care, tata, acum, stând în pat, îl învăța pe Mițaș, recitind și el poeziile pentru copii, cu glas tare. Numai cele cu partidul și cu tovarășul cel mare le lăsa la o parte, încercând oarecum să gândească cum ar fi dacă aceste nenorociri ar lipsi din cartea lui Mițaș.

Pe măsură ce treceau zilele și lunile, Pavăl încerca să se obișnuiască cu gândul că el niciodată nu va mai putea umbla pe picioarele lui, nici măcar în cârje, ba poate nici nu se va mai putea ridica din pat vreodată, deși doctorul Apanu care-l cerceta ca medic de dispensar și prieten, îl asigura că,

---

⁴⁶ Tătuta, bunicu'.

odată rănilor vindecate, se va putea duce la un tratament balnear, va face niște împachetări cu nămol și băi cu melisă, rozmarin și alte plante și că prin gimnastică medicală va putea măcar să îndoiască picioarele, să se așeze în căruciorul pe care el i-l va procura cumva din străinătate. Vorbe ce voiau să'i dea lui Pavăl speranțe, dar care lui i se păreau deșarte. Touși, în unele momente, avea nevoie să se agațe de ele ca și înecatul de firul de pai de pe apa tulbure.

A venit iarna, au venit sărbătorile Crăciunului și prietenii, feciorii sau bărbații din sat de-o vârstă cu el, au venit să-l colinde; veneau seară de seară să stea cu el, să'i țină de urât, să-l facă să uite. Numai tovarășii nu voiau să'i dea nici un fel de pensie, pentru că nu s'a accidentat nici la unii, nici la alții. De la *Trust* i-au desfăcut contractul de muncă fără nici un ajutor, iar de la colectiv, ce să'i dea, căci tot colectivul era muritor de foame. De unde să mai plătească pensie de invaliditate unuia ca Pavăl, care nici nu era membru „*Ce-A-Pe*”, al Cooperativei Agricole de Producție, chiar dacă „*cooperativa*” asta, invenție străină, sovietică, le-a luat lor tot pământul, pe care acum nu-l mai lucrează nimeni. Din dragoste față de pământul acela și față de agricultură s'a dus Pavăl să taie ogor cu tractorul, să samene porumb furajer, să aibă animalele, vacile și oile siloz pentru iarnă, să nu moară de foame, căci îl apuca mila când le vedea numai pielea și oase.

Măriuca, devenea din ce în ce mai tristă. Din ziua accidentului, eu nu mai cunoscuse decât griji, umilințe și lacrimi. Se gândea la viața lor, care înainte cunoscuse armonie și împlinire, ceea ce o făcuse să uite că de fapt căsătoria lor se bazase mai mult pe un aranjament de familie decât pe dragoste, la care ea fusese oarecum

obligată să accepte. „*Lupta de clasă*” a „*noii orânduiri socialiste*” în construcție își înfigea ghearele în trupurile oamenilor. Măriuca se gândea adesea la soarta familiei ei, întărită și „*de neam*”, la casa lor îmbelșugată, în care se muncea mult și în care ea a crescut, la viața ei de atunci și la soarta ei de acum.

„Lupta de clasă”

Moto:

„*Este vina oamenilor dacă Istoria devine tragedie*”

Hubert Jedin

Părinții ei aveau pământ mult, bun, de prund, de luncă, pe care mălaiul și grâul se făceau ca pădurea iar în grajduri erau legați la iesle două perechi de boi, o pereche întotdeauna pentru vânzare, iar alta pentru lucrat pământul; o pereche de cai-zmei și două iepe sure, de prăsilă, pe lângă patru vaci cu lapte. În casa lor, laptele nu „*să ciunța*”, nu se întrerupea, exista încontinuu, căci când una, două dintre vacuțe făceau vițel, celelalte două lăsau să curgă laptele în doniță. La toate, părinții ei au ajuns prin munca lor, înmulțind zestrea pe care au pus-o amândoi laolaltă. Dar Măriuca se gândea că pentru tovarăși, badea Nicolae, tatăl ei, a ajuns cel mai mare „*esplotator*” din sat, „*chiabur*” și „*dușman al poporului*” pentru că nu s’a dat cu ei, nu i-a cinstit niciodată, așa încât să iasă tovarășii din casa lor în patru labe, și asta nu din zgârcenie, ci pentru că tatăl ei nu putea suporta bețivii. El era un om cumpătat, deși îi plăcea să petreacă, niciodată însă nu se îmbăta, niciodată nu întrecea măsura. Cânta la nuți și la ospete ce se țineau duminica după masa, după slujba din biserică și care țineau până seara, când țăranii trebuiau să fie acasă, să vadă de vite. Cânta, cu

vocea'i de tenor, de răsuna satul și toată lumea se veselea cu el când începea „o hore” sau când le mișca sufletul, interpretând din Goga „De ce m'ați dat de lângă voi?” – din Eminescu „Mai am un singur dor”, din Coșbuc „Azi am să'ncrestez în grindă” sau „Pocnind din bici pe lângă boi” sau „Pe umeri pletele'i curg râu”, sau cântecul său favorit, la care femeile nu se putea să nu scape câteva lacrimi când „îl zicea ca de la inimă” și câte femei din sat n'au lăcrimat, și pentru că nu erau ele, una și alta, nevasta lui: „De ziua nunții tale'ți scriu/ Acum câteva rânduri/ La nunta ta nu pot să viu/ Și de-aș putea să viu/ Să mă mai vezi pe gânduri” și lumea în sat vorbea, că tata va fi avut o drăguță care s'a măritat „cât a fost el înstrăinat” cum zice cântecul „Pe cărare sub un brad...” și pe care el n'a uitat-o, dar mama spunea că nu'i adevărat, iar Măriuca credea ce spunea mama, pentru că ea a crescut într'o casă cu armonie și dragoste, unde n'ar fi putut fi altfel, dacă tata ar fi avut o drăguță, pe care n'ar fi uitat-o.

Dar pe tata, acest om bun, harnic, cumpătat și drept, l-au arestat într'o noapte, l-au dus la Canal⁴⁷ unde după trei ani, timp în care n'au știut nimic despre el, a venit veste că a murit. După încă un an, a scris el din deportarea din Bărăgan că se află într'o colonie-sat, cu mai mulți, care urmează să fie eliberați și că mama poate merge la el să-l vadă, dar mama, nu mai era. Nici tata n'a mai venit vreodată acasă. De la cei cu care a fost în acea „colonie-sat”, Măriuca a primit odată o scrisoare cum că tatăl ei a murit cu adevărat. Nimeni nu știa cum și de ce, doar cu o seară înainte era sănătos, chiar

---

⁴⁷ Canalul Dunărea – Marea Neagră, deschis în sept. 1949, închis în iulie 1953, șantier de exterminare prin muncă abuzivă și condiții de existență inumane și de pedepse bestiale.

„*sănătos-tun*” nu putea fi în condițiile acelea, dar oricum, nu era pe moarte. Într’o dimineață a fost găsit mort, acolo pe tarla, unde mergeau ei ziua la lucru. Dar cine a cercetat, de ce și cum? El a fost de întotdeauna, de la natură „*un lieder*”, care nu trebuia decât să-și deschidă gura ca toți să asculte de el, indiferent ce zicea, doar că el nu zicea decât doar ce trebuia, lucruri înțelepte, ce nu’i ies oricui din cap, mai ales șoloboactărilor, ceea ce pe aceștia foarte rău îi deranja și atunci, posibil, că s’au hotărât să scape de el.

Mama s’a îmbolnăvit de inimă în lipsa tatei, din cauza cotelor mari, peste puterile ei de-a le putea plăti, cu tot pământul lor, mult și bun, dar pe care acum nu avea cine-l lucra. De la tata nu venea nici o veste, nici nu știa unde este și dacă mai trăiește, sau nu. Tovarășii o amenințau și pe ea cu închisoarea dacă nu plătește cotele de grâu, săcară, porumb, de lapte, de carne, de ouă, dacă nu contractează cu satul porci și vite, dar mama, o fire harnică, dar plâpândă, care toată viața ei nu s’a ocupat de gospodăria mare decât de ale casei și de mâncarea pentru lucrătorii sau clăcanii cu care și munceau pământul, nu avea energia necesară să învingă baremurile și presiunile tovarășilor. Când îl vedea pe tovarășul Fèri⁴⁸ că vine cu hârtia cu „*autoimpunerea*”, așa numeau tovarășii listele și cifrele sufocante ale cotelor pe care țaranii români „*de bunăvoie*” le dădeau satului „*de democrație populară*”, ca să ajute clasa muncitoare să treacă țara de la orânduirea capitalistă la cea socialistă, iar apoi la comunism, „*visul de aur al omenirii*”, pe mama o apuca așa un tremur din tot corpul, de să’i plângi de milă. I se răceau mâinile și picioarele, nu mai primea aer, o apuca

---

⁴⁸ Fèri = ferenc (c=ț) Francisc, ungurește.

așa, o teamă de moarte ce’i întipărea pe față o groază de care se înspăimântau toți cei ce o vedeau. Doar tovarășul Fèri nu se lăsa impresionat de „nebuniile” unei „*dușmane a poporului*”- „*care vrea să scape de pedeapsa bine meritată a clasei muncitoare, făcând crize de nebunie domnească!*”. Nici un medic și nimeni nu mai era în stare să o liniștească. Tovarășul Fèri, un șoloboactăr nespălat, despre care nimeni nu știa de unde a răsărit și cine-l dirijează, cine’i e șeful, când și-a dat seama că singură prezența lui îi declanșează mamei criza, în loc să o lase în pace, și-a propus să o pedepsească chiar el pe „*chiabură*”, înfățișându-se în fiecare zi la ei, la ore la care nici nu te-ai fi putut gândi că ar putea să’ți cadă cineva în casă. Mama i-a spus să ia pământul tot și grajdul să-l ducă cu totul, dar să o lase în pace. Tovarășul Fèri însă creștea și se îmbujora de bucuria răului făcut, de satisfacția puterii lui asupra nenorocitei femei, victimă slabă și fără apărare.

Mama nu voia cu nici un preț să’i dea tovarășului Fèri iscălitura pentru colectiv. „*Pământul puteți să-l luați și fără iscălitura mea – le zicea ea – căci doar tot fără voia mea îl luați, oricum, la ce vă mai trebuie și iscălitură?! Pământul este al soțului meu, pe care poate l-ați și omorât*” – mai avea ea curajul să’i spună „*tovarășului*” Fèri și ortacilor lui, cu care venea însoțit cu scopul de a’și demonstra metodele lui de „*lucru pe teren*” și priceperea lui de-a „*lămuri*” și convinge oamenii despre înalta înțelepciune a partidului comunist și a clasei muncitoare. Desigur că pentru aceste deosebite calități și strădanii, tovarășului Fèri i se cuveneau niște decorații, pe care fără nici o discuție, le va primi, dintre care cea mai valoroasă va fi „*Medalia Colectivizării*”.

Măriuca își amintea de zilele acelea cumplite, când auzai mereu că, ba unul, ba altul din sat „*o fost dus!*” – și nimeni nu știa nimic de el. Cu spaimă se vorbea peste zi: „*Astă noapte duba cea neagră o fo' pă ulița noastră...!*”

Pe badea Ion, vecinul lor l-au luat pentru că, într'o dimineață, la lăptărie, unde'și preda către stat cota „*benevolă*” exprimat cu humorul caracteristic românului, care face haz de necaz, „*că mare'i tovarășu' Stalin aiesta, că știe până și cât lapte dă vaca mè!*” A doua zi n'a mai venit cu laptele la lăptărie; peste noapte, l-au ridicat ortacii lui Dulger (Dulgher) și Fèri, securitatea, cu duba cea neagră.

Măriuca își amintea cu un zâmbet amar de „*Tatăl nostru*” care circula în vremea aceea prin sate, ca o formă de umor negru, de „*folclor poetic nou*”, de adevărat folclor, dureros până la sânge, pentru care oamenii au făcut pușcărie.

De fiecare dată când își amintea acest text, Măriuca îl vedea pe Vasile Apan, hâtrul controlor de la cazanele de fiert horincă, omul-enciclopedie de versuri, umor și usturătoare satiră. De la el a auzit și ea dureroasa parodie a sfintei și dumnezeieștii rugăciuni, **Tatăl nostru**, în care românii se adresează lui „*tătuca*” Stalin dorindu'i să i se sfârșească împărăția ca și a lui Hitler în Germania, pe care el o recita în momentele de durere, ca pe un blăstăm pentru tovarăși și pentru care el, hâtrul creator de folclor adevărat, a făcut cinci ani de pușcărie în lagărele comuniste.

+

Într'o ședință UTM⁴⁹, pe Măriuca au dat-o afară din liceu. Un șoloboactăr de teapa lui Fèri, tovarășul Tăun, a tunat și fulgerat împotriva ei în sala plină de eleve și

---

⁴⁹ UTM = Uniunea Tineretului Muncitor = U.T.Comunist.

profesori, profesoare ale Liceului de Fete Român, de parcă ea ar fi dat foc orașului, sau țării, ea trebuia să ispășească o faptă imaginară ce se întâmplase cu mii de ani în urmă, pentru care nu se găsisese încă făptașul iar acum, tovarășul comunist de la UTM o descoperise pe ea, criminala lumii, și o pedepsea „*esemplar*”, după legile „*clasei muncitoare*”. Elevele, ca și cadrele didactice, stăteau uimite, neștiind ce se întâmplă, de ce și pentru ce? Se uitau cu compătimire la colega și eleva lor, Maria Costin, o fată frumoasă, frumoasă, ca o madonă de Rafael și una dintre elevele eminente și talentate ale școlii, îndrăgită și pentru spontaneitatea ei, dar mai ales cunoscută în școală pentru desenele ei minunate, ce i preziceau o împlinită carieră în domeniul artelor plastice.

Măriuca era frumoasă, nu numai pentru bujorii din obraji, pentru ochii căprui strălucitori, pentru părul de mătase și statura mlădioasă și înaltă, ca de trestie, ci și pentru ceva ce emana din toată ființa ei, dinăuntru, din sufletul ei, însușiri celeste, ce i se imprimau pe față, ca o pictură. Măriuca era o îmbinare reușită și rară a mamei, cu toate calitățile icoanelor lui Coșbuc și a trăsăturilor tatălui, din toate plângerile lui Goga. Toate astea nu le suportau tovarășii. Pentru ei, o femeie nu trebuia să fie gingașă și frumoasă, ca o burgheză, ci puternică și robustă, chiar butucănoasă, „*aptă de muncă, tovarăși!*” – doar așa aparținea clasei muncitoare care se dăruia construirii socialismului.

Cât a plâns atunci! Simțea nedreptatea ce i se făcuse ca pe un bici, pe care ea ar fi trebuit să-l îndrepte împotriva tuturor aceluia care au înjosit-o și, mai ales, au nedreptățit-o. Nenorocirea ei consta tocmai în faptul de-a se fi simțit nedreptățită, dar incapabilă de a se apăra și de a’și arăta

nevinovăția, pentru că toți cei dreپți au fost reduși la tăcere prin forță, ca și ea, în vreme ce mișeilor le era îngăduit totul.

Măriuca își alunga, ca pe un tăune periculos, gândurile acestea ce'i aduceau imaginile batjocurii ei ne-meritate, nedrepte și inumane, de la ședința aceea. A trebuit să uite de floarea de magnolie, de vărul Emil, pe care l-au arestat aproape de majorat pentru că se încadrase în mișcarea tineretului de luptă anticomunistă, de Victorița, prietena ei, și de toate, de toate câte ar fi putut fi frumoase, drepte și meritate în viața ei. S'a întors în sat, unde și-a luat pe umeri calvarul părinților, apoi al ei, mai ales cel de azi. Totuși, gândurile'i alunecau mereu și mereu spre ce a fost, poate pentru că suferința ei de acum era prea mare. Un refugiu în viața ei trecută îi făcea bine, deși niciodată n'a regretat până la durere, ceea ce ar fi putut să fie, dar nu era. Dacă azi ea are o altă soartă, nu ea și-a făcut-o. Ea, direct, nu era vinovată de asta și deci nu are ce să'și impute. Vinovate erau evenimentele istorico-politice care i-au omorât părinții, care au introdus neîncrederea între oameni, ticăloșidu'i și care au dat-o afară pe ea din școală. Acestea erau pentru Măriuca dureri imense împotriva cărora se revolta, blestema și afurisea unde vedea un șoloboactăr, unde auzea de „*lupta clasei muncitoare*” și, mai ales, de colectiv, nenorociri în fața cărora se vedea neputincioasă, ceea ce o rodea cumplit.

Iuliu Pârvu

*Întru veșnica germinație*⁵⁰

În sâmbure mi-am adormit ființa,
Spre germinația ce va să vie...
În oase port doar moartea și căința
Că prea m-am rătăcit în superbie.

Nemărginit mă vreau, nemărginit,
În patima de-a ști și iar a ști,
Dar n-am scăpare, când m-am împlinit,
A măsura cât **fi e-n a nu fi** ...

---

⁵⁰ Poeziile din acest număr fac parte din ciclul: **Madona cu Pruncul**

Aștept diluvii peste noi să cadă
Ca har ceresc, spre a stârni-ncolțirea.
Sunt mântuiți doar cei ce pot să creadă
Că-n sâmbure-și trăiesc nemărginirea.

Vreji tăi

Din sânge dac te-ai plămădit,
În vatra aceea de vechime.
Cu vrejii tăi m-ai năpădit,
De am uitat Sfânta Treime.

Matrice ai vrut să-mi fii,
Să-mi prelungești vara și spița.
M-ai fericit cu trei copii,
Din trunchi să-mi scapete mlădița.

Împărtășită prin cuvânt,
Nu te-a îmblânzit seva latină.
Tu patimii i-ai dat avânt,
Eu timpului ce va să vină.

Odă

Bucură-te,
că azi ,prin tine, viața învins-a
încă o dată !
Vremea a plesnit,
Ca din trunchiul ei să încolțească
Un nou prezent.
Îl auzi
Cum își arcuieste peste lume
Strigătul bucuriei de-a fi ?

Audă-l și îngerii,
Ei care au trimis astăzi, de Rusalii
Duh nou să coboare peste viață
Audă-l și poarte-i de grijă !
De dragul lui,
Aprindă-și culorile florile
Și cerul soarele!
De dragul lui,
Limpezească-și apele râurile
Și câmpul verdele !

Tincuța

Nu ți-ai făcut intrare-n lume oricum,
Destinu-ți l-ai croit ca de Rusalcă.
De două mii de ani mereu pe drum,
Prin lumea ta doar idealuri calcă.

Stau victimele-n apa de cleștar,
Nu te înduri să îl slobozi pe – vreunul.
Ceasornicu-ți e fără minutar,
La sfat cu tine când coboară Bunul.

Și nu știi bine unde să te-așezi,
La dreapta gândului ori a trăirii,
Să crezi în tine ori să nu te-ncrezi
Și slobodă să lași chemarea Firii.

Ancuța

Începuse anevoie să ningă,
Sărbătorile se auzeau pe aproape,

Da aluatul ceresc să prelingă,
Îngerii se mai împiedecau prin hârtoape,
Când degete sfioase în fereastră bătută
Să le slobozim în bătătură ...

Și s-a umplut atunci casa cu aromă cerească,
Adia liniștit în jur ca o boare,
Timpul începea încă o dată să crească
Și solii astrali să coboare.

Ningea, dar s-a luminat orașul peste măsură,
Ca un incendiu, vara, în florile de răsură.

A treia oară

...

Fibră de muiere aleasă,
„Faci la socri gloată-n casă”:
Gemeni, ca să gemene
Cu puteri de cremene,
Tăticului semene ...

Ionuț

Numa'atunci casa-i cu spor
Când se naște-n ea fecior.
Numa'atuncea casa-i casă,
De-i crește fecior la masă.

Douăzeci și nouă April,
Sărbătoare cu blazon,
Aburi de parfum viril,
Ritmuri de pe Amazon.

VORBESC CU TINE BASARABIA!

Știu că aștepti să-ți vorbesc.
De unde să încep, pământ al meu?
Despre ce să vorbim?
Dorul din cuvintele mele
aprend lacrimi pentru tine,
fiindcă durerea
a fost singurătatea ta ascunsă.
Te-am luat de mână,
și încet, pe tăcute,
ai intrat ca o stea în inima mea.
Vino, vino de-acuma, Basarabia
să-ți arăt brazedele trase
peste trupul tău
în care a rodit o nouă primăvară.
Vino, vino Basarabie,
Tu nu ești un pământ fără nume!
Te cheamă România.

Virgil Șerbu Cisteianu

SCRITORII BASARABENI

ANATOL CIOCANU⁵¹ date biografice

1940. La 3 iunie, în comuna Mălăiești, județul Bălți, în familia țăranilor Catinca și Haralamb Ciocanu se naște al doilea copil (după Valentina, născută în 1938) botezat cu numele Anatol.

1942. În familie se naște al treilea copil, botezat Eugen.

1947. Al doilea an de cumpănită secetă. Tata Haralamb face naveta la Bălți și Cernăuți, vânzând ultimele covoare din casă pentru a cumpăra cartofi ca să întrețină familia. La 1 septembrie a aceluiași an, cu o trăistuță la șold, în care avea o hrincă de pâine și o rublă, Anatol pășește pragul școlii de șapte ani din Mălăiești. Își cumpără, cu rubla dată de tata, un caiet, o gumă și un creion, care au constituit singura „avere” a elevului timp de jumătate de an.

1949. Se stinge din viață, după o grea suferință, fratele Eugen. A reușit să frecventeze doar o singură zi școala din sat. Pe parcursul anilor fratele mai mare, Anatol, îi va dedica *in memoriam*, mai multe poezii.

1954. Se înscrie elev în clasa a opta la școala medie din satul vecin, Șaptebani. Din clasa a șaptea și până la absolvirea școlii medii corespundează, intens, cu versuri și informații din viața satului (alături de Aurel Scobioală) la ziarul raional

---

⁵¹ Fragment din lucrarea „Anatol Ciocanu, O altfel de biobibliografie” ediție îngrijită de Elena Căldare, apărută la editura „Gens Latina” din Alba Iulia

Biruitorul din Râșcani. Tot în acest an 1954, face cunoștință cu încă un „corespondent” și „poet începător” pe pagina aceluiași ziar, cu viitorul grafician de prestigiu Isai Cârmu, de aceeași vârstă și cu aceeași sete de cunoaștere.

Pe parcursul celor trei ani, cl. VIII-IX-X, „editează”, împreună cu Vasile și Aurel Scobioală, *Vitrina literară* a școlii.

Debutază în presa republicană la 14 ani, fiind elev în cl. a III-a, cu poeziile *În poiana din pădure* (revistă *Femeia Moldovei*) și *Pe la margini de câmpie* (*Tinerimea Moldovei*), *Tinerimea Moldovei* fiind în acei ani o trambulină de lansare a tinerilor poeți: Emil Loteanu, Vitalie Tulnic, Victor Teleucă, Liviu Damian, Pavel Boțu, Grigore Vieru, Arhip Cibotaru, Andrei Strâmbeanu, Gheorghe Vodă, Ion Vatamanu ș.a.

Citește cu nesaț primele cărți de opere ale ilustrațiilor clasici: Eminescu, Creangă, Alecsandri, Coșbuc, tipărite pentru prima dată la Chișinău.

În 1956 apare volumul de poezii *Zbucium* de Emil Loteanu, volum incitant pentru toți poeții începători de atunci.

Urmărește cu deosebit interes discuțiile contradictorii publicate în presa republicană asupra lucrărilor în proză *Spre liman* de Alexandru Cosmescu și *Din moși-strămoși* de Gheorghe Malarciuc.

Tot în 1956 Emil Loteanu semnează în *Tinerimea Moldovei* poșta redacției, în care vorbește elogios despre versurile trimise la redacție de elevul școlii medii din Șaptebani, An. Ciocanu

1957. În aprilie a acestui an dintr-un camion, sosit de la Chișinău, coboară în curtea clubului din Mălăiești, o echipă de tineri scriitori. Printre ei Liviu Damian, Axente Blanoschi, Grigore Vieru, Arhip Cibotaru, Mihail Ion Cibotaru, Vitalie Filip ș.a.

Mama Catinca și tatăl Haralamb le fac o masă pe cinste. Au fost prezenți Vasile și Aurel Scobioală. Mult timp după acest eveniment „gura satului” din Mălăiești avea să vorbească despre cei „zece miniștri” de la Chișinău sosiți în ospetie la băiatul lui Haralamb Ciocanu, care „scria pe la gazete”.

Absolvește zece clase la Șaptebani și depune actele la facultatea de filologie a Universității din Chișinău, unde, după multe „peripeții”, va fi admis, abia la 3 septembrie. Îi va avea colegi de grupă la studii pe viitorii eminente oameni politici: Petru Lucinschi (ajuns președinte al Republicii Moldova), pe Mircea Druc, pe Anton Grăjdieru.

În *Tinerimea Moldovei* din 17 noiembrie 1957, la rubrica „În preajma conferinței tinerilor scriitori din Moldova”, cu o prezentare de Iacob Lăpușneanu se publică versurile: *Cu-al inimii foc îmi scriai, Ramuri de dor, Plopii*.

În *Moldova socialistă*, așijderi din 17 noiembrie 1957, apar poeziile *Toamna, Prutule cu apă lină... și Plicul albastru*.

Prezentarea e scrisă de Pavel Boțu. Pe tot parcursul celor cinci ani de studii publică versuri, traduceri, reportaje în majoritatea publicațiilor din Chișinău.

1959. În lunile mai, iunie, iulie, august, septembrie face parte din detașamentul studentesc al facultății, în frunte cu profesorul de istorie a literaturii, Grigore Grinco, trimiși la muncă în Kazahstan, în Stepă Kulundină. Muncește la strânsul grâului pe o combină cu Mircea Druc. Un accident de muncă îl imobilizează pentru trei săptămâni pe salteaua de paie așternută pe podeaua din sala clubului din Jan-Aul, unde locuia detașamentul. Citește în acest răstimp marele roman în trei volume *Cronică de familie* de Petru Dumitriu, adus de acasă. Îl are de confesor și ajutor pe parcursul celor trei săptămâni de suferință pe Andrei Băleanu, membru al detașamentului, frate mai mare, viitor regizor la Teatrul

Național „Mihai Eminescu”. În *Glasuri tinere*, almanahul tinerilor scriitori, editat la Editura de Stat a RSSM, Chișinău, 1959, lui Anatol Ciocanu i se tipăresc următoarele versuri: *Oricâte ciuturi, Cânturile noastre, De-aș avea aripi de vultur, Brumă, Stai poiană în pădure, Soarele, Mâini de plugari, Toamna, Se-ntâmplă în viață, Valuri-valuri, Lida, Legenda de azi.*

1961. Revine de la Moscova prima trupă a Teatrului *Luceafărul*, ale cărei spectacole au fost și au rămas pentru multă vreme „sărbători de neuitat” (vorba lui Hemingway despre Paris). La spectacolul *Nota zero la purtare* scrie prima cronică teatrală, pe care o publică în *Tinerimea Moldovei* cu pseudonimul (?) Ion Mălăeșu. Va reveni pe parcurs la spectacolele acestui teatru, scriind cronici, precum *Ippolit* de Euripide, montat de Ion Ungureanu, *Minodora* de Andrei Strâmbeanu, în viziunea aceluiași regizor, *O tragedie optimistă* de Vs. Vișnevski, regizor Ilie Todorov ș.a.

În același an, IV, al facultății este angajat, împreună cu Dumitru Matcovschi (anul V), în funcția de colaborator salariat al ziarului *Moldova socialistă*. Entuziastul redactor-șef Petrea Darienco (mai apoi ministru al culturii din republică), poet proletcultist, angajase în doi-trei ani, întinerind redacția, o echipă de condeieri, proaspeți absolvenți ai Facultății de Filologie, care, cu timpul, au devenit nume notorii în literatura dintre Prut și Nistru: Pavel Boțu, Mihail Gheorghe Cibotaru, Axente Blanovschi, Ion Bolduma, Alexandru Negriș, Vasile Severin, Gheorghe Vodă, Petru Cărare, Ion Podoleanu, Dumitru Coval, Tudor Țopa, mai apoi Gheorghe Ciocoi, Victor Dumbrăveanu ș.a.

Anatol Ciocanu va munci la Sectorul industrie și transport, avându-l de tutore în ale jurnalisticii și șef de sector pe Procopie Cravțov. Prima deplasare o va face pe șantierul

termocentralei Cuciurgan. În aceeași zi, în sala de lectură a Institutului pedagogic din Tiraspol, va scrie *Poem despre vise și oameni*, un reportaj în versuri (uluitor pentru acele vremuri – o pagină de ziar!), reportaj uitat de mult...

1962. Absolvește Universitatea din Chișinău, continuă să activeze în cadrul redacției *Moldova socialistă*.

Toamna este înrolat în armată, împreună cu Dumitru Matcovschi. Sunt petrecuți în mod festiv de toată redacția. La petrecere asistă și cunoscutul ziarist rus, proaspăt întors din SUA, Vasili Peskov. Înainte de plecarea în armată i se discută la Uniunea Scriitorilor (secția poezie, coordonator Nicolai Costenco) manuscrisul primei cărți de versuri. Manuscrisul este acceptat și recomandat spre editare.

1964. Pentru a face armata trei ani (precum prevedea pe atunci statutul militar) susține la regiment patru examene în domeniul militariei. I se acordă gradul de sublocotenent și este lăsat la vatră. Ortacii, mobilizați odată cu el (printre care și viitorul dirijor de cor Valentin Budilevschi), mai rămăseseră să slujească. Acordarea gradului de sublocotenent i-a fost fatală: peste patru ani avea să aibă loc „prinderea cu arcanul a doua oară a lui bădița Vasile la oaste”, vorba lui moș Ion Creangă...

Toamna revine în colectivul redacției *Moldova socialistă*. În aceeași toamnă la Editura *Cartea Moldovenească* i se discută încă o dată manuscrisul primei cărți de versuri al cărui autor, fiind plecat în armată timp de doi ani, „a fost uitat”. La discuție participă Pavel Darie, Elena Damian, Raisa Suveică și alții. Manuscrisul este acceptat spre editare.

1965. În luna mai are loc congresul IV al Uniunii Scriitorilor din Moldova. Fără să-i apară încă prima carte, ținându-se cont de prezența cu impunătoare cicluri de versuri în presa republicană, este primit în rândurile membrilor Uniunii Scriitorilor.

După congres debutează editorial cu placheta de versuri *Sărutul soarelui*, însoțită cu un cuvânt de „drum bun” de poetul Victor Teleucă. Redactor de carte este Agnesa Roșca, prezentarea artistică aparține lui Isai Cârmu, care constituie și debutul în grafica de carte a viitorului ilustru grafician. Cu onorarul primit pentru cartea de debut va întreprinde, cu un grup de ziarști, o călătorie în Bulgaria, cu odihnă la casa ziarștilor din Varna.

1966. Se fondează la Chișinău revista *Moldova* unde se transferă în calitate de redactor la sectorul literatură, artă, cultură. Primul redactor-șef – Nicolae Dorofeev. Mai apoi, tot de la *Moldova socialistă* vine la conducerea revistei prozatorul Mihail Gheorghe Cibotaru. 23 de ani la rând a colaborat umăr la umăr cu Alexandru Gromov, Mihail Ion Cibotaru, Valentin Mândăcanu, Boris Marian, Victor Dumbrăveanu, Mitrofan Vatavu, Anastasia Rusu, mai apoi – Larisa Turea și Alexandru Bantș.

1967. La Editura *Cartea Moldovenească* îi apare a doua plachetă de versuri *An neobișnuit*, în prezentarea grafică a pictorului Alexandru Hmelnițchi.

1968. La Editura *Lumina* îi apar două cărți: *Struguri în amiază*, publicistică despre oameni și locuri din Moldova, cu imagini ale cunoscutului fotograf-cameraman Pavel Balan, și volumul de versuri pentru copii *Întoarcerea lui Călin*, fiind ilustrat de Isai Cârmu.

Toamna i se conferă gradul de locotenent și, prin ucazul mareșalului Greciko, pe atunci ministru al apărării din fosta URSS, este înrolat încă pe doi ani în armată, în funcția de comandant de pluton.

1969. În revista *Convorbiri literare* din Iași (act îndrăzneț, în acei ani, din partea redacției) împarte o pagină, la rubrica *Din*

poezia lumii, cu Grigore Vieru. I se tipăresc poeziile *Leagă-mă de mâini și Revelation*.

1970. Editura *Cartea Moldovenească* scoate de sub tipar volumul *Firul Ariadnei*, în care, grație redactorului de carte Ion Gherman, reușește să includă și poeziile *Capul de zimbru, Regele, Călătorie spre neam, Doina*, poezii cu profunde reverberații naționale, scrise pe motive de istorie a neamului. La aceeași editură vede lumina tiparului și volumul scris departe de meleagul natal, în armată, *Cântece de-acasă*, într-o superbă prezentare grafică de Isai Cârmu.

1973. La Editura *Lumina* îi apare culegerea de versuri pentru copii *La izvoare*.

Semnează textele la primele cântece compuse de Eugen Doga: *Mări de flori, Numai noi amândoi, Doi trandafiri, Tu și eu* ș.a. Cu cântece pe versuri semnate de Anatol Ciocanu se vor lansa câțiva interpreți de mare popularitate – Anastasia Lazariuc (*Seară albastră*, muzica de Ion Aldea-Teodorovici), Mihai Ciobanu (*Pe doi ani la revedere*) etc. Va colabora pe parcurs cu majoritatea interpreților și compozitorilor noștri: Theodor Zgureanu, Constantin Rusnac, Mihai Dolgan, Valentin Dânga, Mircea Oțel, Anatol Chiriac, Petre Teodorovici, Ion Enache, Zlata Tcaci, Iurie Spițân, Mihai Toderășcu.

La Editura *Cartea Moldovenească* apare volumul de versuri *Semnele iubirii* în prezentarea grafică a lui Isai Cârmu.

1974. La Editura *Lumina* i se tipărește volumul de versuri pentru elevi *Orele vegherii*.

1975. Îi apare la Editura *Cartea Moldovenească* cartea *Sonetele câmpiei* în prezentarea grafică a lui Isai Cârmu. În colecția *Sovremennaia poezia* îi apare, în limba rusă, volumul *Niti Ariadni* în traducerea Elenei Axelrod.

1977. La Editura *Lumina* apar două culegeri de versuri pentru copii: *Foișorul*, ilustrată de Sergiu Solonari, și *Unde-i câmpul înflorit*, grafică de Aurel Guțu.

1978. În urma a trei călătorii pe fluviul Enisei, peninsula Taimîr, insula Sahalin, în Kamceatka, Ciukotka, Arhipelagul Kurile, cu diverse grupuri de scriitori din fostele republici sovietice, deplasări efectuate în anii 1974, 1975, scrie două volume de publicistică – reportaje istorico-geografice pentru elevi. La Editura *Literatura artistică* i se tipărește volumul de versuri *Alte cântece de-acasă*, prezentare grafică de Isai Cârmu.

1979. La Moscova, la Editura *Sovietski pisatel* i se tipărește volumul de versuri *Avgust* în traducerea Elenei Axelrod.

1980. Publică volumul de publicistică *Departa de Soare-Răsare* la Editura *Literatura artistică*, avându-l ca ilustrator pe cunoscutul deja Andrei Țurcanu.

1981. La aceeași editură apare noul volum de versuri *Veșnic renaște*.

Apare la Editura *Literatura artistică* volumul de versuri pentru copii *Vine, vine primăvara...*, ilustrat de pictorul Eduard Camin.

1983. La Editura *Literatura artistică* apare cartea de versuri pentru elevi *Strugur dulce, lan de aur...*, prezentare grafică – Dumitru Trifan.

1984. La editura sus amintită iese de sub tipar volumul de versuri intitulat *Vârsta teiului*.

1985. La aceeași editură se tipărește ediția a doua a plachetei de versuri pentru copii *Foișorul*.

1986. Apare la Editura *Literatura artistică* volumul de povestiri și versuri pentru copii despre vița-de-vie *Despre-o viță și-o bobită* cu superbe ilustrații de Andrei Țurcanu. Semnează scenariile filmelor pentru copii la *Tele-film*

Chișinău *Cântecul viorii și Poiana de argint*, autorii muzicii fiind Ion Aldea-Teodorovici, Anatol Chiriac și Ion Enache, ambele în regia Elenei Iliăș.

1987. La Editura *Literatura artistică*, în colecția *Moldavskaia sovremennaia poezia*, serie nouă, apare, în traducerea lui Lev Berinski, volumul de versuri în limba rusă *Vozduh iunosti nașei*.

1988. La aceeași editură, în prezentarea grafică a lui Andrei Țurcanu, apare placheta de versuri *Turnul de pază*.

1989. Editura *Literatura artistică* tipărește volumul de versuri pentru copii *Sol de pace* cu ilustrații de Gheorghe Guzun. Tot aici apare și placheta de versuri pentru copii în limba rusă *Aivovîi sad*, traducere de Nicolai Goli, ilustrații de Andrei Țurcanu.

1990. La aceeași editură apare (într-un tiraj de excepție – 200 000 exemplare) și culegerea de versuri pentru grădinițe *Să-nvățăm copii cu-ncetul, literele, alfabetul*, ilustrații de Aurel Guțu. Apare volumul retrospectiv *Spicul și Steaua*, cu prefață de Gheorghe Vodă și grafică de Andrei Țurcanu.

1991. Editează culegerea de versuri pentru cei mici *Să crești mare puișor*, cu girul Editurii *Literatura artistică*, colecția *Făguraș*. Desene de Emil Cojocar. Este angajat la revista *Glasul Națiunii*, prima publicație în grafie latină din Basarabia de după 1944.

La invitația directorului Radio-Televiziunii din Iași, scriitorului Grigore Ilisei, împreună cu Redacția literară radio din Chișinău, în frunte cu Ilie Teleșcu, alături de actorul Constantin Constantinov și profesorul-istoric literar Ion Osadenco, întreprinde prima călătorie peste Prut. În cadrul acestei deplasări vizitează mănăstirile Secu, Sărăria, Văratice, Agapia, Cetatea de Scaun a Sucevei, Mănăstirea și Cetatea

Neamț, Moldovița, încheind cu lăcașul sfânt unde odihnesc osemintele lui Ștefan cel Mare și Sfânt, Mănăstirea Putna.

1992. Este numit corespondent special al revistei *Glasul Națiunii* pentru România, fiind deschisă la București o subredacție a acestei publicații, funcție pe care o exercită până în anul 2000 inclusiv.

Pe parcursul activității sale de corespondent special în capitala Țării susține zeci de dialoguri cu eminente personalități: reprezentanți ai Bisericii Ortodoxe Române în frunte cu Preafericitul Patriarh Teoctist, cu Î. P. S. Episcop al Craiovei și Mitropolit al Olteniei, doctor academician Nestor Vornicescu, Î. P. S. Episcop al Sibiului, Mitropolit al Crișanei, Transilvaniei și Maramureșului doctor acad. Antonie Plămădeală (ambii basarabeni); cu iluștri reprezentanți ai scrisului românesc: Marin Sorescu, Cezar Baltag, Andrei Ciurunga, Fănuș Neagu, Ioan Alexandru, Alexandru Balaci, Ion Horea, Gheorghe Tomozei, cu mama și cu sora poetului Nichita Stănescu, Anatolie Paniș, Ion Gheorghe, Adrian Păunescu, Radu Cârnelci, Fănuș Băileșteanu, directorul Bibliotecii Academiei Române; cu oameni politici ca Teodor Meleșcanu, Virgil Măgureanu, Iftene Pop, Gheorghe Funar, Corneliu Vadim Tudor, Nicolae Leonăchescu, Mircea Druc, Nicolae Radu Halippa, Principele Paul al României, cu artiști de prestigiu: Gică Petrescu, Iurie Darie, Angela Moldovan, Colea Răutu, Arcadie Donos; cu reprezentanți iluștri ai diasporei românești: prințul Eugen Caraghiaur din Canada, Elizabeth Păunescu și Theodor Damian din New York, Victor Carâp din Brazilia, Costică Popa, parohul Bisericii Ortodoxe Române din orașul Caracas, Venezuela, Vasile Barbu, scriitor din Banatul sârbesc, Iugoslavia; cu sportivi de performanță precum: Gheorghe Hagi, Anghel Iordănescu, Gabriela Szabo; cu economiști de prestigiu: Paul Bran, rectorul ASE din

București, Ovidiu Musteață (CONEL), Eugen Bâr (Romtrans); cu patrioți de la Asociația Culturală *Pro Basarabia și Bucovina* precum: Vasile Lupu, Stere Drăgulin, Vasile Briceag, Ion Coja; cu iluștrii doctori-biologi Mircea Ciuhrii și Ion Gavriluic – personalități notorii – până la sau peste una sută de nume. Dialogurile cu personalitățile amintite, însumând circa 1 500 pagini, au apărut pe parcursul a opt ani în paginile revistei *Glasul Națiunii*. Concomitent transmite din București la Chișinău informații la zi, note, tablete, eseuri, reportaje despre oameni și locuri din România, portrete literare, reflecții, consemnări și referințe, cronici de teatru și de carte, comentarii politice și economice, fiind abordate astfel toate genurile ziaristicii.

Pe parcursul celor opt ani publică cicluri de versuri în reviste de prestigiu din România: *Literatorul*, *Contemporanul – Ideea europeană*, *Viața Românească*, *Porto-Franco* din Galați, *Confluente* din Oravița, în săptămânalul *Cele trei Crișuri* din Oradea.

În revista *Totuși iubirea*, condusă de Adrian Păunescu, publică eseuri despre Geo Bogza, Eugen Barbu, Ileana Mălăncioiu, Dumitru Matcovschi, Leonida Lari, Adrian Păunescu.

1995. Editura *Glasul* din București editează volumul de versuri de dragoste *Flori de tei deasupra noastră*, cu o prefață de Liliana Ursu.

1996. În revista *Letras Itaocarenses* din orașul Niteroi, Brazilia, apare, în traducere în limba portugheză de Iulia Carâp, poezia *Toga iluziei*. În același an, la Rio de Janeiro, apare *Antologia Del Secchi* vol. V, unde autorul este prezent cu o notiță biobibliografică și aceeași poezie *Toga iluziei*.

1998. La Editura *Glasul* i se tipărește volumul de versuri *Rugă de ostatec*, apreciat de critica literară și distins cu Premiul Uniunii Scriitorilor din Moldova.

1999. În a sa *Istorie a literaturii române* (vol. V) profesorul și criticul literar Ion Rotaru, alături de alți condeieri basarabeni, îi consacră o pagină cu fotografia lui An. Ciocanu. Revista de spiritualitate și cultură românească *Gracious Light (Lumină Lină)*, nr. 4, care apare la New York în limbile română și engleză, publică versurile *Cronică latină și Între timp la Roma*, însoțite de o prezentare biobibliografică.

2000. La Editura *Biodova* din București, coordonator Vasile Căpățână, apare un reprezentativ volum de versuri noi *Poemele durerii*, cu o prefață de acad. Mihai Cimpoi. În nr. 5 al revistei amintite din New York *Gracious Light* apare o referință elogiasă semnată de părintele-scriitor Theodor Damian, redactorul-șef al publicației, la volumul *Poemele durerii*. I se oferă Premiul de Excelență al Uniunii Scriitorilor din RM.

La Festivalul „Eminescu”, ediția a IX-a din 13–15 ianuarie 2000, care are loc în orașul Drobeta-Turnu-Severin, i se acordă Diploma și Premiul *Eminescu* pentru literatură. La 25 mai are loc, la București, în incinta Palatului de Cultură al Ministerului de Interne al României, serata jubiliară de creație, organizată de regizorul Vasile Căpățână, în cadrul căreia s-au pronunțat scriitorii Radu Cârnelci, Arcadie Donos, prințul Eugen Caraghiaur, Mircea Micu, Larisa Turea, regizorul Ion Ungureanu, doctorul în filologie Nicolae Mățaș, interpreții de muzică ușoară Angela Apostoloiu și Octavian Mândruță, compozitoarea și interpreta Daria Radu și alții. Mircea Micu i-a înmănat Diploma Inspectoratului pentru cultură al municipiului București „Pentru merite deosebite în întreaga creație desfășurată în slujba literaturii române”. Tot Mircea Micu i-a înmănat și medalia jubiliară *Mihai Eminescu*

a Ministerului Culturii din România, emisă într-un număr de 100 de exemplare.

Antologator al mai multor culegeri, prefațator la diverse apariții editoriale apărute la Chișinău și București.

2001. Editura din București *Biodova* îi tipărește volumul *Cântecele mântuirii*, menționat mai apoi cu Premiul Fondului Literar al Uniunii Scriitorilor din Moldova. Comitetul pentru premii în domeniul culturii, literaturii și artei (președinte acad. Mihai Cimpoi) îi va decerna, în 2002, pentru acest volum, Premiul Național al Republicii Moldova.

2002. Apare la Timișoara noua carte de versuri *Blestemele nobleții* cu o prefață de Arcadie Suceveanu.

2003. Editura din București *Orion* publică monografia *Treptele cunoașterii*, despre bioterapeutul și scriitorul Vasile Căpățână, iar la Chișinău, apreciata Editură *Litera* editează antologia *Toga iluziei* în prestigioasa colecție „Biblioteca școlarului”, serie nouă. Editorul Anatol Vidrașcu a programat această colecție din opera a 36 de scriitori basarabeni pentru bibliotecile din România și diaspora românească. Volumul este însoțit de un tabel cronologic, precum și de numeroase repere istorico-literare referitoare la creația autorului.

Tot în **2003**, la Editura *Prut Internațional* îi apare culegerea pentru cei mici *Hai, ploiță!* Cărticica completează seria *Poezii de seama voastră* în care au mai apărut autori precum Nichita Stănescu, Ion Vatamanu, Dumitru Matcovschi, Ana Blandiana, Leonida Lari, Efim Tarlapan ș a.

2006. Așijderi la *Prut Internațional* vede lumina tiparului impunătoarea monografie a satului de baștină intitulată *Acasă, la Mălăiești*. Îi are de coautori pe consătenii Aurel Scobioală, Vasile Scobioală, Anatol Ciobanu și Aurel Ciocanu. Coordonatorul megamonografiei (650 pag.) este multregretatul Aurel Scobioală. Anatol Ciocanu este prezent cu un tablou genealogic al numelui de familie, cu un microeseu

despre creația literară semnat de acad. Mihai Cimpoi, precum și cu poeziile inspirate din universul satului copilăriei: *Zodie, Acasă, Zodia satului, Doi pomi, Plecarea din sat*.

2007. La Editura *Cartea Moldovei*, în seria de volume dedicate elevilor și studenților, i se tipărește antologia de versuri *Pasărea speranței*. Volumul este însoțit de un tabel cronologic precum și de mai multe fotografii și aprecieri critice. Pe parcursul a 50 de ani de osârdie pe ogorul literaturii este prezent cu diverse materiale de publicistică și cicluri de versuri în publicații precum *Scânteia leninistă (Noi), Tânărul leninist (Florile Dalbe), Moldova socialistă (Moldova Suverană), Cultura, Moldova, Literatura și arta, Nistru (Basarabia), Alunelul, „a”Mic, Clipa siderală* etc. Este prezent cu cicluri de poezii în publicații literare și culturale din România și SUA, Bulgaria și Macedonia, Țările Baltice, din care subliniem: *Convorbiri literare* (Iași), 1973, Nr 14, cu poeziile *Leagă-mă de mâini și Revelion; Cele trei Crișuri* (Oradea), 1 iunie 1990, cu poeziile: *Regele, Capul de zimbru, Villon, Poetul Unanim, Poeme de drum*. În aceeași revistă, în Nr 4 din aprilie 1992, se publică dialogul consemnat de Miron Blaga și două sonete – *Cu flori târzii și Mai lasă*; Revista *Literatorul* nr. 48, 1992, din București, tipărește poeziile *Clopot în seară, Blestem de pace, Până la dezastru; Viața Românească* (București) cu poeziile *Spectacol, Regele, Pe Golgota*, nr. 2, 1993; *Gracious Light (Lumină Lină)* (din SUA): referințe la volumele *Poemele durerii și Cântecele mântuirii*, precum și cu mai multe versuri tipărite pe parcursul anilor; *Tibiscus* (Iugoslavia, Banatul Sârbesc): *Ruga care nu-i, Fiece noapte*, aprilie 1995; *Letras Itaocarenses* (Rio de Janeiro, Brazilia) cu poezia *Toga iluziei*, nr. 82, 1996; *Contemporanul – Ideea europeană*, nr. 9, 1997, cu poeziile: *Ce singuri am rămas, Proorocii, Cât mai avem, Toga iluziei*,

De-acum, Până la clipa de grație; Poezia pădurii, antologie și note de Radu Cârnești, I-V, Editura *Oreon*, București, 1999. În vol. IV sunt incluse poeziile *Mereu, Pădurea, Codrul lin din ramuri bate, Undeva-ntr-un colț de țară; Septentrion literar* (Cernăuți), nr. 1–2, 2001: *Vrăjitori, Statui, Prin veacuri; Almanahul pădurii*, poezia *Undeva-ntr-un colț de țară*, Snagov, 2003; *Oltul* (Slatina) cu poeziile *Ne-am baricadat aici, Veșnica răstignire, Fecioara Maria, După munți* (nr. 4, 2004); *Porto-Franco* (Galați) cu poeziile *Tu cea oricând nemuritoare, Imensa singurătate* ș. a. (nr. 4-6, 2006); *Oglinda literară* (Focșani) cu poeziile *Zodie, Villon, Cartea zeilor*, nr. 50, 2006; *Dunărea de Jos* (Galați), revista centrului cultural *Dunărea de Jos* în numărul din iulie 2007 găzduiește poeziile: *Eminescu, Veșnic renaște, Busuioc la grindă, Lupoanca, Telegrama pentru viață*.

NELINIȘTEA INCURABILĂ A CÂNTECULUI...

Tudor PALLADY

Cutremurătoare în fondul lor esențialmente ciocănian și mercurian, versurile poetului nostru sunt nu numai elegii notorii, dar și adevărate melodii (cu caracter de romanță sau de baladă, de cântec de lume sau de dragoste, de pasiune și de râvnă estetică indirectă, de cunoaștere artistică sublimă). Incomparabil cu nimeni dintre condeierii de generație, Anatol Ciocanu este un rapsod al ideii de poezie și de „cântec” sui-generis, deși pare-se formal un mare sentimental și un ideal cântăreț al formelor sonore înșelătoare. Pe când adevăratul poet Anatol Ciocanu este, ca să vedeți, acel al „cântecelor de-acasă”, al „firului Ariadnei”, al „rugii de ostatec” la propriu și la figurat, după cum tot la propriu și la figurat poemele lui sunt „poemele durerii” – de altfel, ultima sa creație se și intitulează astfel (Editura *Biodova*, București 2000). Se vede că însuși destinul a vrut ca el, Măria Sa, poetul, să-și cânte și „durerile” și „rugile de ostatec”, și „sărutul soarelui”, și „semnele iubirii” și amarul de pelin al cunoașterii de sine și de noi. Glacialitatea unor versuri ale autorului tot de aici, din acest univers intim, vine: din prea marea intrare în sine dinspre durere, dinspre porțile de plumb ale rătăcirii și ale imposibilei întoarceri în punctul inițial al cunoașterii de sine și de lume.

Aspectual, poezia anatołciocăniană este una mozaicală: în ea tronează ritmul și sonul, culoarea și muzica sufletului plângând fără lacrimi. Surâsul poetului este unul marcat de tristețea destinului orfic, „ancorat în Marea Tăcerii”. Oricum, poezia lui Anatol Ciocanu este o odisee a durerii radifere (*Rugă de ostatec* și *Poemele durerii* sunt elocvente în această constelație de idei sub toate aspectele cognoscibilității și

sincerității), a luptei și a speranței sufletești radicale: „Să ancorăm în Marea Tăcerii / (O, numai nu în cea Moartă!), / Să nu mai auzim vântul-nebunul! – / Toate izbindu-se-n pânzele noastre, spartele! / Să nu mai știm ce se-ntâmplă pe pământul-străbunul / Intrat în febra refacerii / Pentru-nceput de mileniu – cu toatele!”.

Singularitatea unui poet constă nu numai în numărul de cărți pe care le-a produs, ci și în unitatea lor sufletească, interioară, în acea tainică și intuitivă colaborare a simbolului și a gândului, a metaforei de sine și de lume, fără a trece peste sinuozitățile inevitabile și fatale, primordiale și personale la o adică (în cazul unui autor dăruit cu harul Domnului), ale limbajului (electice și electiv...) care știm că nu cade din cer, ci izvorăște cum-necum și din pământ până la urmă (din pământul pătimirilor, păcatelor, bucuriilor și durerilor personale). De aceea în fond orice poet constituit și afirmat finalmente este unul ermetic în măsura în care limbajul acestuia nu se suprapune absolut ideal peste modul său de viață și peste felul său de a fi ca individualitate, ca personalitate lirică marcantă.

Regăsirea durerii este un act al eulogiei poetice, or, ea este una originară și nicidecum una formală și de frondă: ea este una de fond, pentru care poetul de altfel, a plătit preț de o viață îndestul, dacă nu cu vârf și îndesat. În parantezele zâmbetului său mărinimos întotdeauna plânge o inimă suferindă, încleștată cu durerea personală, umană și socială, națională și universală („Veșnicia ne-așteaptă – e una! / Și e-un rob fiecare din noi / Unei vieți, unei morți totdeauna...”). În esență poezia anatolcio-căaniană este una cordiformă, ea cristalizând expres pulsațiile acesteia, a stărilor ei de beatitudine și de admirație, de incantație și de iluminare, de bucurie și de durere. De unde sonoritățile versului său devin coralifere nu numai prin faptul

că râvnesc impetuos spre cer, spre libertate și dreptate, spre unitate etnică și spirituală, spre aria națională și spre setea universală a clipei, a cântecelor ei, spre necunoscutul cunoașterii de absolut, dar și prin faptul că trăiesc din acest mister stingher la prima vedere, adică din spectacolul incomensurabil al eulogiei (citește nu numai al prescurii, al pâinei binecuvântate, dar și al eului, al științei eului la o adică...), transformându-l astfel palpabil într-o energie lirică personală: „De ce suferim atâta pustiu / De nimicuri ce nu mai au soartă? / Până la urmă rămâne viu / Doar Domnul, iar lumea e moartă, / Atâta cer în piept să arzi, / Să-ngropi în tine-atâta răbdare / Pentru ca-n cele din urmă să cazi, / De la nimeni să n-ai îndurare...”. Asemuirea morții umane (și poetice firește...) cu „moartea psalmului în strană...” este neîndoios mai mult decât metaforică, dacă nu codificată. Ea este o tălmăcire fină a eului intraductibil de fapt. De unde și programarea pesemne interioară, tacită și criptică, a poetului care i se desfășoară pe calea exprimării treptate, adică lent, pare-se, însă, totodată, și dinamic, imnic și apolinic, sibilinic și sardonice (cum este în ipostazele volumelor antologice *Rugă de ostatec* și *Poemele durerii*).

Cazul poetului Anatol Ciocanu este unul de făurar al armoniei dinspre eu, dinspre stare și dinspre atmosferă, dar care îmbină în surdină ideal, prin concept, volutele ideii cu misterul albastru al sonului. Toate cărțile lui poartă pecetea unui penel (care „zboară”, vorba criticului...) mascat, însă înmuat în legenda sferelor și-n cea a astralului, și nu numai în cea a duișiei, sau a pastoralului. El cultivă, altfel spus, nu numai pastelul, dar și versul valent, eupatia, euritmia și eutimia (acestea adesea purtând toga (imaginar doar înșelătoare...) coloristică a lirismului prin efervescenta fatală a dragonului, a anului său solar, astrologie vorbind), a căror amprentă se vede indirect în

„sufletul topit peste cuvinte” al scrisului său luminiscent și dezinteresat, de privighetor. Multe din piesele creatorului, ale Zburătorului în cuvinte și întru ele se disting evident printr-o fină impresionabilitate, iar dacă e vorba de atitudinea lirică personală, Anatol Ciocanu este un condeier în adevăr excepțional, lirismul său de-acasă și pentru casă, pentru ființa limbii române fiind unul de esență specifică, al eului, eulogic deci, care ține totuși mai mult de stare, de suflet, de arta limbajului, de virtuozitatea sonică a „cântecului”, de cunoașterea intimă și sonoră. El scrie mai mult o poezie văzută și auzită (și mai rar făcută...), versuirea lui fiind un preludiu, un prolog sau un epilog al aventurii cunoașterii. Așa se face că elogiul și imnicalul, solitarul și solarul său alter ego se topește în lumina (lină și divină) scăpărând în albastrul transparent al lacrimii argintate de durerea „spunerii”, de neliniștea incurabilă a „cântecului” inspirat mereu reluând în spirit propriu și de mozaist spiralele exprimării dialectice de sine, a condiției lui poetice, eulogice întâi de toate, etice-civice și estetice, cuvântătoare și originale, „risipind taine pentru fiecare”.

SVETLANA LUPU

Terei

Din miezul bolții coborâtă
și furișară-n fir de praf,
cu libertate zăvorâtă
și cu destinul alograf,
alerg cu tine pe spirală
și mă grăbesc să plec de-aici
ca un ecou de pastorală...
Tu "pe curând" din nou îmi zici.

Prin suferințe iar îmi caut
o nouă temă să învăț,
spre veșnicii călcând precaut
eternitatea îmi răsfaț
cu glas de prunc și căruntețe,

cu îmbrumări și-nmuguriri,
cu toamne ude, certărețe,
cu viscole din amintiri.

Însă te rog, că altă dată,
să nu mă chemi iar să revin,
din nou să ne legăm în soartă
cu stropi de miere și pelin,
căci vreau să nu mai plec de-acasă
vreau să rămân un strop de cer,
în necuprinsul meu mă lasă
să fiu grăunte de mister.

Fugă de sine

Umbrela nu face
furtuna să treacă,
o pleopă lăsată
suspînul nu-l seacă,
un gând ignorat
nu aduce uitare,
durerea ascunsă-n tăcere
tot doare.

Tot noapte-i atunci
când aprinzi felinare
iar inima ta e lipsită de soare,
cu zâmbetul fals
n-ai să scapi de suspine.
în nume străin
nu te-ascunde de sine...

Iubește

de vrei să ai soare în casă
și iartă
când răul te prinde în plasă.
Iubește și iartă
să fii fericit
apoi să te simți
și iertat, și iubit...

Offline

Te chem dar îmi răspunde
cuvântul tău nespus...
Iubirea ta să fie
cu geana în apus?
Sau ții acum în brațe
alt dor cules de vis?
Sau focul ce-l aprinsem
cu rimele, s-a stins?

Te strig cu roua pleoapei
orfană de-al tău chip
dar mi-e ecou tăcerea
fără spațiu, fără timp,
și ruga mă apleacă
spre-o filă fără grai
ce-mi spune că silabe
tu pentru mine n-ai.

Te-aștept chiar dacă lumea
e-un orizont pustiu
că lângă al tău nume
e un "offline" neviu,
și îmi hrănesc speranța
cu verbul scris demult
când mă aveai iubită
și eu când te-am avut...

Privirea din poză

Privirea ta de rime născătoare:
fereastră-n nemurire... o splendoare,
icoană pe altarul desfătării,
chemare din durerile uitării...

Senin ce toarnă febră în scânteie
să-mi amintesc: sunt dulce, sunt femeie...
Să fremăt ca un mugur prins de brume,
să rătăcesc prin ocean în spume...

Din ea compun un vis răpit din soartă,
spre fericire îmi pictez o hartă,
ademenind noi fluturași în burtă
mă mai rețin în primăvara-mi scurtă.

Și chiar de ești doar pată pe hârtie
chemarea firii e la fel de vie:
la tine-n brațe șoaptă-nfiorată,
în stropi de cer o patimă curată.

"Muritor de rând"

Doresc doar atât:
un cuvânt să culeg
cu gura-mi pe gura-ți,
nectar să aleg,
pe brațe să-ți cad
ca un fulg peste pară
în doi să avem
noapte caldă de vară...

Doresc... dar suntem
niște căi paralele
ni-i visul parfum efemer
de lalele
îmi ești o icoană
cu chipul divin,
în dorul ce-ți port
rug pe-altare devin.

Îmi ești în destin
nu un biet muritor,
ești înger ce-mi torni
în făptură fior,
ești cerul
spre care cu rugă mă-ndrept,
chemare pe care
de-un veac o aștept.

Iartă-mă...

Te rog mă iartă
că te las
cu ochii uzi...
La fel de drag
ca la-nceput îmi ești,
auzi???
Cum să rămâi
așa tăcut
nealinat?
Mă ceartă dorul meu
în timp nedeclinat...

Eu te iubesc -
pulsează verbul în suspin.
În vis hoinar
la geamul tău tot vin și vin,
ești cel mai drag,
te țin pe pleoape
ca pe-un strop.
Cum să te las?
Se duce clipa
în gallop

Aureliu Goci

În variabilitatea vârstelor creatoare

Ioan Barbu și-a sărbătorit grandios vârsta de 75 de ani. Nu știu cum s-a aniversat la alte vârste, dar, probabil, a ales omagiu la masa de scris.

Omul masiv, cu voce ștearsă, striată, dar cu priviri năucitor de mobile, pare extrem de ocupat, dar este omniprezent și accesibil tuturor. Nimic nu se poate opune unei organizări ca la carte, chiar dacă s-au adunat la un loc mari personalități cu gusturi contradictorii și gânduri de suprafață disolvante. Mărturisesc, omul nu mi-a plăcut de la început. Începând cu numele: dacă există un Ion Barbu, un mare poet (poate mondial) și un profesor de matematici superioare, cu acest nume, atunci cel mai tânăr Ioan Barbu trebuie să-și schimbe numele și Ioan Barbu ar fi avut variante simple: Ion Ioan Barbu și Ioan Barbu Delavâlcea. Dar omul a hotărât că mai poate fi un Ion Barbu, ziarist și scriitor din Râmnicul Olteniei de sub munte, unde s-au născut mulți și mari creatori. De la început, lui Ioan Barbu i-a plăcut să fie ctitor și polivalent.

Aflat în categoria enciclopediștilor renașteniști, Nenea (cum îi spun prietenii) și-a mai descoperit un „talent” cu care să ne surprindă, acela de organizator de manifestări omagiale la împlinirea vârstei de 75 de ani. Dacă a chemat atâta lume, dacă a pus atâtea personalități pe drumuri, atunci „chermeza” aniversară trebuie să iasă perfect. Și a ieșit. Raza sa de acțiune a rămas, cu aceeași eficiență, mondială. În puținele clipe când am putut să stăm de vorbă, l-a sunt fiul său din Statele Unite, ca să-i spună „La mulți ani!”. Comunicarea de pe Ocean i-a subțiat o secundă zâmbetul.

Dacă punem biografia de o parte și opera de alta, vedem că lucrurile nu s-au ordonat repede și armonios pe albia ascendentă a carierei. Debutant târziu cu reportaje de teren, a trecut prin experiențe și acumulări formative până a ajuns autorul de romane rafinate și durabile de astăzi.

Având ca instrument doar fragilul condei, Ioan Barbu, fondator și polimorf, creează o zonă de magnetism spiritual în jurul său, apropie oamenii, le descoperă afinități, îi lasă uniți de un proiect, de o idee, după care se poate retrage discre. Fără să avem relații durabile, fără să fim prezentați, am ajuns, în contexte amicale, la concluzia că ne cunoaștem de o veșnicie și am colaborat la arhitectura Parnasului.

În fond, oamenii se atrag între ei probabil prin energia misterioasă a altei persoane. De aceea, cred că George Țârnea trebuie să ne fi făcut, cândva, de mult, cunoștință. George era cel mai bun prieten al meu – aud că și al lui Ioan Barbu – și l-am însoțit în ultima lui călătorie în spațiul original, de siguranță.

Înalt, masiv, curbat ca un arc din care tocmai au pornit săgețile ochilor fremătători, cu brațe lungi de rugbist care întotdeauna ține ceva în mână, Nenea Ioan Barbu îmbrățișează pe toată lumea, fără să atingă pe

cineva. Și toată lumea se poziționează în jurul lui, căci numai el ia deciziile și are soluții pentru toate problemele, deține bagheta magică știutoare a locului fiecăruia. De aceea, oamenii mai interiorizați, mai singuratici – cum sunt eu – stau neliniștiți în prezența lui, căci oricând poate să-i bage în seamă, să-i însărcineze cu un element de acțiune, să-i scoată din inerție și să-i urce pe scenă.

La Vâlcea, ca în alte – puține locuri – s-a cristalizat, cred, conceptul de provincie creatoare, care a mutat centrul de greutate al literaturii. Chiar dacă scriitorii importanți au migrat la Centrul zonei de creație, chiar dacă marile edituri sunt în Capitală, chiar dacă critica decidentă și ierarhizantă oficiază pe Podul Mogoșoaiei, au mai rămas câteva spații creatoare unde nu numai se nasc, ci și se localizează identitar valori adevărate. Vâlcea a rămas un asemenea loc cu specificitate creativă, alături de neașteptatul teritoriu al Ialomiței, loc de rezidență pentru scriitori importanți. Vârsta aceasta plenară, apolinică, împlinită de Ioan Barbu nu l-a detașat pe scriitor de marile probleme, ci, am spune că, dimpotrivă, au accentuat specificitatea și greutatea conexiunilor cu ritmurile și interogațiile cotidianului. Nu te poți dizolva în lumea satisfacțiilor burgheze, câtă vreme mai există durere și sărăcie. Și Nenea, Ioan Barbu, și gazetarul și scriitorul au rămas în prima linie a bătăliei pentru superioritatea zilei de mâine, combatanți împotriva eroziunilor care degradează realitatea.

IOAN BARBU

„Pax vobiscum!”

Din portul Ancona, Împăratul Traian, viitorul „Dacicus”, și-a îmbarcat în corăbii oștile (anul 105 e.n.) cu care avea să supună viteaza țară din nordul Dunării. Bărbatul athletic, cu față oacheșă, mediteraneană, marele ostaș și strateg, temperament tumultuos, dar stăpânit, *considerat de Dimitrie Onciul drept model de măreție și putere, demn de urmat de tânăra monarhie românească și de Carol I*, deschidea atunci, de aici, din portul cetății îmbrățișate de mare, un arc peste timp, o punte de aur pe care aveau să zboare, ev după ev și ev de ev, mesajele Romei către țara romanizată și mesajele daco-romanilor și ale urmașilor lor către Roma originii noastre istorice.

Primele mărturii despre Dacia și despre aprigii ei bărbați avea să ni le dea chiar el, divinul Ulpius, în jurnalul său „Comentarii despre războaiele cu dacii”, ale cărui file, din nefericire, s-au pierdut; a ajuns, totuși, până la noi decât un

fragment de frază, atât cât să ne dezvăluie admirația împăratului față de vitejii pe care n-a izbutit să-i îngenuncheze decât după grele și înverșunate lupte.

De atunci, dinspre Roma către Dacia romanizată și, apoi, către principatele dunărene și către țara care, singura din gintă, poartă în însuși numele ei dovada obârșiei istorice latine, au sosit, mereu și mereu, ambasadori ai Italiei, ai romanității, soli imperiali, misionari, militari, medici, negustori, oameni ai scrisului, cărturari de aleasă spiță, iluștri emisari ai artelor și ai științelor, care, ospețind Valahia, Transilvania și Moldova, mai târziu România, ne-au lăsat inestimabile mărturii despre starea noastră, despre devenirea noastră în timp, în care nu o dată s-au implicat.

Unică pe planetă prin poziția ei, ca „insulă a latinității în marea slavă”, cum s-a spus, asupra țării noastre și a neamului ei s-au aplecat mereu, prin secole, privirile Italiei, iar sub aceste priviri au stat, dincolo de firești simțăminte de frățietate și judecăți despre noi, mărturii istorice de o apăsată relevanță. Fără aceste prețioase mărturii, la care s-au adăugat în timp și altele, multe altele, aparținând vizitatorilor din alte colțuri ale continentului și ale lumii, am fi cu mult mai săraci istoricește, am ști cu mult mai puține despre noi.

Am ști prea puține; de pildă, despre Vodă Constantin Brâncoveanu și glorioasa lui domnie, dacă n-am avea cartea „Istoria delle moderne rivoluzioni della Valchia”, scrisă de secretarul florentin al voievodului, Antonio Maria del Chiaro. Acest scriitor italian, pe care Nicolae Iorga ni-l înfățișează ca pe un personaj pitoresc („părea puțin cam caraghios prin felul lui de a se îmbrăca, nevrând să se orienteze: umbla cu tricorn, cu haină apuseană, cu bețișorul de stradă”), dar și ca pe un foarte atent observator al stărilor de lucruri de la noi și ca pe un inteligent interpret al acestora, ne-a dăruit, prin cartea

sa, una dintre cele mai complexe și mai complete imagini asupra Valahiei epocii. A relevat, ca și alți călători, de dinainte sau de după el, originea noastră latină; a șters colbul de pe cronicii bătrâne, scoțând la iveală fapte de seamă ale istoriei anterioare domniei lui Brâncoveanu; a cercetat starea economiei valahe, a comerțului, a civilizației orășenești și rurale, a bisericii, a ceremoniilor și datinilor populare; a cercetat și sufletul locului, conchizând că românii „sunt viteji”, „sunt darnici”, „capabili de a izbuti în toate profesiile, dacă li s-ar da o învățătură bună”, cum citează N. Iorga.

Dar înainte de del Chiaro, căruia Iorga îi consacră un capital special în cartea sa „Istoria românilor prin călători” (4 vol., 1928-1929), au fost, potrivit aceleiași surse, mulți alți călători din Peninsula aplecați cu simpatie, dar și cu priviri lucide, asupra realităților din Valahia, Moldova și Ardeal, pe care, după caz, le-au admirat sau le-au certat, alcătuind o suigeneris „istorie a românilor”, complementară cronicii locului. Așa a fost generalul Marsili, de loc din Bologna, unul din străluciții scriitori militari ai vremii, autorul unei mari opere de geografie, „Danubius Pannonicus-mysicus”, care, cercetând Valahia anilor 1691-1692, oferă prețioase informații despre Brâncoveanu și curtea sa, despre starea armatei etc., și care va continua să-și procure și să dezvăluie informații despre români prin bogata corespondență întreținută cu învățatul boier Constantin Cantacuzino Stolnicul. Tot Nicolae Iorga ne semnalează, înainte de Marsili și del Chiaro, o serie întregă de călători italieni în principatele române, oameni de diferite profesii, dar, toți, aleși ai penei, pe care o mânuiesc cu talent și spirit, dând seamă lumii despre cine suntem, ce facem, ce vrem și ce putem să mai facem. Și asta, din timpurile cele mai vechi. Prezența negustorilor genovezi și venețieni la Marea Neagră, semnalată încă de la 1210, cu întregul ei cortegiu de

consecințe benefice, ca și, după căderea Constantinopolului sub turci, atenția acordată de Curia Papală, ca și de dogii Veneției, față de pavăza de piepturi ridicată de neamul românilor în calea puhoaielor otomane, sunt – ca și multe alte dovezi în același spirit – tot atâtea pietre de temelie ale punții întinse de Italia către noi. Un loc aparte îl ocupă, în corul mărturiilor italice despre noi, acele voci, deloc puține, care atestă obârșia noastră latină, necoruptă de trecerea timpului. Au subliniat-o, între alții, Enea Silvio Piccolomini (Papa Pius II), umaniștii Falvio Biondo, Poggio Racciolini, Francesco Berlinghieri, Marco Bandini, Antonio Possevino, Giovanni Bottero și mulți alți misionari oficiali pe pământul românilor. Numismatul Felice Carroni, de pildă, în cartea sa „Carroni în Dacia” (Milano, 1812), memorial de călătorie în Valahia și Transilvania, relevă „neînțeleasa (pentru el) înrudire”, „l’ inconceptibile affinità” dintre limba română și cea italiană, incluzându-se și dialectul lombard al autorului. Materialul lingvistic cules de Carroni în spațiul românilor e așezat, arată N. Iorga, „pe împărțiri logice și, unde Banatul spune altfel, se dau variante”. Numismatul italian stabilește că latina rustică e la originea ambelor limbi, cea italiană „venind din înlăturarea prin barbarizare a formelor clasice”, întrucât „coloniștii militari nu puteau aduce în Dacia alt grai”. Cât privește pronunția românească, ea a rămas, scrie Carroni, „fluidă și dulce ca și a noastră”.

Spațiul nu ne îngăduie să extragem, din scrierile călătorilor italieni despre România, și alte – existente din belșug – edificatoare citate privind latinitatea României și, implicit sau explicit, originea noastră latină. Că sunt nevoiți, în fața evidențelor, să recunoască această origine și alți călători, de alte stirpe – precum misionarul slav Bakșici, la 1640, care scrie că „valahii aceștia” sunt „o drojdie de italieni”, acest

fapt, în ciuda văditei note peiorative ce transpare din cuvintele autorului, e, totuși, unul care nu poate fi ignorat.

Alt loc special îl ocupă, în memorialele de călătorie ale italienilor, Biserica Ortodoxă din principate și slujitorii ei. Călătorii sunt impresionați de frumusețea lăcașurilor noastre de cult, de elevatul spirit duhovnicesc și, nu în ultimul rând, de cunoștințele istorice, culturale, lingvistice ale preoților și călugărilor români, care știu că vocabule precum „mânăstire” și „călugăr” vin din latinește și care știau, cu mult timp înaintea cronicarului, că noi, românii, „de la Râm ne tragem”. Venețianul Matei de Murano, venit în Moldova ca medic al lui Ștefan cel Mare, admiră, ca mulți alți călători, magnificele ctitorii bisericești și mânăstirești ridicate de voievod, notând, în același timp, spiritul de adâncă și neclintită evlavie creștină care-l însuflețește pe Ștefan, spiritul de credință, de dragoste și de toleranță religioasă pe care oaspetele italian îl regăsește la dimensiunea unui întreg popor. Înainte de Matei de Murano, acest spirit de toleranță și ecumenism creștin al românilor îl relevase, între alții, misionarul Marco Bandini, care constată, la Iași, certe și trainice legături între ortodocși și catolici (care își aveau biserica lor), promovate de voievod (care intenționa să ridice și o școală catolică, „dorind ca și ai lui să învețe latinește”). Acestea îi nemulțumeau, mai constată Bandini, pe unii boieri. Martor la un incident între reprezentanții celor două religii, Bandini reproduce cuvintele Voievodului adresate celor ce iscașeră vrajba: «Știți ce a spus Domnul lui Petru, care purta sabie? Cine ridică sabia, de sabie va pieri”, osândindu-i apoi, cu vorbă aspră, pe cei ce încercau „a ațâța mulțimea” împotriva catolicilor.»

O adevărată explozie informațională privind România, emanată de la italieni, se produce odată cu secolul al XVI-lea, când, sub impulsul marilor idei ale Renașterii, mulți oameni

luminați din Peninsula își înscriu în itinerariile lor de călătorie pământul țării-surori de la Dunăre și Carpați, poposind la noi fie ca diplomați, fie ca medici, fie ca biografi ai cărmuitorilor, fie, pur și simplu, ca îndrăgostiți de locurile noastre și de oamenii lor, cei lăudați de Traian, de papi și de atâtea alte capete luminate ale Italiei. „Referatele sau rapoartele – scrie regretatul prof. univ. dr. George Lăzărescu – pe care aceștia le-au scris în acele momente, în care pericolul otoman era iminent și principatele române s-au dovedit puternice în a-l bloca, erau citite în Italia cu aviditate, fiind adevărate tratate de geografie, de etnografie și de istorie trăită la fața locului. Veștile de orice gen erau aduse de oameni cuți, de strategii militari, de misionari, negustori sau artiști. Opera lui Antonio Possevino, de exemplu, este un tratat sistematic asupra Transilvaniei, iar sursele utilizate sunt: Plinius, Ovidius, Eutropiu, Ptolomeu, Strabon”.

Românii i-au primit cu brațele deschise pe acești soli ai Peninsulei, aducători de comori de spiritualitate, civilizație și cultură, străduindu-se ca, în replică, să le ofere lor și Italiei o dragoste la aceeași fierbinte temperatură și daruri cât mai bogate ale spiritualității și culturii noastre. Capete încoronate și luminate, principii ca Petru Cercel, Despot Vodă, sufragiul Constantin Cantacuzino ș.a., care și-au luminat mintea și sufletul adăpându-se din marea cultură italiană, au încercat, la rândul lor, prin porțile ce le-au deschis spre Peninsula, să-i ofere acesteia cât mai mult din prinosul valorilor noastre. Au făcut același lucru tinerii transilvăneni care au studiat la Institutul „De Propaganda Fide di Roma”, a făcut același lucru Nicolae Bălcescu, care a ales să-și petreacă ultimele zile ale dramaticei sale vieți în Italia, au făcut același lucru numeroși poeți, filologi, muzicieni, pictori etc., luând de sub cerul Italiei priveliști, sentimente, stări de spirit, topindu-le în retorta

propriei personalități și, nu o dată, dând înapoi Italiei, în dar, operele lor de inedită sinteză româno-italică. Au făcut același lucru marii noștri istorici Vasile Pârvan și Nicolae Iorga, primul întemeind, în 1922, Școala Română din Roma, actuala Accademia di Romania, al doilea fondând, în 1936, la Veneția, Institutul Român de Cultură Umanistică. Pe urmele celor doi au mers un G. Călinescu, un Tudor Vianu, au mers italieniști ca Alexandru Marcu, Alexandru Balaci, George Lăzărescu, ca muzicianul Ionel Perlea, ca poeții Dragoș Vrânceanu (prieten cu Quasimodo, cu Carlo Bo, cu Pier Paolo Passolini, cu Italo Urbino) și Grigore Arbore, ca străluciții oameni de cultură Zoe Dumitrescu-Bușulenga și Marian Papahagi, ca universitarul craiovean Ion Pătrașcu (autorul unei foarte interesante, dar, din păcate, prea puțin cunoscute cărți despre prezențe culturale italiene în Cetatea Banilor de-a lungul veacurilor), și lista e departe de a se epuiza. Să mai notăm că aproape toată marea literatură italiană a fost transpusă în românește, prin osârdia unora dintre cei mai iluștri poeți și prozatori, de ieri și de azi. „Divina Comedie” a lui Dante Alighieri a cunoscut, în țara noastră, cinci versiuni românești, în frunte cu cea a lui George Coșbuc, salutate de specialiștii Italiei ca adevărate capodopere. Una din aceste versiuni se datorează Mariei Chițu și a apărut la Craiova, oraș în care se află o importantă comunitate de italieni. Așa cum Italia i-a primit cu dragoste și generozitate pe fiii României, așa și România i-a găzduit și îi găzduiește, în mai multe orașe, pe urmașii împăratului Traian.

În marea lor majoritate, italienii au fost aduși la Craiova de arhitectul Giovanni Batista Peressutti (născut în 1880, la San Danielle), una din gloriile artei construcțiilor din Peninsula. Când, în secolul trecut, prin anii '30, celebrul arhitect român Petre Antonescu a fost invitat să proiecteze și să ridice impozanta clădire a Prefecturii de Dolj, acesta s-a învoit doar cu

condiția de a-l aduce lângă el, în urbea de pe Jiu, pe Giovanni Batista Peressutti, cu care fusese coleg de facultate. Peressutti era deja, în epocă, un nume, semnase construcții dintre cele mai impunătoare în Roma și în alte orașe ale Italiei (faimă pe care avea s-o preia și s-o desăvârșească fiul său, arhitectul monumentalei Gări din Milano, cea mai mare din lume și, zic italienii, cea mai frumoasă). Giovanni Batista Peressutti a venit la Craiova împreună cu meșterii săi, un grup de constructori renumiți în Peninsula, și, după ce a ridicat Prefectura, care i-a impresionat pe localnici, a fost rugat de aceștia să înobileze orașul și cu alte clădiri. Ceea ce maestrul italian și maeștrii săi au și făcut, legându-și numele de unele dintre cele mai frumoase clădiri din Craiova, precum Primăria orașului, Liceul „Regina Elisabeta” (actuală facultate de agronomie), „Casa albă”, „Casa Barbu Drugă” etc. Tot Peressutti a reconstruit, în 1930, Colegiul „Carol I”, mistuit de un incendiu. Peressutti s-a stabilit la Craiova, unde și-a construit o somptuoasă casă (existentă și azi, pe Calea Unirii, la nr. 145) și unde, în mai 1953, a decedat. Meșterii săi au întemeiat un sat, „Italieni”, în marginea Craiovei, lângă Pădurea Bucovățului, rămânând și ei în primitorul oraș de pe Jiu. Prin grija profesorului universitar doctor Tudor Nedelcea, aflat în fruntea unei fundații, pe casa din Craiova a arhitectului italian a fost montată o placă memorială, iar o alee a orașului a primit numele său. Faima meșterilor aduși de el s-a răspândit în toată România, ei și urmașii lor fiind solicitați să ridice construcții în numeroase orașe.

În cadrul caldelor relații dintre România și Italia se află la loc de onoare vechi legături între Biserica Ortodoxă Română și Biserica Catolică a Italiei; relații care, izvorând luminos din străvechime, din același trunchi, cunosc azi, după

noaptea totalitarismului, o înflorire care nu poate decât să bucure inima oricărui bun creștin, de orice confesiune ar fi el. România, țara al cărei patron este Sfântul Apostol Andrei, care a și propovăduit aici, la noi, în Dobrogea; România, țara care, primind, a știut dintotdeauna să și dăruiască (să nu-i uităm pe călugării dobrogeni care, în numele Mântuitorului și al Sf. Andrei, au ridicat unele dintre primele mănăstiri ale Occidentului, în Franța, în zona Marsiliei); România, pământul care i-a dat pe atâția Sfinți Părinți ai Bisericii, de la Ioan Casian la Dionisie Exiguul (sau „cel smerit”, c. 460-545, traducătorul unor cărți teologice și canonice din grecește, cel care a pus bazele actualului sistem cronologic, cu numărarea anilor de la nașterea lui Hristos – „era creștină”); România creștină, adânc recunoscătoare Italiei creștine pentru marile daruri cu care i-a împodobit existența istorică, dorește din toată inima, și știe că aceeași sfântă dorință o nutrește și pe sora ei de pe Tibru, ca între bisericile noastre, între culturile noastre, între națiunile noastre să dăinuiască veșnic cuvintele lui Iisus: „Pax Vobiscum!”.

ION C. HIRU

**FAMILIA BELIZARIE
(Un nume de rezonanță)**

La școala de pictură a pitarului Nicolae Teodorescu, renumit pictor, cel care a zugrăvit Episcopia din Buzău și Mitropolia din București, a învățat arta armoniei culorilor și Belizarie Paraschivescu, născut la Buzău, în anul 1847. S-a dovedit a fi un vrednic elev al

pitarului, cu un talent deosebit într-ale picturii bisericești în stilul neobizantin, stil de tranziție spre cel clasic realist.

Iuțeala minții sale și a pensulei a tâlmăcit în culori de o sensibilitate rară chipuri de sfinți care stau parcă să vorbească, având o vioiciune a ochilor și un zâmbet al buzelor ieșite din comun. Stau mărturie: tâmpla de la Biserica Domnească de la Curtea de Argeș, bisericile din Berevoiești, Pietroșani, Nușoara, Corbi, Flămânda (din Câmpulung), Tigveni, Pitești, Văleni, Stănișoara, Frăsinei, Rudeni, Stroiești, Zărnești, Groși, Orăștie, Turnu, precum și multele mănăstiri din zona Moldovei, ce au căpătat viață prin truda pictorului Belizarie Paraschivescu, devenit, prin căsătorie, domnișan.

Cum a devenit el domnișan? Unindu-se în fața lui Dumnezeu cu Safta Sultanii, care însă a decedat de timpuriu, la șase ani după căsătoria lor. Cu Safta, el a avut doi copii, Vasile și Mihai. Despre primul voi face vorbire ceva mai încolo în această scriere. Dar să ne reîntoarcem la pictorul Belizarie și la cum a ajuns el domnișan. Duhovnicul Ion Sân

Pavel sau, cum era cunoscut de toți, Popa Niță, cu o mare iubire de oameni, drept, cinstit, dar neiertător cu greșelile enoriașilor săi, fiind preoțit la Domnești în 13 martie 1854, a ridicat, cu oamenii și pentru oameni, cea mai frumoasă biserică din zonă. El și-a oferit întreaga sa avere, moștenire de la tatăl său, ridicării bisericii „Buna Vestire”, astfel că el, soția sa, preoteasa Eva, și cei zece copii ai lor, locuiau într-o casă în care ploua, copleșiți de neajunsuri.

Popa Niță s-a gândit la toți pictorii însemnați din acea vreme și l-a găsit, tocmai la Buzău, pe talentatul Belizarie Paraschivescu, care apoi a prins rădăcini puternice în glia fertilă a Domneștiului (căci știți vorba aceea, „cine lasă traista jos în Domnești, n-o mai ridică”). El, pictorul, s-a angajat într-o muncă deloc ușoară, mai ales că trebuia să fie pe gustul și placul Duhovnicului, care era pretențios din cale afară și, pe deasupra, înzestrat cu ochi de mare critic de artă.

Pictorul urca dimineața la 7 pe schelă, având în față caietul cu critici din ziua precedentă („un ochi e diferit de celălalt, o mână e mai nelalocul ei, un înger e inexpresiv”). Urmașii pictorului nu o dată spuneau că mai mult muncea bunicul, sau străbunicul lor, la a fi pe placul Duhovnicului decât la noile figuri de sfinți. Cobora târziu de pe schelă, când nu se mai vedea. Acolo, sus, i se ridica zilnic coșul cu mâncare, servind masa de prânz la înălțimea turlilor. Când auzea jos, la piciorul schelei, vocea metalică a Duhovnicului, simțea un fior, nu neapărat de temă, mai mult de respect și admirație pentru sacrificiul ce-l făcea acesta în a ridica acel locaș de cult, pe la 1863.

Tot Duhovnicul se făcuse cunoscut pentru că a confiscat Majestății Sale, regele Carol I, tabachera și trabucurile, spunându-i: „**În Domnești nu se fumează**”. Regele îl decorează cu medalia de aur „*Serviciu credincios*”

și îi promite bani pentru acoperișul bisericii. Și pe atunci se trăgeau sfori. Bani promiși, fără ca regele să știe, au ajuns la o mănăstire din Câmpulung. Dar Popa Niță nu a stat cu mâinile în sân. I-a obținut în anul următor. Credința i-a dat mereu putere să biruiască obstacolele, ostenele și lipsurile.

Să revenim la pictor, căci despre familia Belizarie este vorba în această modestă scriere. Pictorul Paraschivescu, căsătorit de trei ori, întâi cu Safta Sultanii, cu care a avut doi copii, Vasile și Mihai, apoi cu Paraschiva Stăncioiu, cu care a avut patru copii, Ion, Dumitru, Maria și Gogu, iar cu ultima soție, Maria din Galeș, nu a avut urmași. Dumitru și Gogu au moștenit talentul tatălui lor, pictând, în același stil, mănăstiri din nordul Moldovei, din Transilvania, de pe Valea Oltului, din Muscel.

În anul 1875, la 28 de ani, domnișanul Belizarie Paraschivescu, căsătorit cu Safta Sultanii, se bucură de nașterea fiului Vasile, care pe parcurs arată o mare aplecare spre studiu. Acesta urmează școala primară în satul natal, Domnești, apoi Școala normală la București, după care funcționează ca învățător în județul Constanța, apoi în Argeș, la Pietroșani și, în cele din urmă, începând cu anul 1896, în comuna sa, Domnești - Muscel. A luat parte activă la dezvoltarea localității, înființând împreună cu alți colegi, banca „Înfrățirea”, al cărei președinte a fost. Ca pensionar, a fost ales primar al Domneștiului, și apoi al plasei Râului Doamnei.

A fost un orator desăvârșit. În 1932 devine senator de Muscel în Parlamentul României. Nu o dată, a ridicat în picioare sala parlamentului cu discursurile sale, pline de ironia specifică domnișanilor. Nu o dată, a umplut de șarm cronicile politice apărute în presa vremii. Când locul său în senat era gol, privirile toate se îndreptau spre scaunul liber,

lipsea „glumețul din Domneștii Mușcelului”. O întâmplare hazlie mi-a fost povestită de avocatul Gh. Bucurescu, cu ani în urmă:

„În parlament se discuta o lege cu multe variante și opinii. Senatorul Vasile Belizarie cere cuvântul. Urcă la tribună, sala fiind interesată, ca întotdeauna, iar intervenția sa, de data asta foarte scurtă, s-a redus la o singură și hazlie frază, în stilul domnișan – *„Rugăm domnii de la etaj să închidă fereastra, că ne bântuie curentul!”* Serios, aranjându-și mustăcioara, coboară de la tribună, în aplauzele sălii, scoasă astfel din tensiunea dezbaterii acelei legi controversate”.

Într-o zi călduroasă de iulie, venind în Domnești, senatorul este interpelat pe stradă de Ion Bârzu:

- Ce mai e pe la București, dom' senator?

- Ce să fie, Ioane, căldură mare!

- Nu de asta v-am întrebat... ce noutăți ne mai spuneți din parlament?

- Astea se spun în adunare, nu pe stradă!

Fiul senatorului Vasile Belizarie, Emil, a fost primul medic radiolog al zonei noastre, printre primii din țară. A profesat la Câmpulung și apoi la București, la spitalul „Colțea”. El a avut primul cabinet înzestrat cu un aparat cu raze Roentgen aici, în zona Muscelului. La fel ca tatăl său, la fel ca toți domnișanii, pe care i-a iubit mult, avea un mare simț al umorului, un umor inteligent, pornit dintr-o inimă mare, inimă deschisă mai ales spre domnișanii săi, cărora nu le pretindea nici măcar un ou pentru consultații.

Domnișanii mergeau cu încredere la doctorul lor, fie la Domnești, unde el venea deseori, mai ales la sfârșit de săptămână, fie la cabinetul său din Câmpulung. Totdeauna, consultația începea cu întrebări de genul: „Ce mai e pe acasă,

cine cu cine s-a mai căsătorit, cine a mai murit, ce năzbâtii a mai făcut Mussolini, ce mai face Gheorghe Netotu', s-a terminat canalul de la Moiescu, se mai dau baluri mascate la *Nișeta*, și dacă da, cine a mai ieșit regina balului, în ce stadiu se mai află construcția pieții, dar a Eforiei *Doamna Basarab*?", și alte multe asemenea întrebări, care îl și informau, dar aveau și rolul de a-l scoate pe bolnav din stresul bolii. Bineînțeles, ultima întrebare era „Ce te doare?” Era așa de sufletist încât nu pregeta să-și viziteze bolnavii la domiciliu, când venea la Domnești, mai ales că își cumpărase un Ford sport luxos, pe măsura doctorului vestit ce era.

Casa familiei Belizarie era destul de mare, așezată pe locul unde astăzi este clădirea Cooperatiei, mai nou discotecă și supermarket. Urcând scările din față, intrai într-o sală mare din lemn, unde deseori o puteai vedea pe bunica din Galeș odihnindu-se pe o canapea. De aici, intrai într-un antreu, iar în stânga și dreapta lui erau camere de locuit. După ce casa le-a fost confiscată, aici erau atelierile de croitorie ale Cooperativei. Nu era o casă modestă, era un fel de conac al unor oameni avuți, cu destul pământ și în Domnești, și în Galeș, de unde descindea bătrâna Maria, a treia soție a pictorului Belizarie Paraschivescu.

Cum am spus, casa a fost confiscată, apoi câștigată de moștenitori și vândută la un preț de nimic Cooperativei de consum. După ce a fost demolată, pe terenul aferent s-a construit magazinul universal. Deci s-a ales praful din munca unor generații de oameni talentați și harnici. Fiul doctorului Emil Belizarie, Sică, de câte ori venea în Domneștiul copilăriei lui, dormea pe unde putea, fie la familia Petre Boșcănici, fie într-o cămăruță la mansarda Eforiei *Doamna Basarab* (acum, farmacie), în centrul comunei, parcă nu era

sătul de mansarda din București, pe strada *Dr. Grecescu*, unde a locuit o viață întreagă, cu chirie.

Și casa aceasta le-a fost confiscată de comuniști și închiriată, el însuși stând cu chirie în propria casă. După revoluție, Sică Belizarie și-a recuperat casa din București și pământurile de la Domnești, dar cu multă greutate și cu multe oftaturi și suspine, datorită birocrăției specific românești. Ce păcat că, după atâta trudă de a i se restitui ceea ce a aparținut familiei, el a trecut în rândul celor drepți. Un om deosebit, care a frecventat mai multe facultăți (teatru, medicină), dar a fost îndepărtat din cauza „originii nesănătoase”. Sică Belizarie avea un șarm deosebit, era inteligent și plin de optimism. Era fiul tatălui său – Emil.

În încheiere, să revenim la o întâmplare din perioada când doctorul Belizarie, tatăl lui Sică, locuia la Câmpulung, pe care am redat-o și în cartea „Domnești – Oameni de ieri și de azi”, a profesorilor G. Baciș și Ion C. Hiru.

„În primăvara anului 1937, într-o duminică, când « Babele » lunii lui mărtișor își rosteau capricioasele cuvinte – frig, cald, lapoviță, iară frig, iară cald – doctorul vine pe la casa părintească și când să plece, luni dimineața, bobina de inducție a Fordului, arsă... Ca să rezolve problema, doctorul „consultă” pe Costică Hiru, șofer și priceput într-ale mecanicii:

- Dom'le doctor, n-am așa ceva, dar lăsați mașina la mine și când găsesc, v-o aduc eu la Câmpulung.

- Bine, Costică, spune radiologul, așa rămâne, dar vezi că-mi las în portbagaj pardesiul, să nu-l cocoloșesc în mașina lui Alexandrescu (acesta era șofer pe un Chevrolet vechi și făcea curse cu pasageri pe ruta Domnești-Câmpulung).

După trei zile, bobina cea nouă era instalată la mașină și se făceau ultimele verificări înainte de plecarea spre Câmpulung. Nae Moiescu, șofer-mecanic, tocmai venise pe la cumnatul său, Costică și, scărpinându-se în barbă gânditor, zise:

- Ce-ar fi să vin și eu la Câmpulung, că de mult n-am mai condus un Ford. Conduc eu până la Berevoiești și tu, Costică, restul drumului.

Zis și făcut. Se urcă Nae Moiescu la volan. Era o dimineață de martie, frig... Jurai că-i ianuarie. Pe la Slănic, începuse să bată și un spic de zăpadă. Costică tremura de-îclănțneau dinții.

- Oprește, mă, Nae! Mi-a spus doctorul că are în portbagaj pardesiul, să-l iau pe mine, că mi-au înghețat mădulele...

Se îmbracă cu pardesiul cu guleraș de miel alb și se așează țațoș lângă șofer. Când coborau la Berevoiești, la pod, o femeie făcea disperată cu mâna.

- Ia oprește, mă, Nae, să vedem ce vrea!

Mașina se opri, Costică deschise ușa și întrebă ce s-a întâmplat.

- Dom'le doctor, vă rog, dați-vă puțin jos, să-mi vedeți fata, că nu pot s-o aduc la Câmpulung. S-a ars pe burtă cu apă fiartă.

Nae Moiescu, cam hâtru de fel, zise:

- Dați-vă jos, dom'le doctor, că e și pomană!

- Mă simt și eu, dom'le șofer, se precipită femeia, aproape plângând.

Hâtrul Costică, că nici el nu era dus la biserică, se dădu jos din mașină. Pardesiul doctorului îi bătea pulpa. Intră-n casă, unde se afla fetița. Dar, ce fetiță!? Că era o fată de 20 de ani, care se opărise cu apă fiartă de la sâni până la

pulpe, el fiind nevoit să vadă, de dimineață, părțile ce nu trebuiau văzute. Costică, devenit doctor, o văzu, spuse femeii că nu e nimic grav și că trebuie s-o ungă cu ce a mai uns-o, c-o să-i treacă. De unde să știe Costică Hiru medicină, când aceasta nu avea nimic de-a face cu mecanica! Dar trebuia să continue jocul și a-l scoate, totuși, pe doctor basma curată.

- Am să mai trec, femeie, s-o mai văd și-atunci o să-i dau un medicament, concluzionă doctorul de ocazie, mângâindu-și meticulos mustața hitleriană, ce contrasta izbitor cu gulerul alb al pardesiului.

- Să vă ție Dumnezeu sănătos, dom' doctor, că peste trei săptămâni am nuntă cu fata și, uite, ea stă-n pat și opărită acolo...

La plecare, femeia dădu pretinsului doctor Belizarie un coș cu ouă. Așa, ca o mică atenție! Fordul demară și cât s-a putut râde până la Câmpulung! Doctorul era acasă. Costică îi povesti cele întâmplate, îi dădu ouăle și-l rugă, înainte de a-și lua rămas bun, ca sâmbătă, când vine spre Domnești, să oprească la Berevoiești pentru a-i da rețeta promisă femeii.

- Bă, Costică, ai fost doctor fără voie!

Sâmbătă, doctorul Belizarie a trecut pe la fată, a văzut-o și i-a prescris un medicament. Femeia a rămas mulțumită, neputându-și da seama că acum era doctorul adevărat... Oricum, jumările din ouă de Berevoiești, cu mărar, au prins bine doctorului, care le căpătase fără nicio consultație.

BREVIAR

La Curtea de Argeș, o sărbătoare a culturii

Sâmbătă, 10 august, în cadrul Zilelor Municipiului Curtea de Argeș, se organizează Ziua Revistei de cultură Curtea de la Argeș. Au fost invitați și și-au anunțat participarea numeroși colaboratori și prieteni ai revistei, din mai multe localități din țară București: Dragos Vaida (prof. univ), Nicolae Georgescu, Maria Calleya, Alexandru Mironov, Florentin Popescu, Emil Lungeanu, Ion C. Stefan, Eugen Cristea (actorul), Cristina Deleanu (actrita), etc.

Cluj-Napoca; Mircea Oprita, Horia Badescu, Dan Dragan
Alba Iulia; Terezia Filip și Viorel Pivniceru

Chișinău: Nicolae Dabija, Raia Rogac

Zalău, Pitești, Râmnicu Vâlcea etc.

Programul cuprinde două sesiuni principale.

Cu începere de la ora 10.00, în sala mare a Centrului de Cultură și Arte „George Topîrceanu”, au loc prezentarea revistei și a participanților și acordarea de diplome (inclusiv a medaliei de lut a revistei, creație a lui Cucu Ureche, reprezentând Fântâna Meșterului Manole); în acest context, se va vernisa și expoziția itinerantă „Atitudini contemporane”, organizată de Dan Tudor Trucă. Nu va lipsi muzica, nu vor lipsi surprizele.

Apoi, de la ora 16.00, în sala de consiliu a Primăriei, se vor lansa mai multe cărți, majoritatea legate de rubrici ale revistei.

ÎN ATENȚIA COLABORATORILOR !

Toate materialele trimise spre publicare vor fi tehnoredactate și corectate de către dvs. respectând următoarele:

1. format JIS B5

2. redactare cu diacritice românești (ă î ș ț â)

3 font titlu: Times New Roman, caractere de 16 Bold (Aldin)

4. font „nume autor”: Times New Roman, caractere de 14 Bold (Aldin)

5. font text conținut: Times New Roman, caractere de 12 (Aldin)

6. margini: stânga: Sus: 3 cm, Jos: 3 cm Stânga: 4 cm, Dreapta: 3cm,

7. text nota de subsol: Times New Roman, caractere de 10

Toți colaboratorii noștri sunt rugați să trimită CV-urile și o fotografie.

Lucrările care conțin fotografii, fie le puteți insera dvs. în text, fie le trimiteți separat. De preferat fotografiile să aibă o rezoluție cât mai clară.

Redacția nu are corectori. Atenție mare la corectură. Vă rugăm să respectați indicațiile de redactare precizate. Manuscrisele în caractere pe care nu le recunoaște programul Word nu vor fi publicate. Manuscrisele ne publicate nu se restituie. Revista nu își asumă responsabilitatea pentru conținutul materialelor. Această responsabilitate, revine autorilor.

Revista se poate procura de la redacție contra cost : 15 RON prin rezervare anticipată.

Revista apare lunar la data de 30 a fiecărei luni. **URMĂTORUL NUMĂR AL REVISTEI, APARE ÎN DATA DE 30 septembrie 2013 MATERIALELE VOR FI EXPEDIMATE PÂNĂ LA DATA DE 15 septembrie 2013 INCLUSIV.**

Abonamentele se pot face direct la redacție, costul unui abonament anual fiind de 100 lei., plus 20 lei taxele poștale Nu se fac decât abonamente anuale.

ADRESA REDACȚIEI: Alba Iulia, str. Arnsberg nr.3 Bloc B1, ap.30, județul Alba. Telefoane: 0734/198447 sau 0741/721601 Adresa Internet: virgil_serbu_cisteianu@yahoo.com

CUPRINS

ZIUA LIMBII ROMÂNÊ

1. Lege, Decret, Swcrisoare / 5 - 7
Tatiana Scurtu Munteanu – Râuri, voi,./ 8..
Svetlana Lupu-În ospetie / 10

ANIVERSĂRI-

1. Nicolae Dabija /11
Nicola e Dabija- Limba noastră cea română / 13
1. Terezia Filip- Ritmuri eminesciene și sensuri neantice / 15

CRONICA LITERARĂ

1. Ironim Muntean- Întuneric și lumină / 21

CARTEA DE ISTORIE

1. Valeriu Țurcanu – Țtefan cel Mare, Întoarcerea/ 30.

LOGOS

1. Scrisori către Ion Chinezu / 37
-Lucian Blaga / 37
-Radu Brateș / 41

SCRIITORI LA CENACLUL NAȚIONAL „ GÂND ROMÂNESC

1. Viorel Pivniceru / 50

CRONICA IDEILOR

1. Ciprian Iulian Şoptică – Analiza fenomenologică.../ 56

ATITUDINI

1. Radu Vasile Chialda- Bunele maniere, bontón-ul și moda / 63

SEMNAL

1. Virgil Şerbu Cisteianu- Despre două cărți/ 69
  - Tatiana Scurtu Munteanu- Paralelismul singurătății/ 69
  - Dorin Oaidă – schitul „ Sf.Lazăr” / 73
  -

CATHARSIS

- 1 Tatiana Scurtu Munteanu- versuri / 76
2. Ionel Neamtzu- Oameni (IX) / 80
3. Petre p. Bucinschi – versuri în proză / 96
4. Zenovia Zamfir- Căărileîntortocheate ale vieții / 100
5. George Baciu – versuri / 105
6. Teresia Bolchiş-Tătaru- Soarta / 108
7. Iuliu Pârvu - versuri / 120

VORBESC CU TINE BASARABIA / 124

Scriitori basarabeni / 125

1. Anatol Ciocan - date biografice / 125
- 2, Theodor Pallady - Neliniştea incurabilă / 140
3. Svetlana Lupu - versuri / 144

CETATEA CULTURALĂ

1. Aureliu Goci-În variabilitatea vârstelor creatoare / 150
2. Ion Barbu – Pax vobspicum / 153
3. Ion C. Hiru – Familia Belizarie / 162

BREVIAR

1. La Curtea de Argeș – O sărbătoare a culturii / 170
2. În atenția colaboratorilor / 171